

Pētījums

" Darba tirgus izpēte, analīze un perspektīvu noteikšana
Cēsu pilsētā un rajonā"

I Pētījuma nepieciešamība

Cēsu pilsēta 2005. un 2006.gadā izstrādāja nodarbinātības stratēģiju, kas paredz divus mērķus nodarbinātības jomā:

- Cēsu pilsētas iedzīvotāju sociāli ekonomiskā aktivitāte nodrošina pastāvīgu labklājības līmeņa pieaugumu.
- Cēsu pilsētas darba tirgū ir pieejams pieprasījumam atbilstoša apjoma, kvalitatīvs un izglītoots darbaspēks.

Izstrādātā nodarbinātības stratēģija paredz trīs rīcības virzienus:

- Pievilcīgas dzīves vides attīstība.
- Uzņēmējdarbības un iedzīvotāju ekonomiskās aktivitātes sekmēšana.
- Izglītības iestāžu tīkla paplašināšana un izglītības programmu uzlabošana.

Savukārt Cēsu rajona attīstības vīzija 2012.gadam paredz sekojošus ar darba tirgus attīstību saistītus mērķus:

- Uz vietējā darbaspēka, tā intelektuālā potenciāla un vietējo dabas resursu izmantošanu balstītas modernas ražotnes.
- Bezdarba līmenis par vienu procentpunktu zemāks kā valstī vidēji.
- Sabiedriskais transports nodrošina iedzīvotāju nokļūšanu pašvaldību un citu iestāžu pakalpojumu sniegšanas centros.
- Attīstību veicinoša infrastruktūra.

Lai Cēsu dome varētu pieņemt pamatotus un efektīvus lēmumus nodarbinātības stratēģijas īstenošanā, Cēsu pilsētas dome sadarbībā ar Cēsu rajona padomi nolēma veikt darba tirgus pētījumu.

II Pārskats par pētījuma norisi un metodēm

Eiropas Sociālā fonda līdzfinansētā projekta "Darba tirgus izpēte, analīze un perspektīvu noteikšana Cēsu pilsētā un Cēsu rajonā" ietvaros tika veikts plašs Cēsu un Cēsu rajona darba tirgus pētījums. Pētījuma veikšanai tika izmantoti jaunākie pieejamie statistiskie dati un informācija, kā arī tika veikti četri kvantitatīvi un divi kvalitatīvi apsekojumi.

Pētījumu, pamatojoties uz 2006.gada 19.septembrī noslēgto pakalpojumu līgumu Nr. 2-137-107/2006 pēc Cēsu pilsētas domes pasūtījuma, veica stratēģiskās attīstības plānošanas konsultāciju uzņēmums SIA „AC Konsultācijas”. Pētījumu sagatavoja eksperti Artūrs Caune, Indra Ruperte un Anita Zorgenfreija.

Pētījuma ietvaros tika veikti sekojoši apsekojumi:

- ekspertintervijas ar darba tirgū iesaistīto institūciju pārstāvjiem;
- padziļinātas intervijas ar darba devēju pārstāvjiem;
- darba devēju telefonintervēšana;
- bezdarbnieku anketēšana;
- mājsaimniecību apsekojums;
- ekonometriskā analīze;
- 9. un 12. klašu skolēnu anketēšanu.

Tika izmantota arī Nodarbinātības valsts aģentūras un citu Cēsu pilsētas domei un Cēsu rajona padomei pieejamo iestāžu informācija gan analīzei, gan apsekojumu izlases veidošanai. Kopumā analizē izmantotie dati ir ticami un reprezentatīvi, līdz ar to iegūtie secinājumi ir pamatoti un attiecināmi uz situāciju darba tirgū Cēsīs un Cēsu rajonā kopumā.

III Darba tirgus reģions un darbaspēka migrācija

Cēsu darba tirgus reģions atrodas Cēsu rajona robežās, tomēr tā nomaļajām teritorijām ar darba tirgus centru pastāv ļoti vāja saikne. Kopumā ir novērojamas nozīmīgas atšķirības starp darba tirgus centru, tuvajām, attāļajām un darba tirgus reģiona nomaļajām teritorijām gan pieejamības, gan sociālekonomisko rādītāju ziņā.

Lai noteiktu darba tirgus reģiona robežas, pētījuma ietvaros tika izvirzīti kritēriji, kas raksturo darba tirgus reģionu: pastāv kopīga attīstības plānošana, no dzīvesvietas uz darbavietu un atpakaļ iespējams nokļūt ar sabiedrisko transportu pirms un pēc darba laika, un, visbeidzot, darbavietas sasniedzamība ar sabiedrisko transportu no dzīvesvietas kopumā nepārsniedz 60 minūtes.

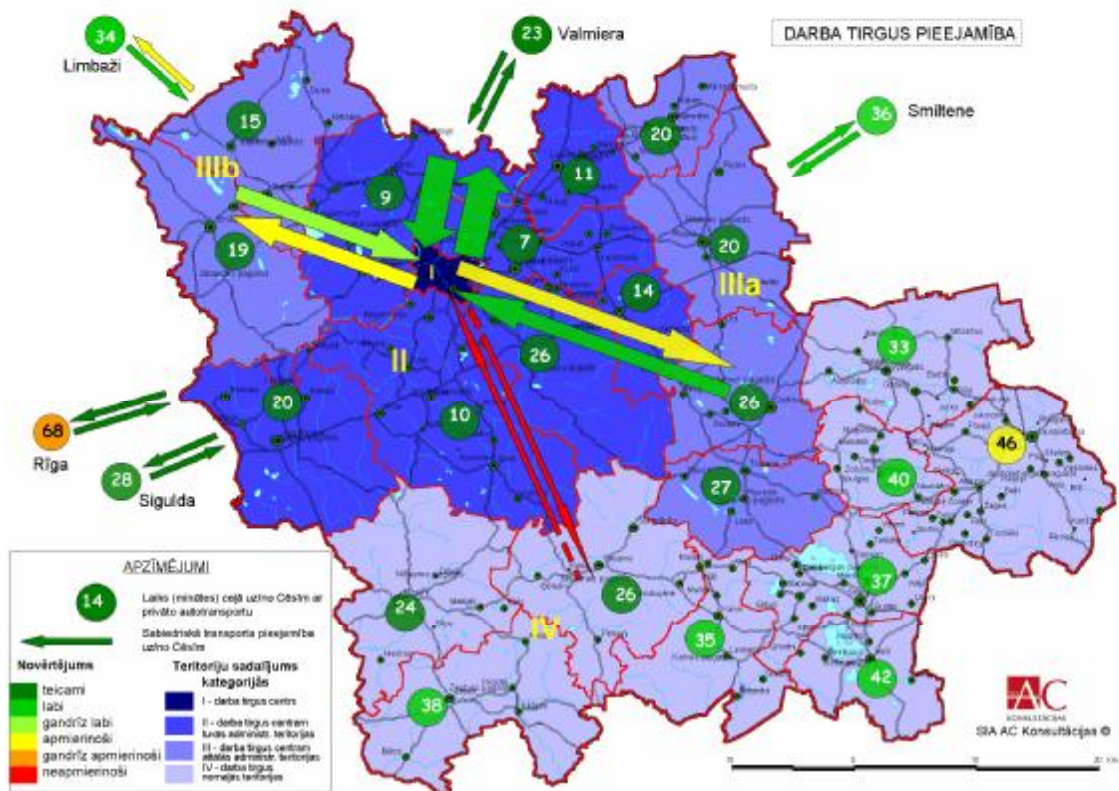
Lai noteiktu darba tirgus reģiona robežas, pētījuma ietvaros tika izvirzīti sekojoši kritēriji, kas raksturo darba tirgus reģionu:

- pastāv kopīga attīstības plānošana;
- no dzīvesvietas uz darbavietu un atpakaļ iespējams nokļūt ar sabiedrisko transportu pirms un pēc darba laika noteiktā laikā;
- darbavietas sasniedzamība no dzīvesvietas kopumā nepārsniedz 60 minūtes.

Analizējot iegūtos mājsaimniecību un darba devēju apsekojuma datus no darba tirgus reģiona aspekta, respondenti attiecīgi pēc dzīvesvietas vai darba devēja juridiskās adreses tika sadalīti vairākās kategorijās:

- I kategorija - darba tirgus centrs (Cēsis);
- II kategorija – darba tirgus centram tuvās administratīvās teritorijas. Nokļūšana darba tirgus centrā no dzīvesvietas un uz dzīvesvietu (administratīvās teritorijas centrs) ar sabiedrisko transportu (autobusu) ir teicama un tā ir 30 minūtes un mazāk vienā virzienā (Amatas novads, Liepas pagasts, Līgatnes pilsēta un Līgatnes pagasts, Priekuļu pagasts, Raiskuma pagasts, Vaives pagasts un Veselavas pagasts);
- III kategorija – darba tirgus centram attālās administratīvās teritorijas. Nokļūšana darba tirgus centrā no dzīvesvietas un uz dzīvesvietu (administratīvās teritorijas centrs) ar sabiedrisko transportu (autobusu) ir laba (IIIa kategorija) vai apmierinoša (IIIb kategorija) un tā ir 60 minūtes un mazāk vienā virzienā (Dzērbenes pagasts, Mārsnēnu pagasts, Raunas pagasts, Stalbes pagasts, Straupes pagasts, Taurenes pagasts);
- IV kategorija – darba tirgus nomaļās teritorijas. Nokļūšana darba tirgus centrā no dzīvesvietas un uz dzīvesvietu (administratīvās teritorijas centrs) ar sabiedrisko transportu (autobusu) ir gandrīz apmierinoša (IVa kategorija) vai neapmierinoša (IVb kategorija) un tā ir 61 minūte un vairāk vienā virzienā (Drustu pagasts, Inešu pagasts, Jaunpiebalgas pagasts, Kaives pagasts, Nītaures pagasts, Skujenes pagasts, Vecpiebalgas pagasts, Zaubes pagasts, Zosēnu pagasts).

Centrālvidzemes darba tirgus reģions netika analizēts šajā pētījumā, tomēr, ņemot vērā kritērijus, kā pieejamība vienas brauciena stundas robežās ar sabiedrisko transportu, teicama vai laba sabiedriskā transporta esamība, kā arī pieejamība pa autoceļiem mazāk kā 45 minūšu brauciena attālumā, šī darba tirgus reģiona robežās iekļaujas Cēsis, Limbaži, Sigulda, Smiltene un Valmiera. Līdz ar to turpmākajā attīstības plānošanā Cēsu pilsētā un rajonā vēlams ņemt vērā šī darba tirgus reģiona aspektus.

Attēls Nr. 1. Cēsu darba tirgus reģiona karte.

Darba tirgus reģionā iekļaujas tam attālās teritorijas, kuru pieejamība darba tirgus reģiona ietvaros ir laba vai apmierinoša, tomēr saimnieciskā dzīve šajās teritorijās ir mazāk attīstīta un saikne ar darba tirgus reģiona centru ir vājāka. Attālās teritorijas aptver Dzērbenes pagastu, Mārsnēnu pagastu, Raunas pagastu, Stalbes pagastu, Straupes pagastu, Taurenas pagastu.

Pārējās Cēsu rajona administratīvās teritorijas (Drustu pagasts, Inešu pagasts, Jaunpiebalgas pagasts, Kaives pagasts, Nītaures pagasts, Skujenes pagasts, Vecpiebalgas pagasts, Zaubes pagasts, Zosēnu pagasts) šobrīd var uzskatīt par nomaļajām teritorijām, kuru saikne ar darba tirgus reģiona centru ir ļoti vāja vai nekāda, jo to pieejamība ar sabiedrisko transportu nav apmierinoša, lai gan ar personīgo autotransportu pieejamība ir vismaz laba un tā nepārsniedz 45 minūtes no administratīvās teritorijas centra līdz darba tirgus reģiona centram.

Cēsu darba tirgus reģions atrodas Cēsu rajona robežās, tomēr tas neaptver visu Cēsu rajona administratīvo teritoriju. Ciešās saiknes, kuras raksturo ātra pieejamība laikā, regulāra sabiedriskā transporta kustība, aptver deviņas Cēsu rajona administratīvās teritorijas (darba tirgus reģiona centrs un tam tuvās teritorijas): Amatas novads, Liepas pagasts, Līgatnes pilsēta un Līgatnes pagasts, Priekuļu pagasts, Raiskuma pagasts, Cēsis kā darba tirgus reģiona centrs, Vaives pagasts un Veselavas pagasts. Darba tirgus reģionā iekļaujas tam attālās teritorijas, kuru pieejamība darba tirgus reģiona ietvaros ir laba vai apmierinoša, tomēr saimnieciskā dzīve šajās teritorijās ir mazāk attīstīta un saikne ar darba tirgus reģiona centru ir vājāka. Attālās teritorijas aptver Dzērbenes pagastu, Mārsnēnu pagastu, Raunas pagastu, Stalbes pagastu, Straupes pagastu, Taurenas

pagastu. Pārējas Cēsu rajona administratīvās teritorijas (Drustu pagasts, Inešu pagasts, Jaunpiebalgas pagasts, Kaives pagasts, Nītaures pagasts, Skujenes pagasts, Vecpiebalgas pagasts, Zaubes pagasts, Zosēnu pagasts) šobrīd var uzskatīt par nomaļajām teritorijām, kuru saikne ar darba tirgus reģiona centru ir ļoti vāja vai nekāda, jo to pieejamība ar sabiedrisko transportu nav apmierinoša, lai gan ar personīgo autotransportu pieejamība ir vismaz laba un tā nepārsniedz 45 minūtes no administratīvās teritorijas centra līdz darba tirgus reģiona centram.

Cēsu darba tirgus reģionu raksturo tas, ka 69,1% Cēsu rajona iedzīvotāju dzīvo darba tirgus reģiona centrā vai tam tuvajās administratīvajās teritorijās, un šeit atrodas 80,5% visu Cēsu rajonā reģistrēto un aktīvo darba devēju (pēc darba vietu skaita), turklāt darba tirgus reģiona centrā un tam tuvajās teritorijās darbaspēks būtiski vairāk izmanto sabiedrisko transportu nokļūšanai uz darbu (16,1% nodarbināto; attāļajās un nomaļajās teritorijās tikai 8,7% nodarbināto). Bez tam darbaspēks Cēsu rajonā vidēji tērē 26,6 minūtes, lai nokļūtu uz darbu, turklāt šis rādītājs ir nedaudz augstāks Cēsu iedzīvotājiem, kas izskaidrojams ar salīdzinoši vairāk nodarbināto, kas strādā Rīgā (9,3%). Kopumā 13,3% darba tirgus reģiona centra un tuvo teritoriju, kā arī 13,7% attālo un nomaļo teritoriju iedzīvotāji strādā ārpus Cēsu rajona administratīvajām robežām.

Tabula Nr.2

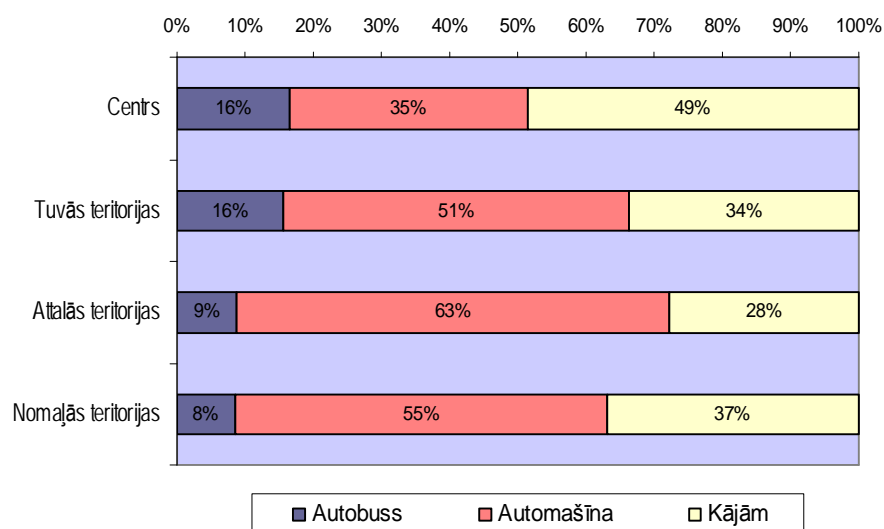
Cēsu darba tirgus reģions: darba tirgus pieejamība

Administratīvā teritorija	Iedzīvotāju skaits (tk)	Laiks ceļā uz/no Cēsīm ar sabiedrisko transportu	Sabiedriskā transporta pieejamība, uz darbu Cēsīs	Sabiedriskā transporta pieejamība, uz darbu adm. teritorijā	Laiks ceļā uz/no Cēsīm ar privāto autotransportu	Piederība Cēsu darba tirgus reģionam
Amatas novads	3,5	Teicami	Neapmierinoši	Apmierinoši	10 - Teicami	CDTR
Drustu pagasts	1,1	Gandrīz apmierinoši	Neapmierinoši	Neapmierinoši	33 - Labi	CRN
Dzērbenes pagasts	1,0	Apmierinoši	Labi	Neapmierinoši	26 - Teicami	CDTR
Inešu pagasts	0,8	Gandrīz apmierinoši	Apmierinoši	Neapmierinoši	42 - Labi	CRN
Jaunpiebalgas pag.	2,3	Gandrīz apmierinoši	Neapmierinoši	Neapmierinoši	46 - Apmierinoši	CRN
Kaives pagasts	0,5	Neapmierinoši	Neapmierinoši	Neapmierinoši	35 - Labi	CRN
Liepas pagasts	3,3	Teicami	Teicami	Teicami	11 - Teicami	CDTR
Līgatne un pagasts	4,2	Teicami	Teicami	Teicami	20 - Teicami	CDTR
Mārsnēnu pagasts	0,9	Labi	Labi	Teicami	20 - Teicami	CDTR
Nītaures pagasts	1,0	Gandrīz apmierinoši	Neapmierinoši	Neapmierinoši	24 - Teicami	CRN
Priekuļu pagasts	4,9	Teicami	Teicami	Teicami	7-Teicami	CDTR
Raiskuma pagasts	1,7	Teicami	Teicami	Teicami	9 - Teicami	CDTR
Raunas pagasts	3,2	Labi	Teicami	Apmierinoši	20 - Teicami	CDTR
Skujenes pagasts	1,0	Gandrīz apmierinoši	Neapmierinoši	Neapmierinoši	26 - Teicami	CRN
Stalbes pagasts	1,3	Labi	Apmierinoši	Apmierinoši	15 - Teicami	CDTR

Straupes pagasts	1,5	Apmierinoši	Labi	Apmierinoši	19 - Teicami	CDTR
Taurenes pagasts	1,0	Apmierinoši	Apmierinoši	Apmierinoši	27 - Teicami	CDTR
Vaives pagasts	1,6	Teicami	Neapmierinoši	Labi	26 - Teicami	CDTR
Vecpiebalgas pag.	1,6	Gandrīz apmierinoši	Gandrīz apmierinoši	Labi	37 - Labi	CRN
Veselavas pagasts	0,7	Teicami	Labi	Apmierinoši	14 - Teicami	CDTR
Zaubes pagasts	1,1	Gandrīz apmierinoši	Neapmierinoši	Neapmierinoši	38 - Labi	CRN
Zosēnu pagasts	0,5	Gandrīz apmierinoši	Neapmierinoši	Neapmierinoši	40 - Labi	CRN
Cēsis	18,5	Teicami	Teicami	Teicami	0 - Teicami	CDTR
Limbaži	8,7	Gandrīz apmierinoši	Labi	Apmierinoši	34 - Labi	CVDTR
Sigulda	10,6	Labi	Teicami	Teicami	28 - Teicami	CVDTR
Smiltene	6,0	Gandrīz apmierinoši	Labi	Labi	36 - Labi	CVDTR
Valmiera	27,5	Labi	Teicami	Teicami	23 - Teicami	CVDTR
Rīga	727,6	Neapmierinoši ¹	Teicami	Teicami	68 - Gandrīz apmierinoši	CVDTR (?)

Apzīmējumi: CDTR – Cēsu darba tirgus reģiona sastāvdaļa, CVDTR – Centrālvidzemes darba tirgus reģiona sastāvdaļa, CRN – Cēsu rajona administratīvās teritorijas, kas funkcionāli ir Cēsu darba tirgus reģiona nomaļās teritorijas un to sasaiste ar Cēsu darba tirgu ir vāja.

Pētījuma ietvaros tika veikta analīze par darba tirgus pieejamību Cēsu rajonā, izvērtējot esošo sabiedriskā transporta (satiksmes autobuss) kustības grafikus. Tā kā pasažieru vilciena satiksme Cēsu darba tirgus gadījumā ir maznozīmīga (tai ir hipotētiski lielāka nozīme, analizējot darba tirgus reģionu reģionālā vai nacionālā līmenī), tā netika ietverta analīzē. Ceļā pavadītais laiks tika izteikts minūtēs, kas vidēji jāpavada ceļā no administratīvās teritorijas centra līdz Cēsīm.

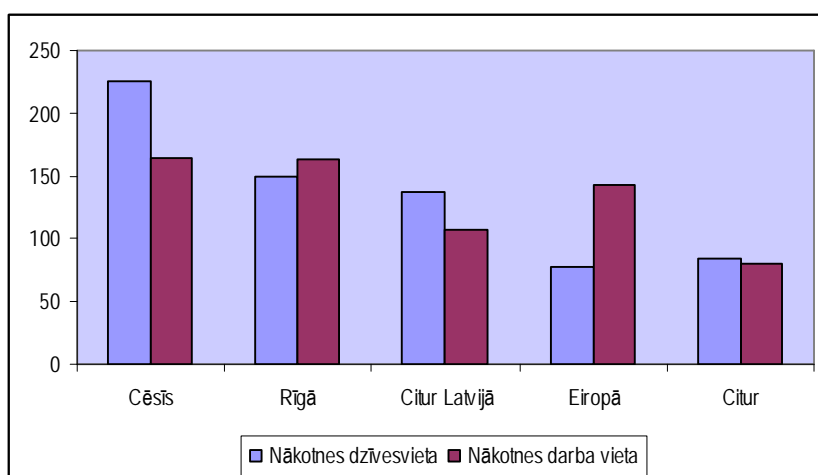

Attēls Nr. 2. Cēsu darba tirgus reģiona iedzīvotāju pārvietošanās veids uz darbu.

¹ Braukšanas laiks parasti nepārsniedz divas stundas.

Sabiedriskā transporta pieejamības raksturojums dots, vērtējot tā atbilstību darba tirgus prasībām, un par pamatu ņemot ceļā pavadīto laiku (teicami – 30 min. un mazāk, labi – 45 min. un mazāk, apmierinoši – 60 min. un mazāk, gandrīz apmierinoši – 90 min. un mazāk, neapmierinoši – ilgāk par 90 min.); kā arī sabiedriskā transporta pieejamību raksturo iespēja savlaicīgi nokļūt darbavietā un mājās pirms un pēc darba laika (teicami – iespējams nokļūt no Cēsīm uz darbavietu pirms 8:00, pusdienlaikā un izbraukt no darbavietas uz Cēsīm pusdienlaikā un pēc 18:00; labi - iespējams nokļūt no Cēsīm uz darbavietu pirms 8:00, un izbraukt no darbavietas uz Cēsīm pusdienlaikā un pēc 17:00; apmierinoši – iespējams nokļūt no Cēsīm uz darbavietu pirms 9:00 un izbraukt no darbavietas uz Cēsīm pēc 17:00; gandrīz apmierinoši - iespējams nokļūt darbavietā teritorijas administratīvajā centrā pirms 9:00 un izbraukt no darbavietas uz Cēsīm pēc 17:00 vismaz 3 darbadienas nedēļā, neapmierinoši – nepastāv regulāra satiksme katru darba dienu).

Kā parādīja nākotnes darbaspēka apsekojums, Cēsis ir pievilcīgākas dzīvošanai nekā strādāšanai, jo skolēni salīdzinoši biežāk ir gatavi izvēlēties Cēsis par savu dzīvesvietu nekā darba vietu.

Attēls Nr.3. Cēsu rajona nākotnes darbaspēka vēlamā darba un dzīves vieta pēc skolas beigšanas.

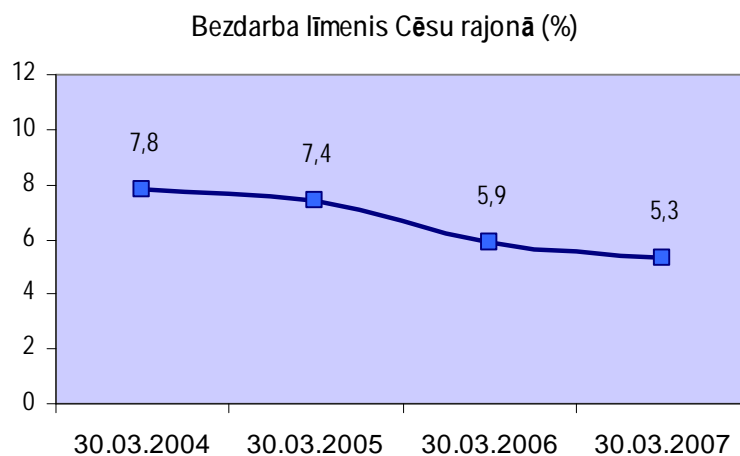
Tas netieši norāda uz esošā darba tirgus ierobežotību, un tendenci – uz kuru norādīja aptaujātie eksperti – ka Cēsis pamazām, pieaugot darbaspēka mobilitātei, kļūst par Rīgas „guļamrajonu”. Turklāt Cēsu rajona profesionālās izglītības iestādes gatavo darbaspēku ne tikai Cēsu rajonam, jo šajās izglītības iestādēs mācās salīdzinoši liels skaits ārpus Cēsu rajona robežām dzīvojošo, un šo skolu audzēkņi grasās savu darba dzīvi drīzāk saistīt ar citām teritorijām Latvijā. Arī tas norāda uz Cēsu darba tirgus ierobežotību un nepietiekamu spēju iesaistīt izglītību iegūt atbraukušās personas Cēsu darba tirgū.

Ņemot vērā pētījuma gaitā novērotās saiknes, ieteicams turpmākajā attīstības plānošanā Cēsu pilsētā un rajonā ņemt vērā plašāka darba tirgus reģiona aspektus, ko raksturotu tādi kritēriji, kā pieejamība vienas brauciena stundas robežās ar sabiedrisko transportu, teicama vai laba sabiedriskā transporta esamība, kā arī pieejamība pa autoceļiem mazāk kā 45 minūšu brauciena attālumā, šī darba tirgus reģiona robežās iekļaujas Cēsis, Limbaži, Sigulda, Smiltene un Valmiera.

IV Bezdarbs

Šobrīd var uzskatīt, ka bezdarbs nav nozīmīga problēma Cēsu darba tirgus reģionā, tomēr darbavietu trūkums un sekojoša iedzīvotāju zemāka ekonomiskā aktivitāte ir novērojama darba tirgus attālajās un nomalajās teritorijās. Turpinoties uzņēmumu modernizācijai Cēsu rajonā, īpaši rūpniecībā un lauksaimniecībā, sagaidāms bezdarba riska pieaugums mazkvalificēto profesiju kategorijās un palielināsies darbaspēka pieprasījums augstāk kvalificēto profesiju kategorijās.

Saskaņā ar Nodarbinātības valsts aģentūras informāciju, bezdarba līmenis Cēsu rajonā ir viens no zemākajiem valstī un pēdējos gados tas ir nozīmīgi samazinājies (2004.gada marta beigās – 7,8%). Šī tendence turpinās arī šobrīd, sasniedzot 5,3% ekonomiski aktīvo iedzīvotāju kopskaitā 2007.gada marta beigās.

Attēls Nr.4. Bezdarba līmenis Cēsu rajonā (%) [Avots:NVA]

Vislielākais bezdarbnieku īpatsvars ir ar vidējo profesionālo izglītību (39%), tai seko vispārējā vidējā izglītība (22%), pamatzglītība (17%), arodizglītība (10%), augstākā izglītība (9%) un nepabeigta pamatskolas izglītība (3%). Gandrīz 2/3 aptaujāto ir apguvuši vismaz vienu ar diplomu apstiprinātu profesiju. 36% respondentu neprot strādāt ar datoru un 31% to prot nedaudz, savukārt 32% ir strādājuši ar datoru. 56% respondentu nav autovadītāja apliecības.

93% no aptaujātajiem bezdarbniekiem ir iepriekšēja darba pieredze. Vidējais aptaujātais bezdarbnieks ir strādājis 3,4 darbavietās, pēdējā no tām 4,6, bet priekšpēdējā 4 gadus. Viņa kopējais darba stāžs ir gandrīz 15 gadi.

38% respondentu ir reģistrējušies par bezdarbniekiem, jo pēc paša vēlēšanās aizgāja no iepriekšējās darba vietas, 19% tika atlaisti štatu samazināšanas dēļ un 9% nācās aiziet no darba, jo beidzās viņu darba līgums un 28% ir kļuvuši par bezdarbniekiem citu iemeslu dēļ. Esot bezdarbnieka statusā 35% aktīvi meklē darbu, 20% apmeklē NVA organizētos kursus, 12% atpūšas, 11% nedara neko īpašu un 22% nodarbojas ar kaut ko citu. 68% respondentu nekad nav apmeklējuši NVA kursus.

Nozīmīgākie faktori, kas raksturo pievilcīgu darbavietu, ir atalgojums un stabilitāte, sociālās garantijas, tos par svarīgiem ir atzinuši attiecīgi 48% un 42% respondentu. 23% aptaujāto vēlas strādāt interesantu, radošu

darbu, 20% lai nav jāstrādā garas darba stundas, 21% respondentu svarīgas ir izaugsmes iespējas, un tikai 8% vēlas brīvu darba laiku. Tikai aptuveni puse aptaujāto bezdarbnieku nosauca naudas summu, par kādu viņi būtu ar mieru strādāt. Nosauktās summas variēja no 40 līdz 2000 Ls, un vidējā alga pēc nodokļu nomaksas (t.i. „uz rokas”) sastāda 296 Ls. Ja šodien piedāvātu piemērotu darbu, 2 nedēļu laikā būtu gatavi sākt strādāt 74% respondentu, savukārt, gatavību braukt strādāt uz ārzemēm pauž tikai 16% bezdarbnieku. Vienlaicīgi strādāt uz pusslodzi un mācīties, lai paaugstinātu kvalifikāciju, ir ar mieru 70% aptaujāto.

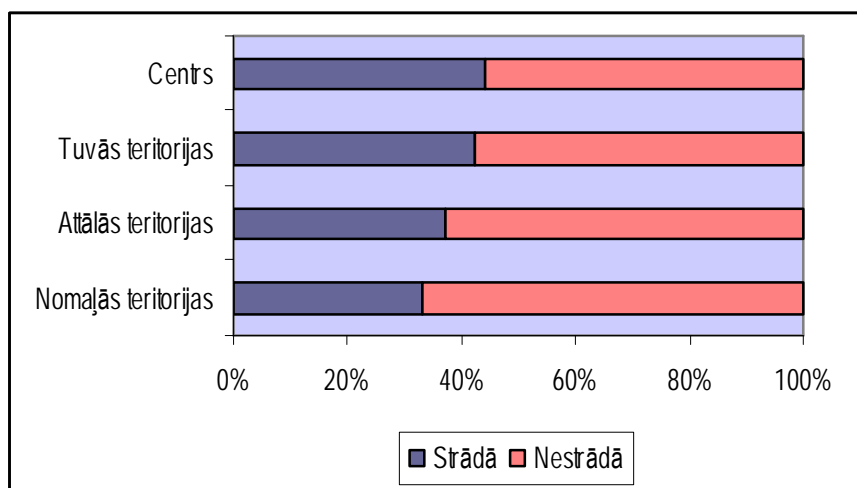
Respondenti, kuriem ir profesija visvairāk vēlas stabilitāti un sociālās garantijas, turpretim respondenti bez profesijas atalgojumu, izaugsmes iespējas un īsākas darba stundas izvēlas par noteicošiem faktoriem salīdzinoši biežāk nekā tie, kam ir profesija.

Galvenie iemesli, kāpēc bezdarbnieki līdz šim nav atraduši darbu, ir nepietiekami augsts piedāvātais atalgojums un pārāk lielais attālums līdz darba vietai vai nokļūšanas problēmas.

Nepastāv nozīmīga korelācija starp bezdarba ilgumu un iegūto izglītības līmeni nedz ar profesijas esamību, tādējādi nav iespējams identificēt vienotus bezdarba ilgumu noteicošos faktorus.

Kā atzina pētījuma ietvaros intervētie eksperti, var uzskatīt, ka Cēsīs un Cēsu rajonā bezdarbs tikpat kā nepastāv, jo tas ir sasniedzis faktiski zemāko robežu. Turklāt, pamatā bezdarbs nav saistīts ar darbavieta trūkumu.

Tomēr, ņemot vērā darba tirgus pieejamības faktorus, attālajās un nomaļajās teritorijās bezdarba risks ir augstāks, jo pastāv mazākas iespējas iedzīvotāju ekonomiskajai aktivitātei. To apliecināja pētījuma ietvaros veiktais darba devēju apsekojums, kas parādīja, ka Cēsu darba tirgus reģiona attālajās un nomaļajās teritorijās, kurās dzīvo aptuveni trešdaļa Cēsu rajona iedzīvotāju, ir tikai aptuveni piektdaļa Cēsu rajona darbavieta, savukārt mājsaimniecību apsekojums parādīja, ka attālajās un nomaļajās teritorijās ir zemāks algotu darbu strādājošu personu īpatsvars iedzīvotāju kopskaitā. Salīdzinoši lielāku ekonomiski neaktīvo iedzīvotāju skaitu tieši attālajās un nomaļajās teritorijās eksperti skaidroja ar apstākli, ka pēc strukturālajām pārmaiņām Cēsu rajona tautsaimniecībā deviņdesmito gadu sākumā nozīmīgs skaits iedzīvotāju ilgstoši atradās bez darba un šobrīd gan šo personu prasmju līmenis, gan motivācija strādāt nav darba tirgus prasībām atbilstoša.

Attēls Nr.5. Strādājošo īpatsvars Cēsu darba tirgus reģiona teritorijās

Ekspertu viedokli netieši apliecina mājsaimniecību apsekojums, kas parāda, ka pastāv statistiski nozīmīga korelācija ($r=0,5$; $\alpha=0,01$) starp iedzīvotāju izglītības līmeni un to, vai tie strādā algotu darbu, t.i. jo augstāks

izglītības līmenis, jo lielākas iespējas darba tirgū un otrādi - personas ar zemāku izglītības līmeni mazāk strādā algotu darbu. Turklāt ekonomisko aktivitāti neveicina pastāvošā sabiedriskā transporta sistēma, kas nenodrošina darba tirgus centra pieejamību no darba tirgus reģiona attālākajām un nomaļajām teritorijām.

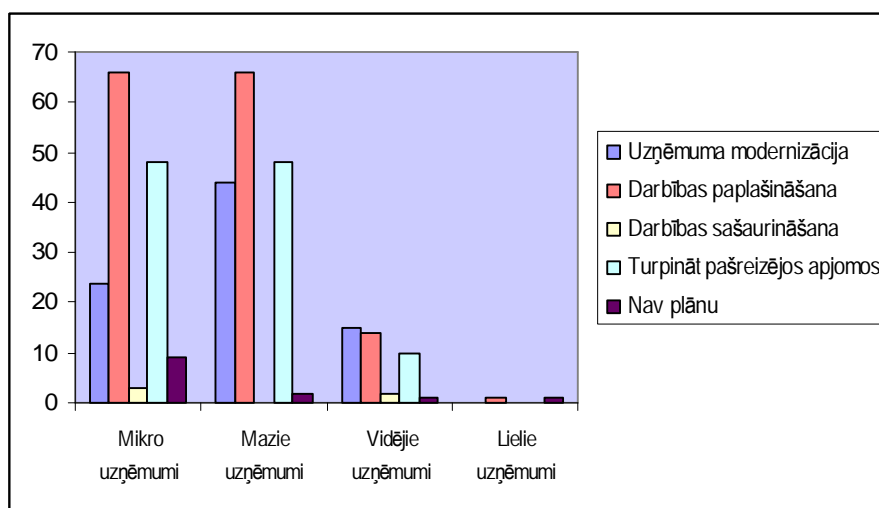
Vēl viena nozīmīgā problēma ir saistīta ar bezdarba risku, turpinoties Cēsu rajona tautsaimniecības attīstībai. Saskaņā ar Cēsu rajona darba devēju apsekojuma datiem aptuveni piektdaļa uzņēmumu, kas pārstāv galvenokārt rūpniecību un lauksaimniecību, vēlas modernizēt savu darbību, līdz ar to pastāv risks, ka šajos uzņēmumos samazināsies darbinieku skaits galvenokārt mazāk kvalificēto profesiju kategorijās un pieaugs pieprasījums pēc augstākas kvalifikācijas personāla.

V Uzņēmējdarbība

Šobrīd mazie un mikrouzņēmumi ir galvenie darba devēji Cēsīs un Cēsu rajonā, un tieši mazie un mikrouzņēmumi plāno radīt arī vairāk nekā 80% no visām plānotajām jaunradītajām darba vietām. Šā brīža konjunktūras optimisms, uzņēmumu izaugsmes plāni rada spiedienu uz darba tirgu, samazinot darbaspēka pieejamību un tādējādi veicinot modernizāciju (īpaši rūpniecībā un lauksaimniecībā), kā rezultātā aizvien pieaugs kvalificētā darbaspēka un samazināsies mazkvalificētā iespējas darba tirgū.

Kā parādīja darba devēju apsekojums, Cēsu darba tirgus reģionam raksturīgs liels mikrouzņēmumu un mazo uzņēmumu īpatsvars, un aptuveni puse no visiem uzņēmumiem darbojas Cēsu pilsētā un tikpat – pārējās Cēsu rajona teritorijās. Aptuveni piektdaļa no visiem darba devējiem Cēsu rajonā ir valsts vai pašvaldības iestādes. Divas trešdaļas (65%) no visiem uzņēmumiem un iestādēm darbojas ilgāk par desmit gadiem.

64% no visiem darba devējiem nav apmierināti ar esošo darbaspēka piedāvājumu. Vairāk kā pusei aptaujāto darba devēju šobrīd trūkst darbinieku, taču neskatoties uz to, gandrīz puse no darba devējiem plāno radīt jaunas darba vietas tuvākajā laikā. Šīs darba vietas pamatā plānots radīt, paplašinot darbību. Tuvākajos piecos gados 40% darba devēju paredzējuši paplašināt savu darbību un 23% - modernizēt.

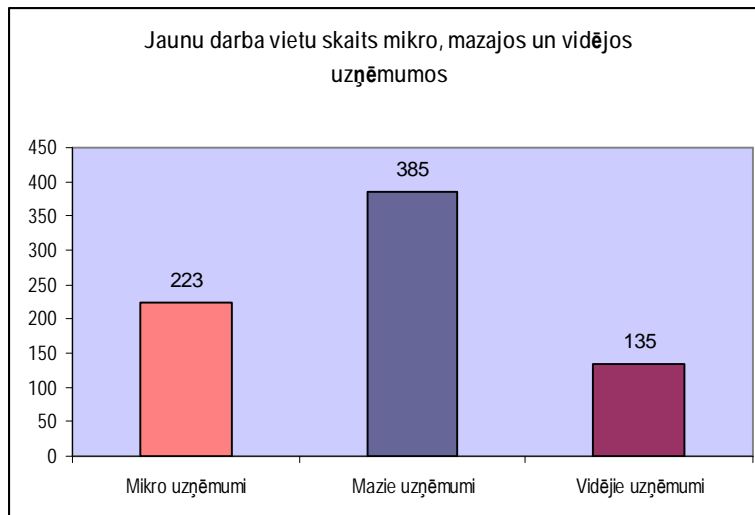

Attēls Nr.6. Jaunu darbavietu izveides plāni.

Šobrīd lielākie darbaspēka pieprasītāji Cēsu rajonā ir tirdzniecība, tehniska rakstura un sadzīves pakalpojumu sniedzēji, būvniecība, izglītības iestādes un kokapstrāde.

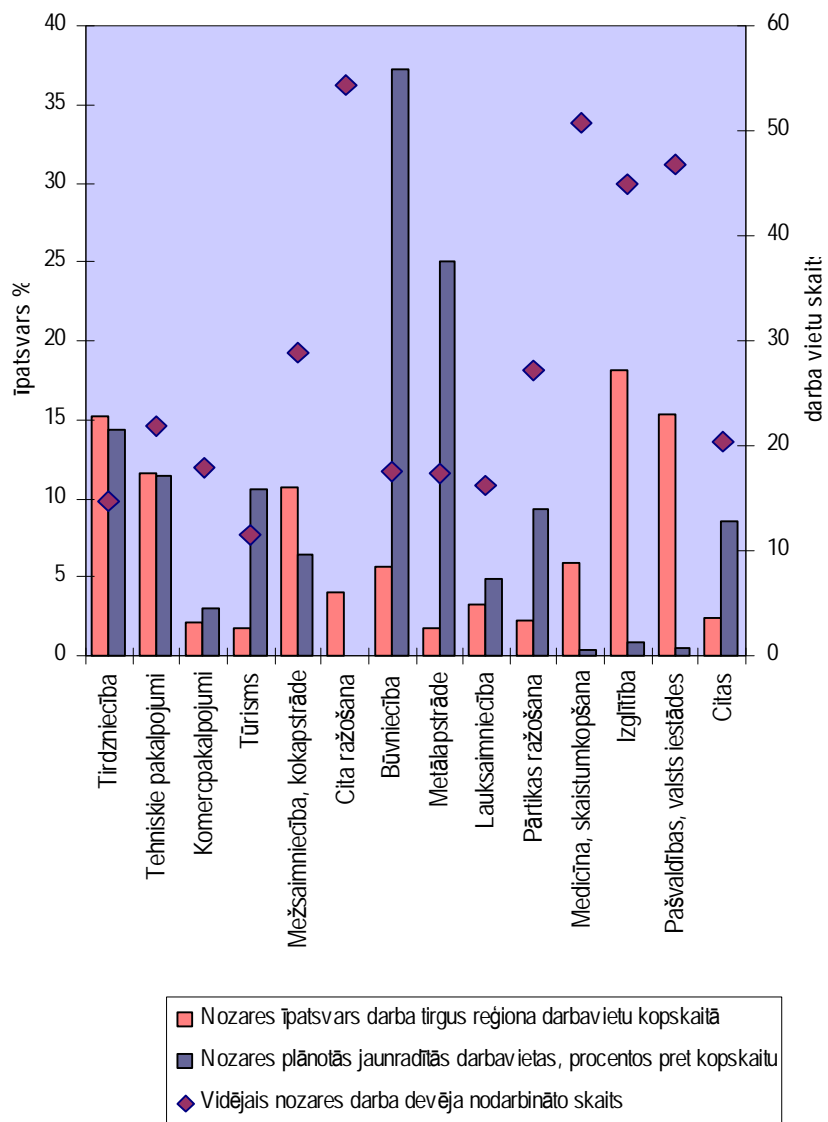
Attiecībā uz nākotnes plāniem, 80% būvniecības nozares darba devēju plāno paplašināšanos, pārējo nozaru darba devēju paplašināšanās plāni ir pieticīgāki – 56% metālapstrādes uzņēmumu, 54% komercpakalpojumu un 50% pārtikas rūpniecības nozaru uzņēmumi. Savukārt, modernizācijas plāni ir 67% citās nozarēs strādājošo uzņēmumu, 43% rūpniecības un 39% lauksaimniecības uzņēmumu.

Jaunas darbavietas plāno radīt 93% būvniecības, 78% metālapstrādes, 57% tūrisma un 53% tirdzniecības nozarēs strādājošo uzņēmumu.

Attēls Nr. 7. Jaunu darbavietu izveides plāni mikro, mazajos un vidējos uzņēmumos.

Lielākais jaunradīto darbavietu potenciāls slēpjas mazajos uzņēmumos un mikrouzņēmumos (attiecīgi 52% un 30% visu plānoto jaunradīto darbavietu). Tomēr, ņemot vērā zemo bezdarba līmeni Cēsu rajonā, tas būs iespējams tikai vai nu, piesaistot darbaspēku no kaimiņu darba tirgus reģioniem, vai arī izmantojot ekonomiski neaktīvo iedzīvotāju „rezervi” un turpmāku uzņēmējdarbības modernizācijai sekojošu darbaspēka „pārpalikumu”.

Attēls Nr.8. Cēsu darba tirgus reģiona nozīmīgākie darba devēji un jaunu darbavietu radīšanas plāni

VI Izglītība Cēsu pilsētā un rajonā

Cēsu rajonā kopumā ir labs vispārējās izglītības līmenis un laba vispārējās un profesionālās izglītības pieejamība, tomēr pastāv problēmas attiecībā uz tās atbilstību darba tirgus prasībām. Tā kā vairāk nekā 90% vispārizglītojošos mācību iestāžu absolventu turpina mācības augstskolās un augstskolu pieejamība Cēsu rajonā ir maza, pastāv liels spiediens jauniešu aizplūšanai no Cēsu darba tirgus reģiona. Ar izglītības piedāvājumu un iespējām apgūt profesiju pamatā nav apmierināti jaunieši, kā arī salīdzinoši mazāk ir apmierināti strādājošie Rīgā un Valmierā.

Vispārējo vidējo izglītības mācību iestāžu absolventi praktiski netiek gatavoti darba tirgum, bet gan izglītības turpināšanai un kvalifikācijas iegūšanai. Izglītības kvalitāte Cēsu pilsētā ir laba. Par to liecina centralizēto eksāmenu rezultāti, kā arī tas, ka 93 – 95% vidējo vispārizglītojošo mācību iestāžu absolventi turpina mācības augstskolās, kas ir ļoti augsts rādītājs Latvijas mērogā. Samazinās to skolēnu skaits, kas vēlas mācīties humanitāra un sociāla virziena izglītības programmās, bet palielinās to skolēnu skaits, kuri vēlas mācīties matemātikas, dabas zinību un tehnikas virziena izglītības programmās – sākot šīs programmas apguvi jau no 7.klases. Tomēr centralizēto eksāmenu rezultāti liecina par problēmām eksakto mācību priekšmetu jomā un konkrēti matemātikas un fizikas mācību priekšmetos.

Cēsu rajonā ir stabilas profesionālās izglītības tradīcijas, kuras tiek uzturētas četrās vidējās profesionālās izglītības iestādēs. Profesionālās izglītības iestāžu audzēkņu skaits uz 1000 iedzīvotājiem Cēsu rajonā ir lielāks nekā valstī vidēji. Tā kā Cēsu pilsētas jaunieši pēc devītās klases absolvēšanas pamatā izvēlas turpināt izglītību vispārizglītošajās vidusskolās, tad šis ievērojamais audzēkņu skaits veidojas no Cēsu un citu rajonu jauniešiem.

Nākotnes situācija Cēsu pilsētas darba tirgū ir cieši saistīta ar pašreizējo skolēnu izglītību, tām zināšanām un prasmēm, kuras viņi šodien iegūst Cēsu pilsētas un rajona izglītības iestādēs. Darbaspēka kvalitāte ir saistīta gan ar vispārējās, gan profesionālās izglītības un augstākās izglītības, kā arī tālākizglītības iespējām. Līdz ar to novērtējot Cēsu darbaspēka tirgus attīstības perspektīvas, nepieciešams izvērtēt izglītības iespējas, kuras šodien ir Cēsu pilsētas un rajona iedzīvotājiem.

Pilsētā darbojas 5 pirmsskolas izglītības iestādes (viena no tām speciālā), 9 vispārizglītojošās skolas (no tām viena sanatorijas internātpamatskola), divas vidējās profesionālās mācību iestādes (Cēsu rajonā kopumā 4), 5 augstāko izglītības iestāžu filiāles, viena interešu izglītības iestāde, divas profesionālās ievirzes izglītības iestādes un vairākas organizācijas, kas piedāvā pieaugušo neformālo izglītību. 93 – 95% vidējo vispārizglītojošo mācību iestāžu absolventi sekmīgi turpina mācības augstskolās, kas ir ļoti augsts rādītājs.

Vispārējā izglītība

Saskaņā ar Izglītības likumu vispārējā izglītība ir cilvēka, dabas un sabiedrības daudzveidības un vienotības izziņas, humānas, brīvas un atbildīgas personības veidošanās process un tā rezultāts.² Vispārējās vidējās izglītības mācību iestādes ir orientētas uz to, lai sagatavotu tālākai izglītībai augstākajās mācību iestādēs vai vidējās profesionālās mācību iestādēs.

Līdz ar to vidusskolas absolventi praktiski netiek gatavoti darba tirgum, bet gan izglītības turpināšanai un kvalifikācijas iegūšanai.

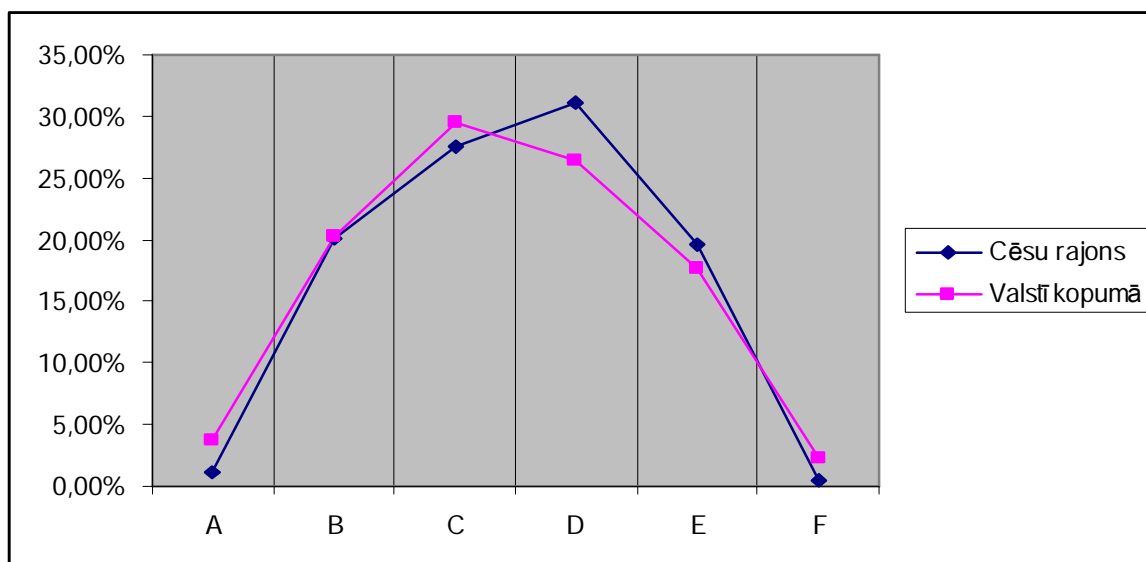
² Izglītības likums. 1.pants. Likumā lietotie termini

Cēsu pilsētas ģimnāzijās un vidusskolā kopumā tiek piedāvāta izglītības programmu apguve gan dienas, gan vakara nodaļās (vakara vidusskolā). Samazinās to skolēnu skaits, kas vēlas mācīties humanitāra un sociāla virziena izglītības programmās, bet palielinās to skolēnu skaits, kuri vēlas mācīties matemātikas, dabaszinību un tehnikas virziena izglītības programmās – sākot šīs programmas apguvi jau no 7.klases.

Pamatojoties uz Izglītības satura un eksaminācijas centra informāciju par centralizēto eksāmenu rezultātiem, ir iespējams salīdzināt Cēsu rajona skolēnu zināšanu līmeni ar vidējiem rādītājiem valstī.³

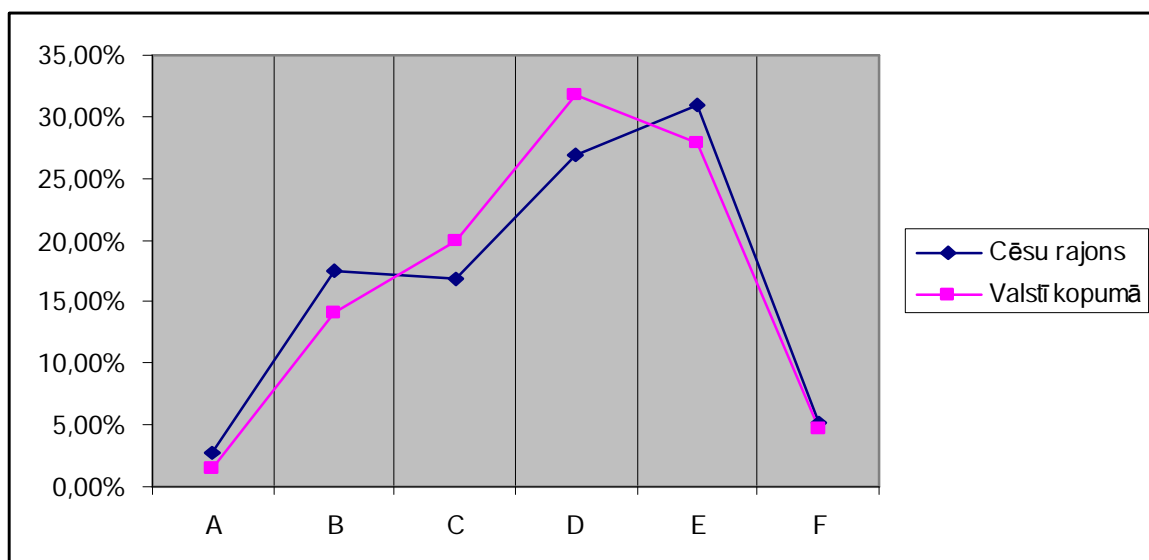
Latviešu valodas un literatūras eksāmena rezultāti gan 2005., gan 2006.gadā Cēsu rajonā būtiski neatšķīrās no valsts vidējiem rādītājiem. To pašu var teikt pat biznesa ekonomisko pamatu un angļu valodas eksāmena rezultātiem. Savukārt vācu valodas zināšanu līmenis ir pat augstāks, nekā Latvijas skolās kopumā. Zemākā līmenī ir jauniešu krievu valodas zināšanas un prasmes.

Detalizēts centralizēto eksāmenu rezultātu salīdzinājums Cēsu rajonā ar vidējiem rādītājiem Latvijā 9. – 22.attēlā.

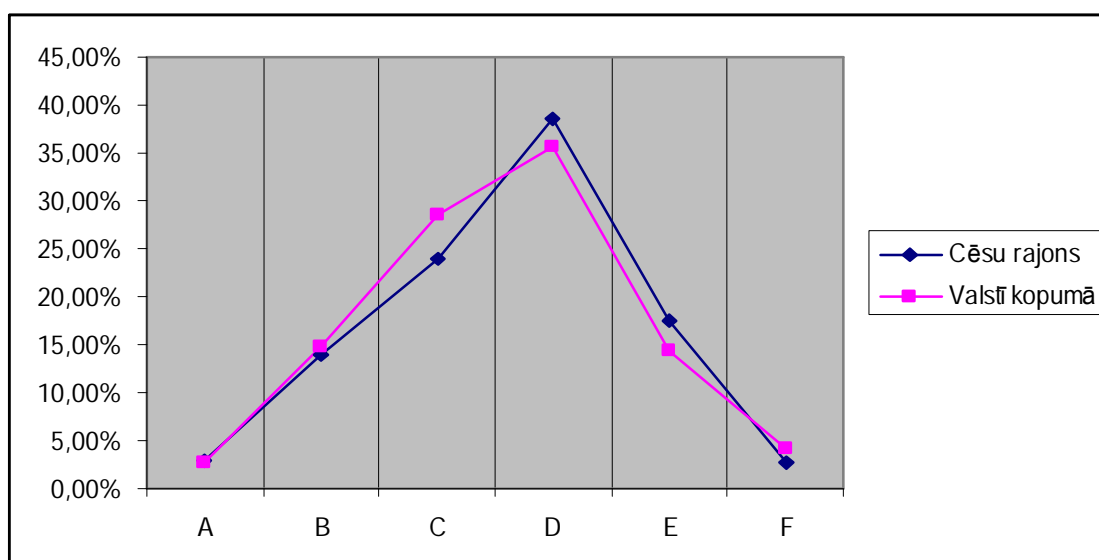

9.attēls. Latviešu valodas un literatūras eksāmena rezultāti 2006. gadā.

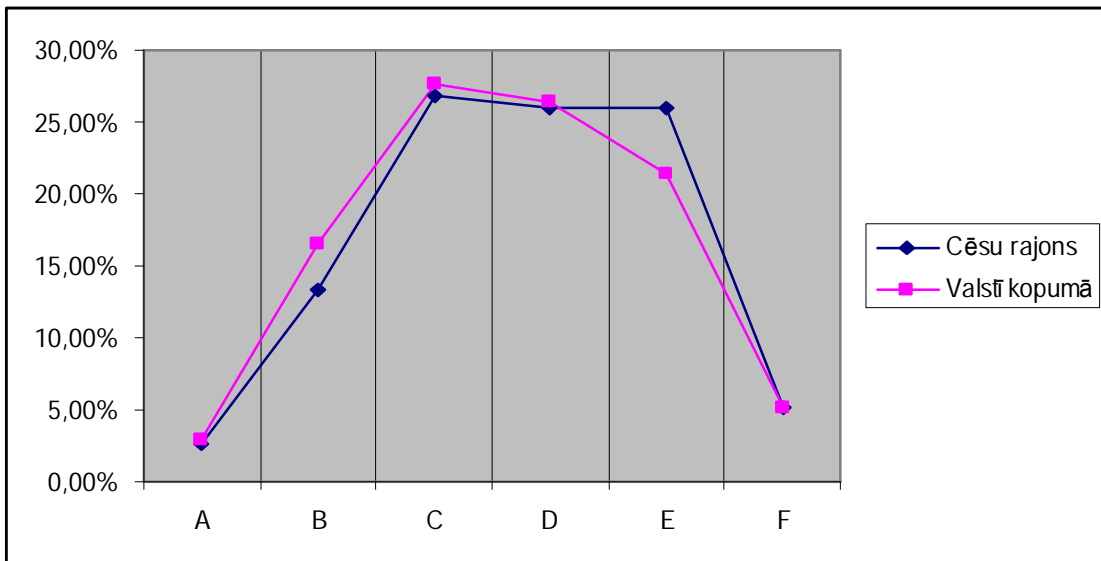
³ Izglītības satura un eksaminācijas centrs//www.isec.gov.lv

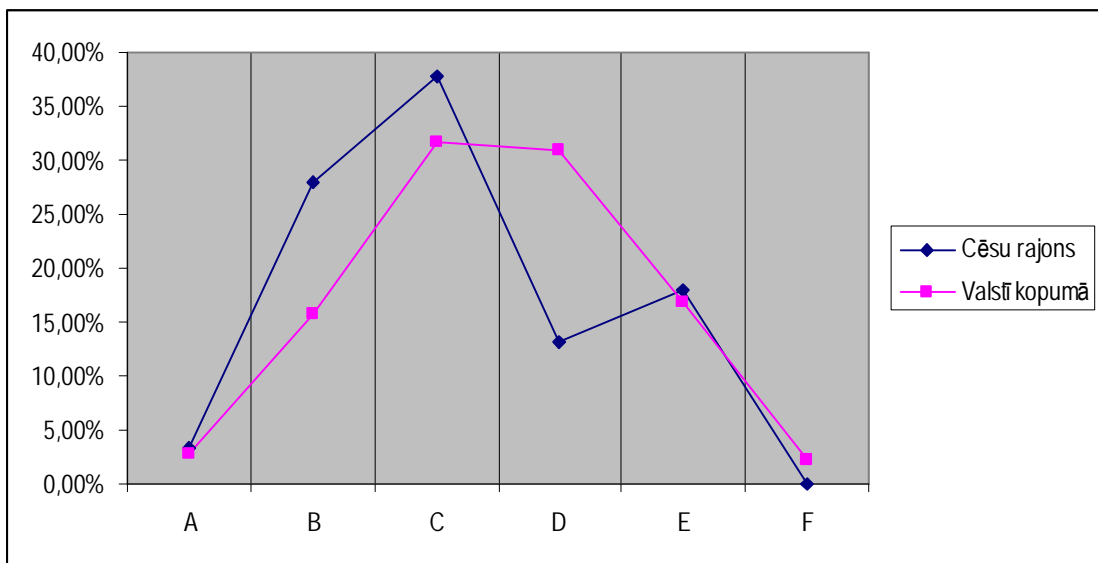
10.attēls. Latviešu valodas un literatūras eksāmena rezultāti 2005.gadā.

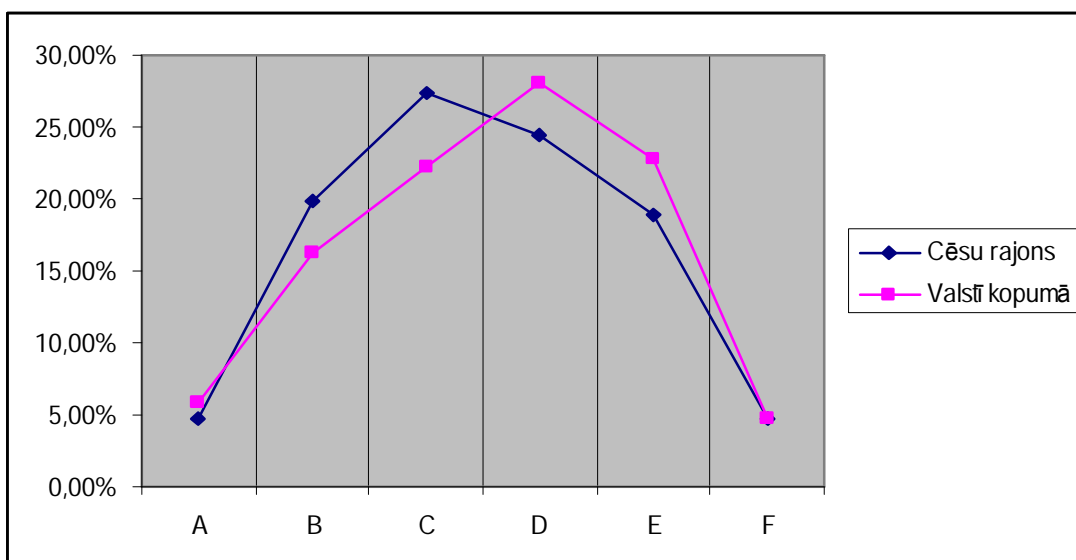
11.attēls. Angļu valodas eksāmena rezultāti 2006.gadā.

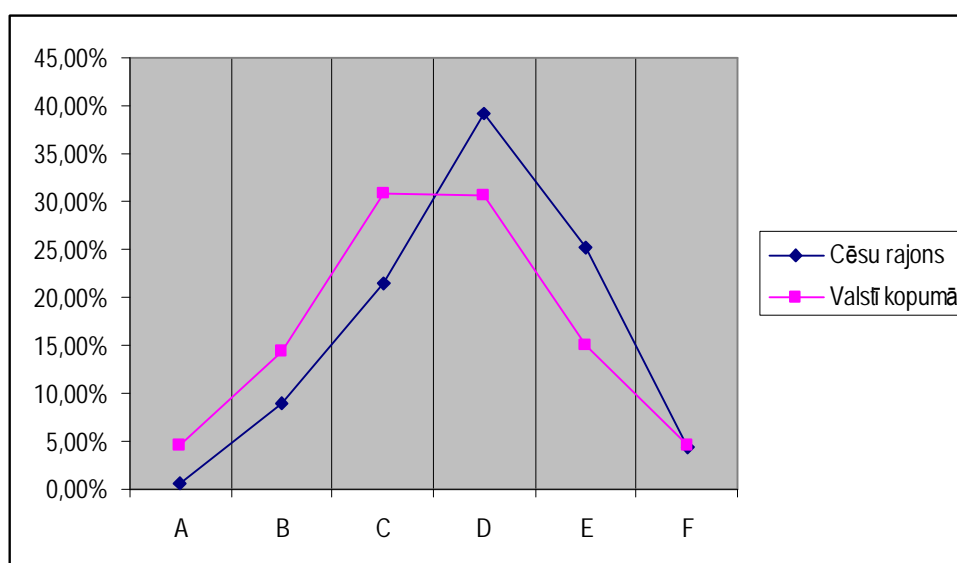
12.attēls. Anġļu valodas eksāmena rezultāti 2005. gadā.

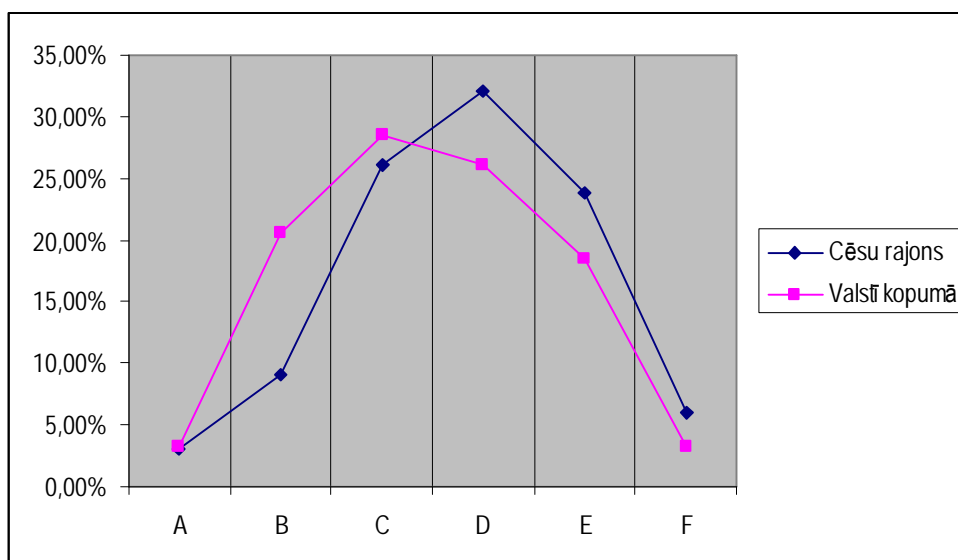
13.attēls. Vācu valodas eksāmena rezultāti 2006. gadā.

14.attēls. Vācu valodas eksāmena rezultāti 2005. gadā.

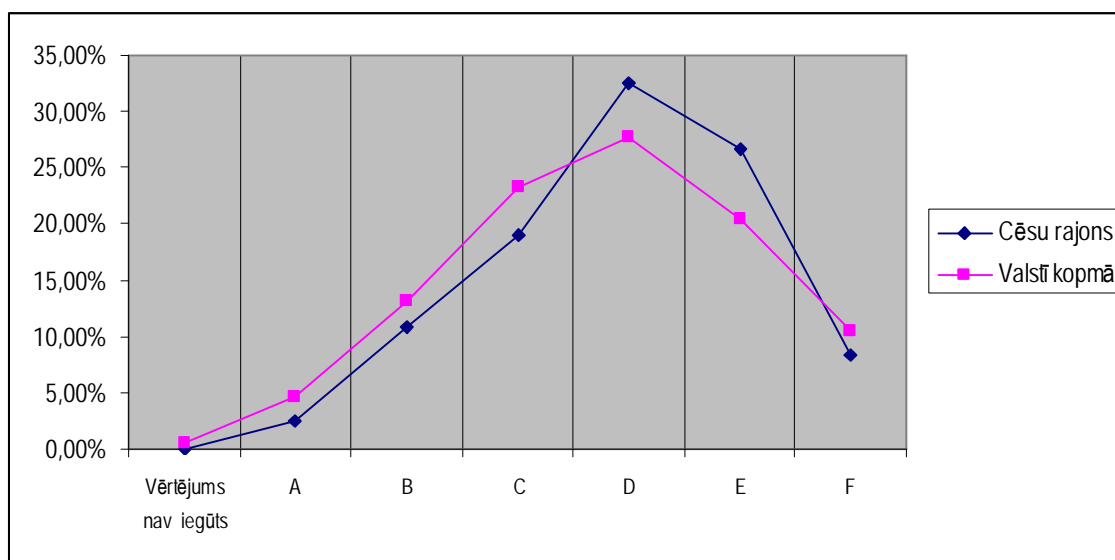

15.attēls. Krievu valodas eksāmena rezultāti 2006. gadā.

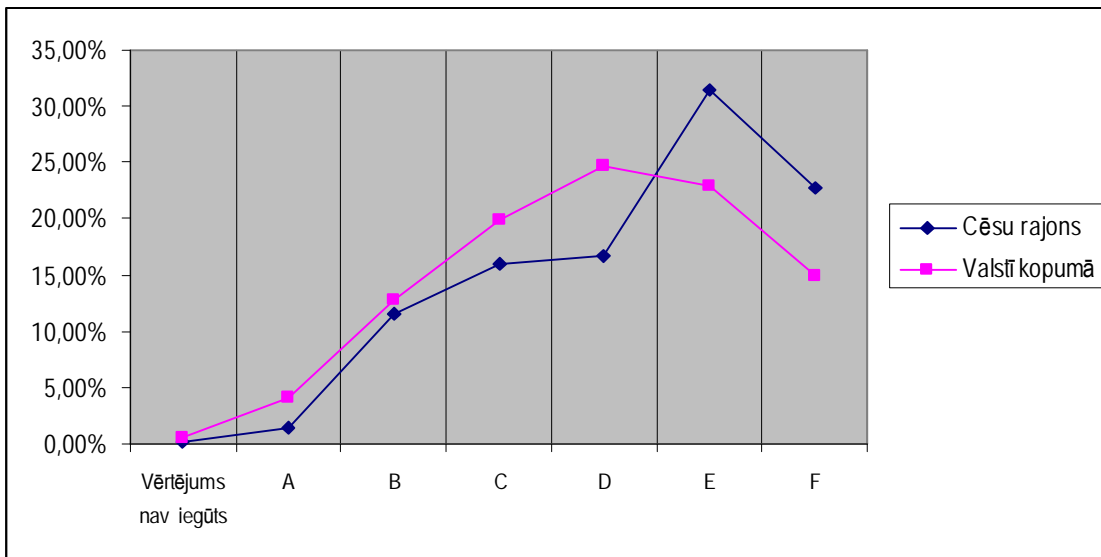

16.attēls. Krievu valodas eksāmena rezultāti 2005. gadā.

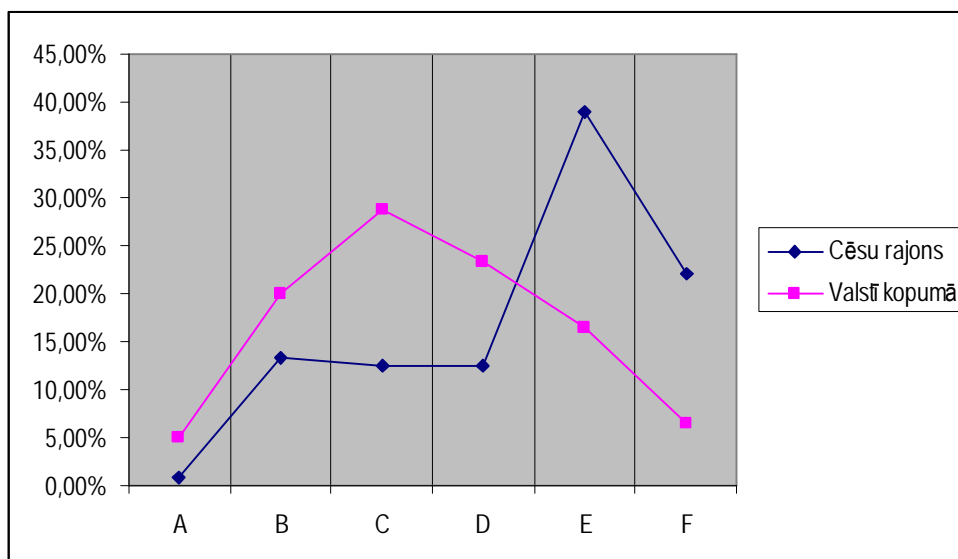
Centralizēto eksāmenu rezultāti liecina par problēmām eksakto mācību priekšmetu jomā un konkrēti matemātikas un fizikas zināšanu un prasmju jomā. Ja matemātikas eksāmena rezultāti ir nedaudz zemāki nekā valstī kopumā, tad fizikas eksāmena rezultāti 2006. gadā ārkārtīgi zemi gan salīdzinājumā ar valsts rādītājiem, gan Cēsu rajona iepriekšējā gada rezultātiem. Ņemot vērā to, ka 2006. gadā ir palielinājies to Cēsu pilsētas absolventu skaits, kas turpina izglītību Rīgas Tehniskajā universitātē (RTU), šie fakti liecina par to, ka jauniešiem var rasties būtiskas problēmas studiju procesā tehniskajās specialitātēs un pēc statistikas RTU ir liels studējošo atbirums tieši pirmajā kursā.

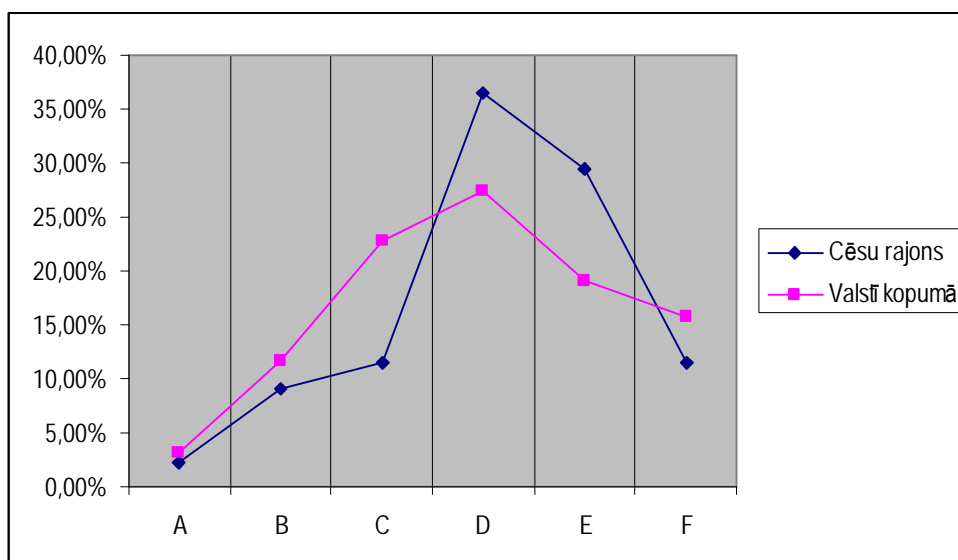
17.attēls. Matemātikas eksāmena rezultāti 2006. gadā.

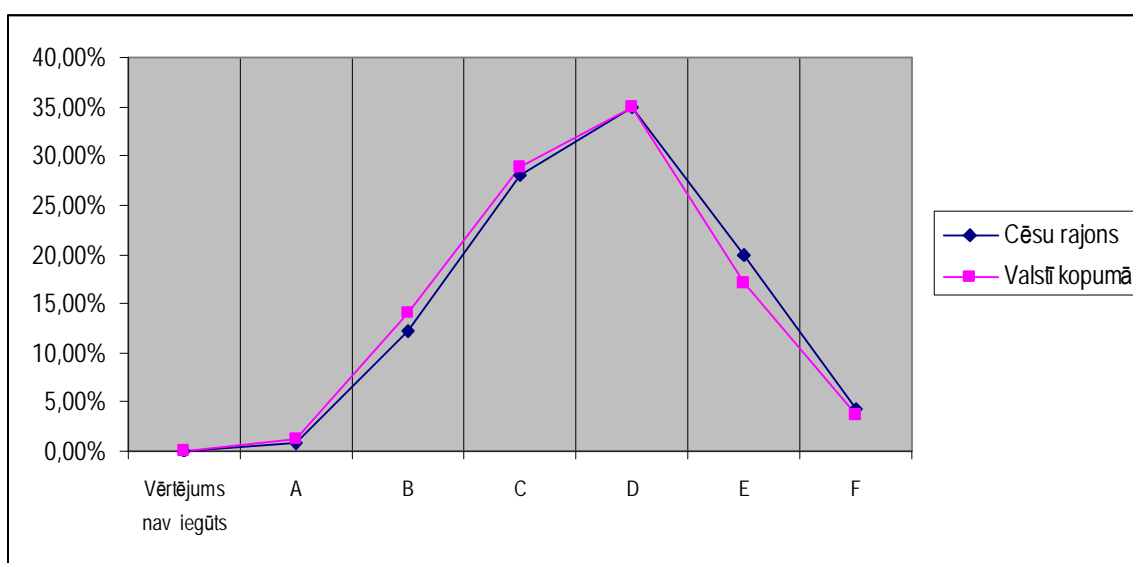
18.attēls. Matemātikas eksāmena rezultāti 2005. gadā.

19.attēls. Fizikas eksāmena rezultāti 2006. gadā.

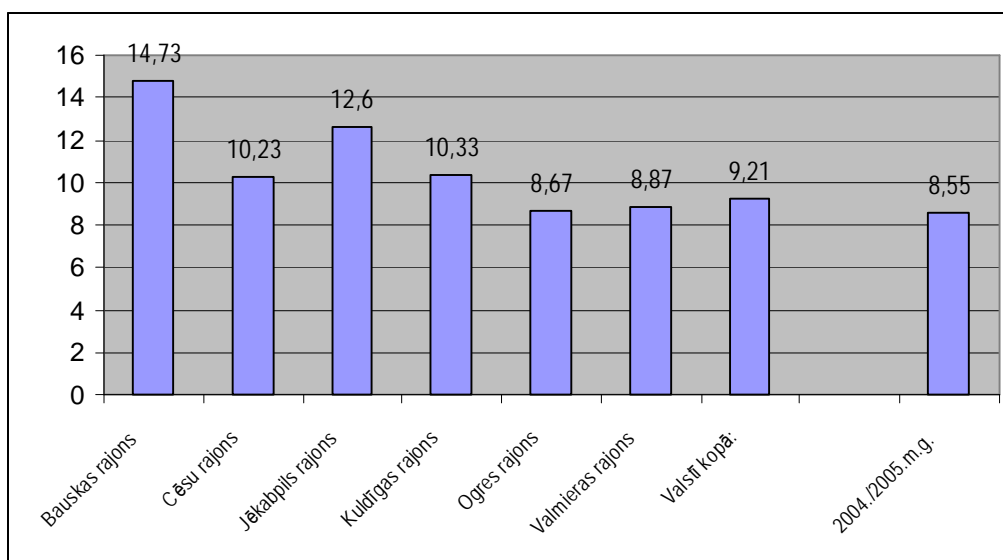

21.attēls. Fizikas eksāmena rezultāti 2005. gadā.

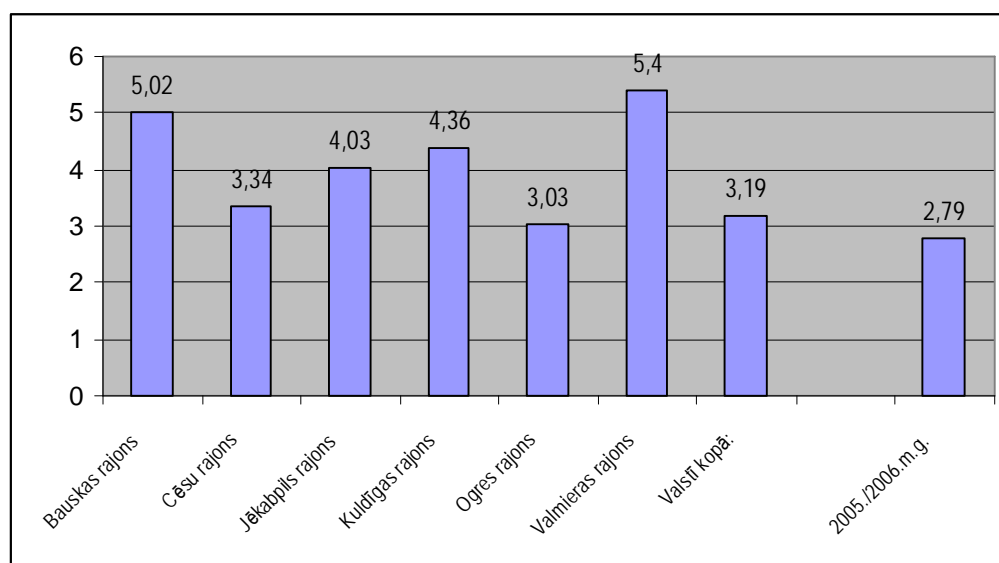

22.attēls. Biznesa ekonomisko pamatu eksāmena rezultāti 2005. gadā.

Ja centralizēto eksāmenu rezultāti kalpo kā vidējās izglītības "produkta" rādītāji, tad izglītības procesa kvalitāti var raksturot arī to skolēnu īpatsvars, kuri pārcelti nākošajā klasē ar vatējumu atsevišķos priekšmetos no 1 līdz 3. Un tādi Cēsu rajonā ir 10,23%, kas ir augstāks rādītājs nekā vidēji valstī. To pašu liecina otrgadnieku un trešgadnieku īpatsvars. Arī šis rādītājs Cēsu rajonā ir augstāks nekā valstī kopumā.

23.attēls. Izglītojamo skaits *procentos* LR vispārīzglītošajās dienas skolās 2005./2006.m.g., kuri pārcelti nākošajā klasē ar vērtējumu atsevišķos priekšmetos no 1 līdz 3.⁴

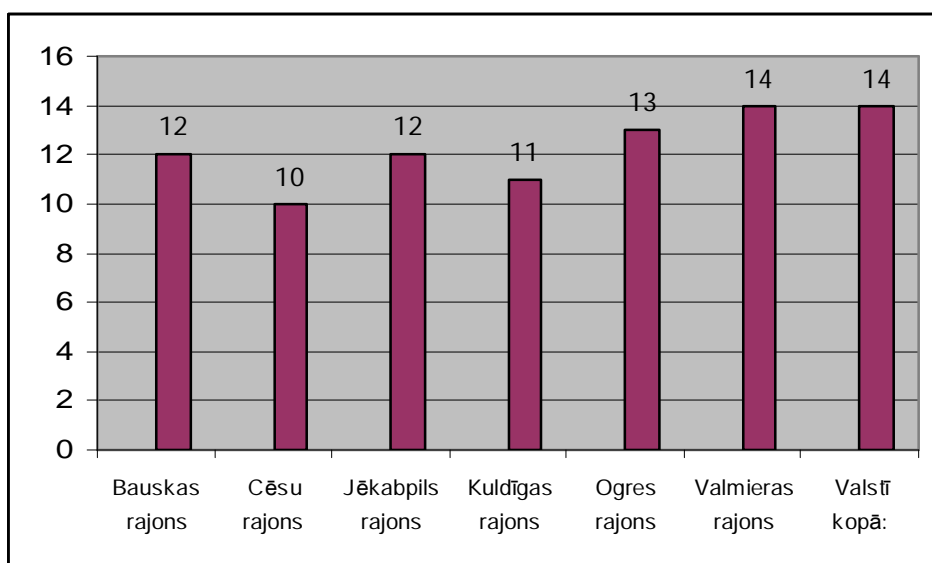
24.attēls. Otrgadnieku un trešgadnieku skaits (%) LR vispārīzglītošajās dienas skolās 2005./2006.m.g. beigās⁵

Izglītības kvalitāti ietekmē dažādi faktori. Tie ir gan izglītojamo motivācija, gan izglītības procesa nodrošinājums ar materiāli tehniskajiem līdzekļiem un izglītotāju darba kvalitāte.

Skolēnu skaits uz vienu mācību procesam paredzēto datoru Cēsu rajona vispārīzglītošajās skolās ir mazāks nekā vidēji valstī un liecina par skolu salīdzinoši labo tehnisko nodrošinājumu.

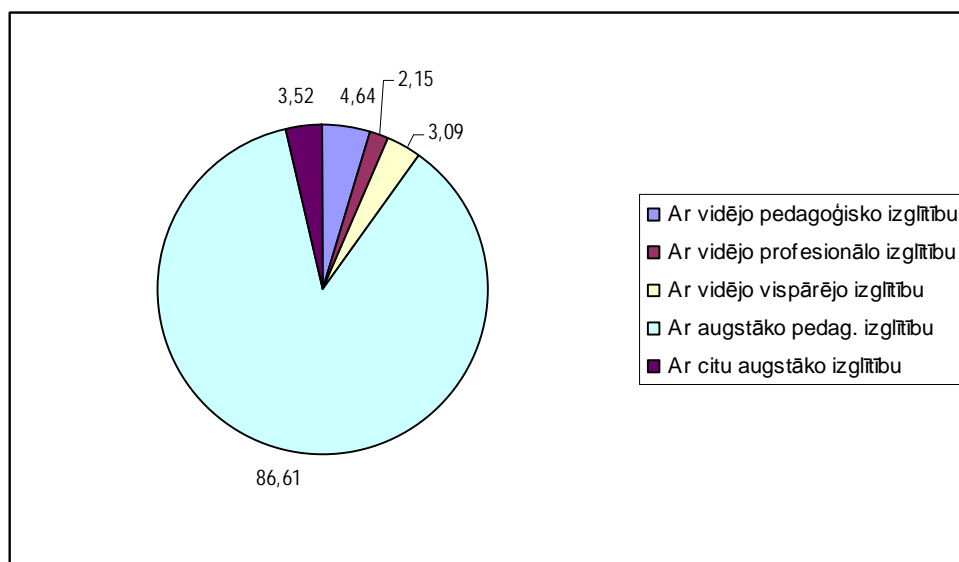
⁴ LR Izglītības un zinātnes ministrija// www.izm.gov.lv

⁵ LR Izglītības un zinātnes ministrija// www.izm.gov.lv

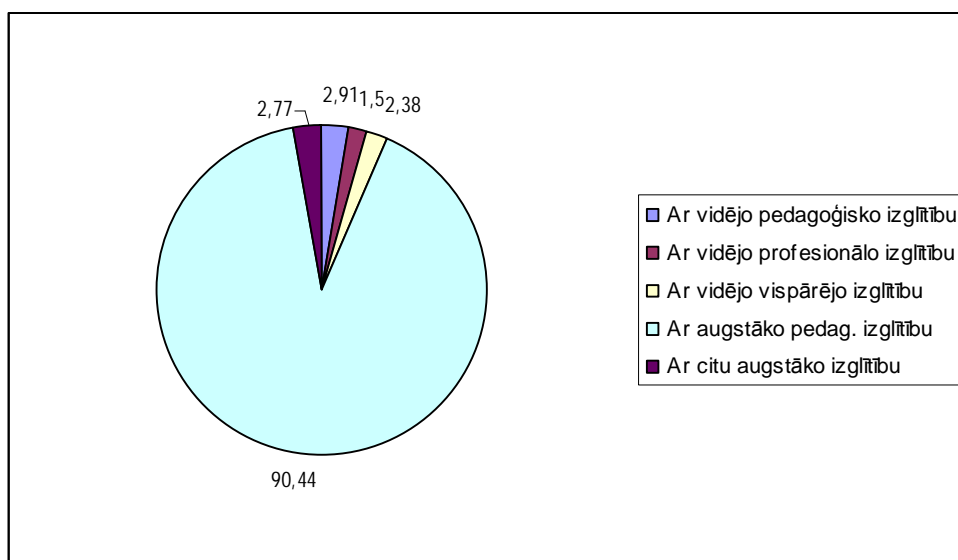
25.attēls. Skolēnu skaits uz 1 mācību procesam paredzēto datoru LR vispārizglītojošajās dienas skolās 2006./2007.m.g. sākumā

Savukārt izglītotāju vecuma un izglītības struktūra liecina par iespējamām problēmām nākotnē, jo relatīvi mazs ir izglītotāju īpatsvars, kuri ir jaunāki par 30 gadiem. Un neskatoties uz to, ka tā ir kopēja tendence valstī, Cēsu rajona skolās tā ir izteiktāka, nekā valstī kopumā, līdz ar to nenotiek paaudžu nomaiņa un nākotnē var rasties izglītotāju deficīts darba tirgū. Arī Cēsu rajona vispārizglītojošo dienas skolu pedagogu izglītības līmenis ir nedaudz zemāks nekā valstī kopumā.

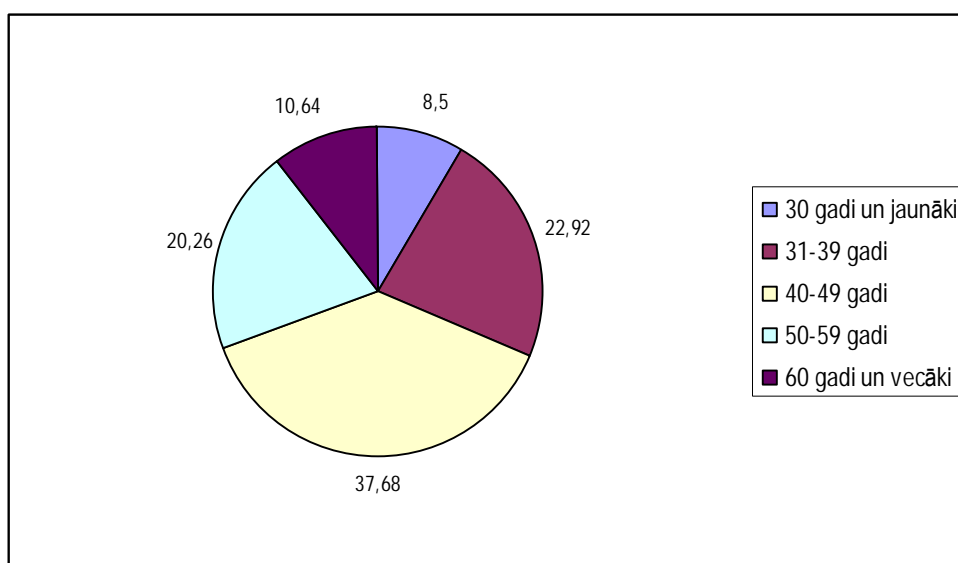

26.attēls. Cēsu rajona vispārizglītojošo dienas skolu pedagogu sadalījums pēc izglītības (procentos) 2006./2007.m.g.⁶

⁶ LR Izglītības un zinātnes ministrija// www.izm.gov.lv

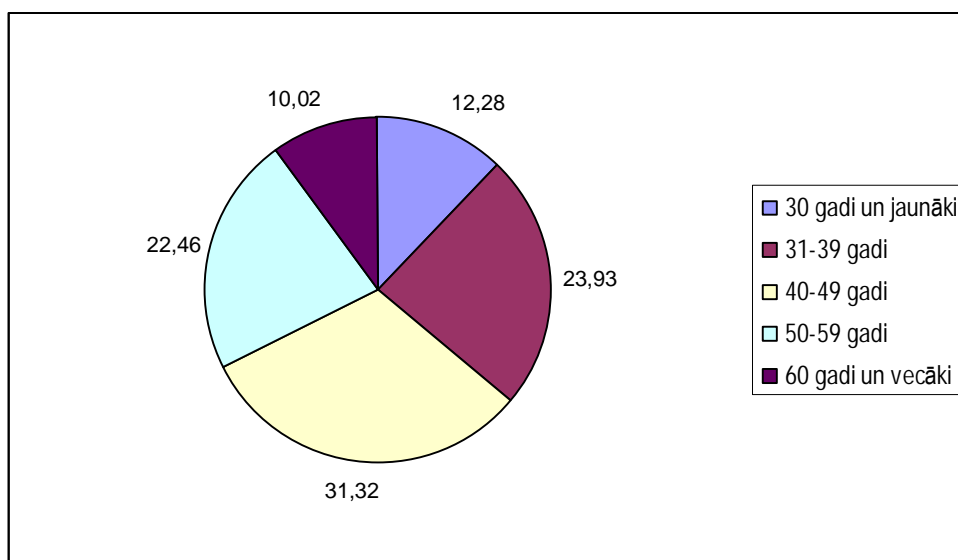
27.attēls. Vispārizglītojošo dienas skolu pedagogu sadalījums pēc izglītības Latvijā kopumā (procentos) 2006./2007.m.g.⁷

28.attēls. Cēsu rajona vispārizglītojošo dienas skolu pedagogu sadalījums pēc vecuma (procentos) 2006./2007.m.g.⁸

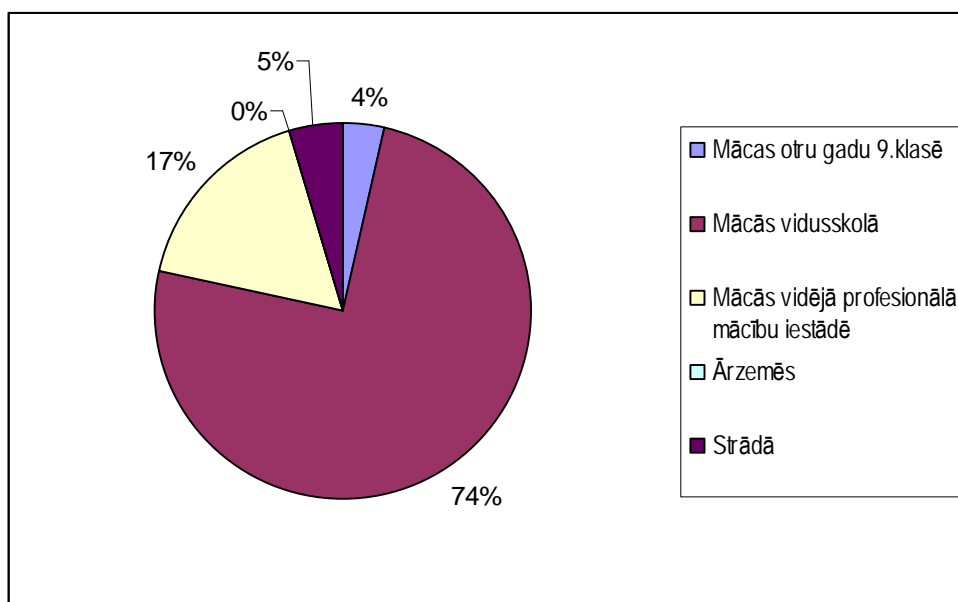
⁷ LR Izglītības un zinātnes ministrija// www.izm.gov.lv

⁸ LR Izglītības un zinātnes ministrija// www.izm.gov.lv

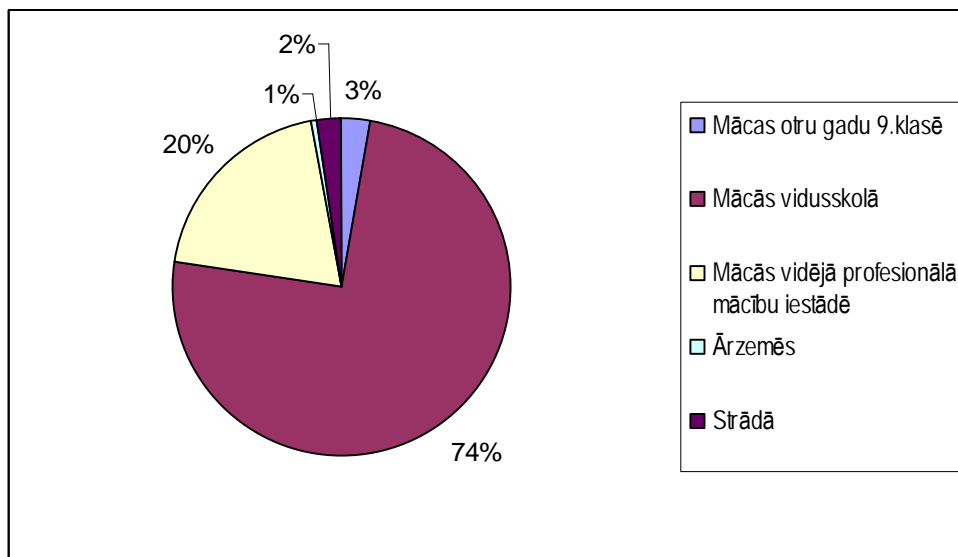

29.attēls Vispārizglītojošo dienas skolu pedagogu sadalījums pēc vecuma Latvijā kopumā (procentos) 2006./2007.m.g.

Viens no rādītājiem, kas raksturo skolas darba kvalitāti ir skolēnu skaits, kuri turpina izglītību. 2005. gadā 94% un 2006. gadā 91% devīto klašu absolventu turpināja izglītību vispārizglītošajās vai vidējās profesionālajās mācību iestādēs. Ļoti mazs ir to Cēsu pilsētas jauniešu īpatsvars, kas vēlas iegūt vidējo profesionālo izglītību, priekšroka tie dota vispārizglītošajai vidējai izglītībai. 2005. gadā 17% un 2006. gadā 20% no devīto klašu absolventiem turpināja izglītību vidējās profesionālajās izglītības iestādēs.

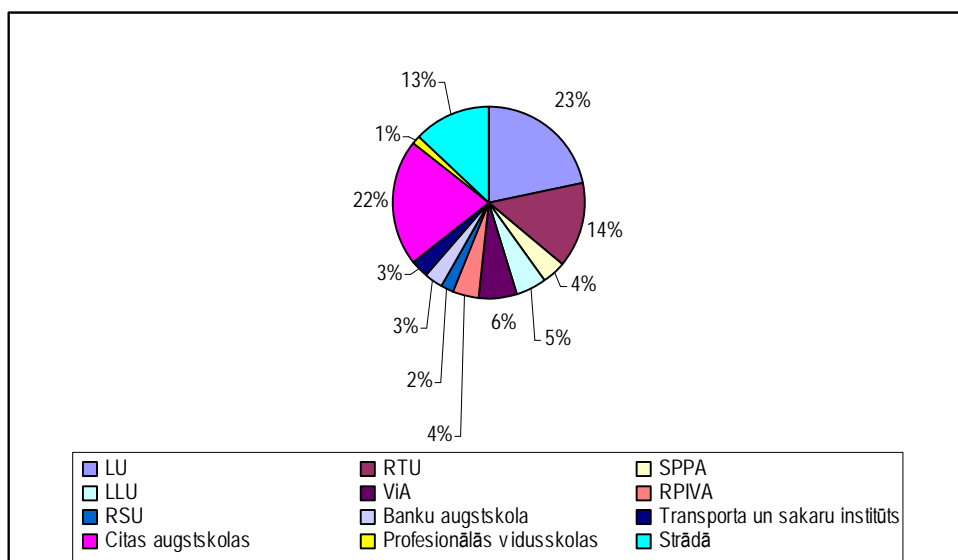

30.attēls. 9. klašu absolventu tālākās gaitas (dati uz 2006. gada 1. septembri)

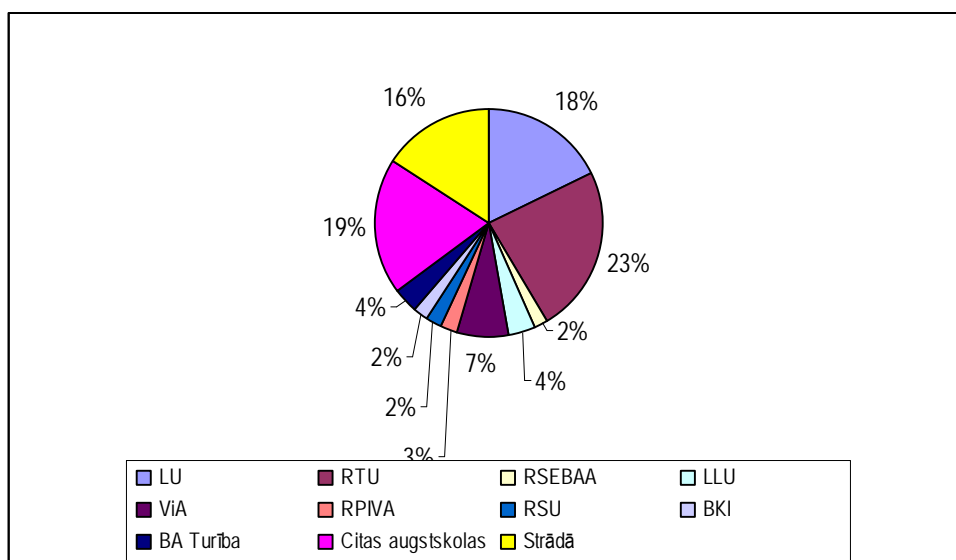

31.attēls. 9. klašu absolventu tālākās gaitas (dati uz 2005. gada 1. septembri)

Cēsu pilsētas vidusskolu absolventu īpatsvars, kas turpina izglītību ir augsts. 2005. gadā 87%, bet 2006. gadā 84% Cēsu pilsētas vispārizglītojošo vidusskolu absolventu turpināja izglītību (23. un 24. attēls). Pozitīva tendence ir vērojama studiju programmu izvēlē – lielāks absolventu īpatsvars izvēlas tehniskās studiju programmas RTU, bet, kā jau tika minēts iepriekš, zems matemātikas un fizikas zināšanu līmenis var radīt problēmas studiju procesā.

32.attēls. 12. klašu absolventu tālākās gaitas (dati uz 2005.gada 1.septembri)

33.attēls. 12. klašu absolventu tālākās gaitas (dati uz 2006. gada 1. septembri)

Lielākā daļa Cēsu pilsētas vidējo mācību iestāžu absolventu izvēlas mācības ārpus Cēsīm, bet arī Cēsu pilsētā ir iespēja iegūt augstāko izglītību.

Vispārīzglītojošo vidusskolu absolventi, kuri neturpina izglītību, nonāk darba tirgū bez profesionālajām prasmēm un veido potenciālā riska grupu.

Profesionālā izglītība

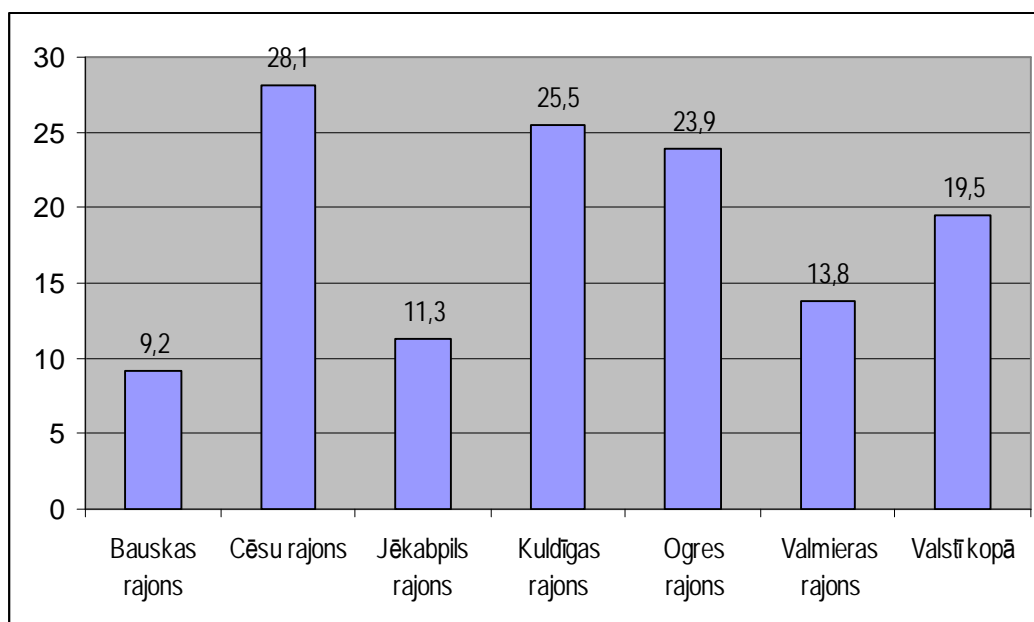
Saskaņā ar Izglītības likumu profesionālā izglītība ir praktiska un teorētiska sagatavošanās darbībai noteiktā profesijā, profesionālās kvalifikācijas ieguvei un pilnveidei.⁹ Profesionālā vidējā izglītība ir vidējās pakāpes profesionālā izglītība, kas dod iespēju iegūt trešā līmeņa profesionālo kvalifikāciju.

Saskaņā ar Profesionālās izglītības likumu otrais kvalifikācijas līmenis ir teorētiskā un praktiskā sagatavotība, kas dod iespēju patstāvīgi veikt kvalificētu izpildītāja darbu; trešais kvalifikācijas līmenis ir paaugstināta teorētiskā sagatavotība un profesionālā meistarība, kas dod iespēju veikt noteiktus izpildītāja pienākumus, kuros ietilpst arī izpildāmā darba plānošana un organizēšana.¹⁰

Cēsu rajonā ir stabilas profesionālās izglītības tradīcijas, kuras tiek uzturētas četrās vidējās profesionālās izglītības iestādēs. Trīs no tām atrodas LR IZM, viena Kultūras ministrijas pakļautībā. Profesionālās izglītības iestāžu audzēkņu skaits uz 1000 iedzīvotājiem (25. attēls) Cēsu rajonā ir daudz lielāks (28,1) nekā valstī kopumā (19,5), tas ir trīs reizes lielāks, nekā Bauskas rajonā un 2,5 reizes lielāks nekā Jēkabpils rajonā. Tā kā Cēsu pilsētas jaunieši pēc devītās klases absolvēšanas pamatā izvēlas turpināt izglītību vispārīzglītojošajās vidusskolās, tad šis ievērojamais audzēkņu skaits veidojas no Cēsu un citu rajonu jauniešiem.

⁹ Izglītības likums. 1.pants. Likumā lietotie termini

¹⁰ Profesionālās izglītības likums 5. pants

34.attēls. Profesionālās izglītības iestāžu audzēkņu skaits uz 1000 iedzīvotājiem 2004/2005. mācību gadā.¹¹

Tabula Nr 3.

Profesionālās izglītības iestādes Cēsu rajonā*

Izglītības iestāde	Iepriekšējā izglītība	Mācību ilgums (gadi)	Izglītības programma/Kvalifikācija
Valsts Priekuļu lauksaimniecības tehnikums	Pamatizglītība	4	<ul style="list-style-type: none"> • Autotransports (arī neklātienē) / Automehāniķis • Lauksaimniecības tehnika / Lauksaimniecības tehnikas mehāniķis • Vides aizsardzība/Vides iekārtu tehniķis • Sekretariāta un biroja darbs/ Sekretārs • Komerzcinības/ Agrouzņēmuma komercdarbinieks • Datorsistēmas /Datorsistēmu tehniķis
	Vidējā izglītība vai vidējā profesionālā izglītība	2	<ul style="list-style-type: none"> • Tūrisma pakalpojumi / Ekotūrisma speciālists – 2 gadi <p>/ESF finansējums ESF/</p>
Cēsu 4.arodvidusskola	Pamatizglītība	4	<ul style="list-style-type: none"> • Kokizstrādājumu izgatavošana / Mēbeļu galdnieks • Būvdarbi / Namdaris

¹¹ LR Izglītības un zinātnes ministrija// www.izm.gov.lv
Centrālā statistikas pārvalde// www.csb.lv

			<ul style="list-style-type: none"> • Inženiermehānika / Metālapstrādes iekārtu mehāniķis • Enerģētika / Elektriķis
Jāņmuižas Profesionālā vidusskola	Pamatizglītība	4	<ul style="list-style-type: none"> • Autotransports / Automehāniķis • Apdares darbi/ apdares darbu tehniķis • Datorsistēmas /Datorsistēmu tehniķis • Ēdināšanas serviss/ Ēdināšanas servisa speciālists • Lauksaimniecība/ Lauku īpašuma apsaimniekotājs
Alfrēda Kalniņa Cēsu mūzikas vidusskola	Pamatizglītība, priekšzināšanas mūzikā.	4	<ol style="list-style-type: none"> 1. Instrumentālā mūzika <ol style="list-style-type: none"> 1.1. Klavierspēle ar apakšprogrammu Ērģeļspēle, 1.2. Stīgu instrumentu spēle, 1.3. Pūšamo instrumentu vai sitamo instrumentu spēle, 1.4. Kokles spēle, 1.5. akordeona spēle, 2. Vokālā mūzika <ol style="list-style-type: none"> 2.1. Akadēmiskā dziedāšana 3. Diriģēšana <ol style="list-style-type: none"> 3.1. Kora diriģēšana ar apakšprogrammu Institūciju mūzikas dzīves vadība.

*Informācijas nepilnība, kas iespējams ir saistīta ar profesionālo mācību iestāžu pakļautību LR IZM un KM

Augstākā izglītība

Augstākā izglītība - izglītības pakāpe, kurā pēc vidējās izglītības iegūšanas notiek zinātnē vai mākslā, vai arī zinātnē un mākslā sākotnējā personības attīstība izraudzītajā akadēmisko vai profesionālo, vai arī akadēmisko un profesionālo studiju virzienā, sagatavošanās zinātniskai vai profesionālai darbībai.¹²

Saskaņā ar Cēsu pilsētas nodarbinātības stratēģiju 2007. – 2013.gadam un tajā ietvertu analīzi Cēsīs augstāko izglītību var iegūt:

- Rīgas Pedagoģijas un Izglītības vadības augstskolas Cēsu filiālē vidējās izglītības programmu absolventi var iegūt sākumskolas skolotāja (ar tiesībām pasniegt vienu mācību priekšmetu pamatskolā), pirmsskolas skolotāja (ar tiesībām strādāt pamatskolā), sabiedrisko attiecību un komercdarbības organizatora specialitātes.
- SIA biznesa augstskolas Turība Cēsu filiālē iespēja iegūt pirmā līmeņa augstāko profesionālo izglītību tiesību zinībās, viesnīcu vadībā, reklāmas zinībās, finansēs un grāmatvedībā.
- Grāmatvedības un finanšu koledžā var iegūt pirmā līmeņa augstāko profesionālo izglītību grāmatvedībā un finansēs.

¹² Izglītības likums. 1.pants. Likumā lietotie termini

- Starptautiskā praktiskās psiholoģijas institūta Cēsu mācītpunktā iegūst augstāko izglītību: uzņēmējdarbība, praktiskā psiholoģija, reklāma un sabiedriskās attiecības, tulks, datordizains un interjerdisains.
- Rīgas Stradiņa universitātes Cēsu mācītpunktā augstāko izglītību iegūst medmāsas, kurām ir vidējā speciālā izglītība medicīnā.

Vērtējot augstākās izglītības iegūšanas iespējas Cēsu pilsētā, jāņem vērā, ka profesionālās izglītības iestādes piedāvā augstākās profesionālās izglītības programmas – galvenokārt 4. kvalifikācijas līmeni.

Diemžēl par šīm iespējām nav pieejama detalizēta informācija, izņemot informāciju par studiju iespējām Biznesa augstskola "Turība" Cēsu filiālē.

Tabula Nr. 4

Augstākās izglītības iestādes Cēsu pilsētā

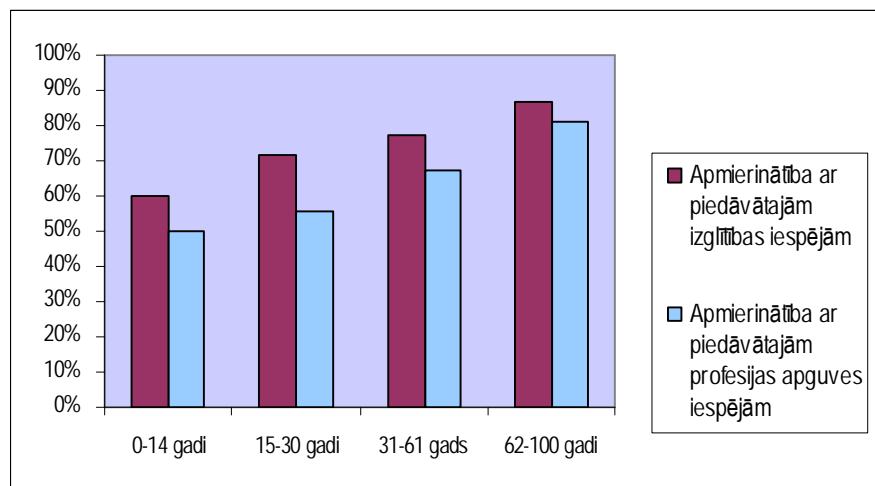
Izglītības iestāde	Iepriekšējā izglītība	Mācību ilgums (gadi)	Izglītības programma/Kvalifikācija
Biznesa augstskola "Turība" Cēsu filiāle	Vidējā izglītība	2,3	Finanses un grāmatvedība /grāmatvedis
		2,7	Tiesību zinātnes /jurista palīgs
		2,3	Viesnīcu vadība /viesnīcu servisa organizators
		2,3	Reklāmas zinības / reklāmas uzņēmējdarbības pakalpojumu speciālists.
RPIVA Cēsu nodaļa			Nav informācijas par studiju programmām

Tālākizglītība

Nepārprotama ir izglītības sasaiste ar nodarbinātību. Attiecībā uz pieaugušo izglītību nav pieejami apkopoti dati, kas liecina par koordinācijas trūkumu šajā jomā. Cēsu pilsētas un rajona mājas lapās ir atrodama novecojusi informācija par izglītības pakalpojumu sniedzējiem un programmām, kuru licencēm ir beidzies termiņš.

2006.gada sākumā Cēsīs bija 493 reģistrēti bezdarbnieki. Pēc NVA datiem vislielākais skaits bezdarbnieku ir vecumgrupā no 20-29 gadiem, no tiem ar vispārējo vidējo izglītību bija gandrīz 60%. Tas liecina par to, ka vispārīgizglītojošo vidusskolu absolventi, kuri neturpina izglītību, nonāk darba tirgū bez profesionālajām prasmēm un tādējādi veido potenciālo bezdarbnieku riska grupu. Ar Cēsu rajonā piedāvātajām izglītības iespējām vidēji ir apmierināti 80% Cēsu rajona iedzīvotāju: 73%, no Cēsu pilsētas iedzīvotājiem un 86%

pārējo Cēsu rajona teritoriju iedzīvotāji. Interesanti, ka visapmierinātākie ir pensijas vecuma iedzīvotāji (62-100 g.v.), 87% no viņiem ir apmierināti ar piedāvātajām izglītības programmām un 81% ar piedāvātajām profesijas apguves iespējām.

Attēls Nr.35. Cēsu rajona apmierinātība ar izglītības un profesijas apguves iespējām, sadalījumā pa vecumposmiem.

Cēsu rajona iedzīvotājus, kuri nestrādā algotu darbu (83%) piedāvātās izglītības iespējas apmierina vairāk, nekā tos, kuri strādā algotu darbu (77%).

Salīdzinot iedzīvotāju apmierinātību ar piedāvātajām izglītības iespējām un viņu piederību kādai sociālai grupai, jāsecina, ka apmierinātākie ir apsekotie zemnieki, darba devēji, un pensionāri, salīdzinoši mazāk apmierināti ir skolēni līdz 14 gadu vecumam un nodarbinātie ģimenes biznesā.

Ar piedāvātajām izglītības iespējām visvairāk apmierināti ir tieši izglītības jomā strādājošie (88%), vismazāk apmierināti ir tūrisma nozares pārstāvji (60%).

Rīgā un Valmierā strādājošie (attiecīgi 62% un 67%) ir salīdzinoši mazāk apmierināti ar Cēsu rajonā piedāvātajām izglītības programmām nekā tie, kas strādā Cēsu rajonā un citur Latvijā (attiecīgi 83% un 87%). Ar piedāvātajām izglītības iespējām ir apmierināti 72% Cēsīs strādājošie iedzīvotāji.

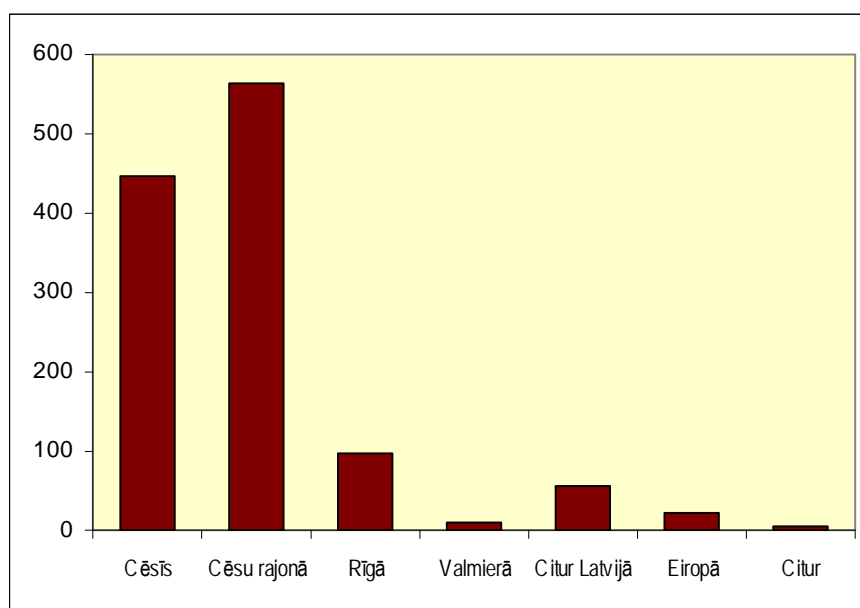
Kopumā 71% Cēsu rajona iedzīvotāju ir apmierināti ar piedāvātajām profesijas apguves iespējām, taču tikai pusi skolēnu līdz 14 gadu vecumam un 55% jauniešu vecumā no 15-30 gadiem apmierina Cēsu rajonā piedāvātās profesijas apguves iespējas.

VII Nodarbinātība

Aptuveni divas piektdaļas Cēsu rajona iedzīvotāju strādā algotu darbu, un trešdaļa no nodarbinātajiem strādā virsstundas. Divas piektdaļas jauniešu izvēlas strādāt Rīgā, savukārt nodarbinātie vecumā no 31 līdz 61 gadam pārsvarā strādā pārējās Cēsu rajona teritorijās, kas liecina par pastāvošu risku jauniešu un darbaspēka aizplūšanai no lauku teritorijām uz Cēsīm, tālāk uz Rīgu un Eiropu. Tieši jauniešu īpatsvars ir visaugstākais Eiropā nodarbināto kopskaitā. Kopumā Cēsu rajona iedzīvotājiem pietiek laika, ko veltīt ģimenei, tomēr salīdzinoši mazāk laiku ģimenei un bērniem var veltīt tieši pašnodarbinātie un algotie darbinieki.

Balstoties uz mājsaimniecību apsekojuma rezultātiem Cēsu rajona darba spējīgie iedzīvotāji vecumā no 15-61 gadam sastāda 59% no visiem, no tiem 20% ir jaunieši vecumā līdz 30 gadiem un 39% iedzīvotāji vecumā no 31-61 gadam. 38% no visiem iedzīvotājiem darbaspējīgajā vecumā strādā algotu darbu, no tiem 87% ir pastāvīgs (beztermiņa) darba līgums, 7% uz noteiktu laiku noslēgts līgums, bet 6% strādā bez līguma.

Divas trešdaļas nodarbināto Cēsu rajona iedzīvotāju dienā strādā likumā noteikto darba laiku – astoņas stundas. Tie no aptaujātajiem respondentiem, kuri strādā virsstundas, galvenokārt, strādā divas stundas ilgāk. 14% no darbiniekiem 15-30 gadu vecumā, 15% - 31-61 gadu vecumā un tikai 5% darbinieki, kuri ir vecāki par 62 gadiem, strādā 10 stundas. 12 un vairāk stundas dienā strādā 9% darbinieku vecumā no 15-61 gadam.

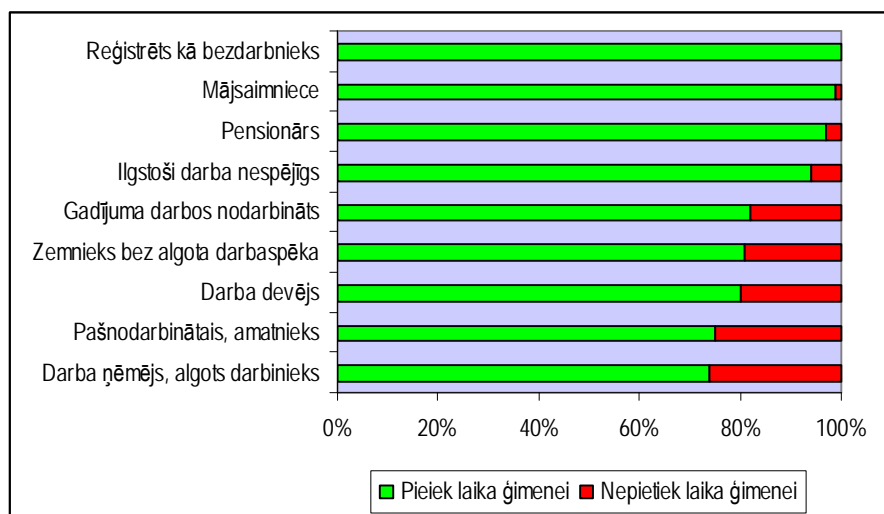

Attēls Nr.36. Respondentu sadalījums pēc darbavietas teritorijas

1/3 aptaujāto respondentu vecumposmā no 15-30 gadiem strādā Cēsīs, 1/3 pārējās Cēsu rajona teritorijās, bet 21% strādā Rīgā. Puse respondentu vecumā no 31-61 gadam, galvenokārt, ir nodarbināti pārējās Cēsu rajona teritorijās. Vislielākais respondentu skaits, kas ir nodarbināti Eiropā ir vecumā no 15-30 gadiem. Puse aptaujāto respondentu vecumā virs 62 gadiem strādā Cēsīs, 46% pārējās Cēsu rajona teritorijās.

Kopumā 86% aptaujāto Cēsu rajona iedzīvotāju pietiek laika, ko veltīt ģimenei un bērniem. Apmierinātība ar iespējām pietiekami daudz laika pavadīt kopā ar ģimeni un bērniem ir atkarīga no nodarbinātības – pietiekami

daudz laika ģimenei ir 95% algotu darbu nestrādājošajiem un 75% strādājošo. Atkarībā no sociālā statusa, visvairāk laika ģimenei velta bezdarbnieki, mājsaimnieces un pensionāri, bet vismazāk – ģimenes biznesā nodarbinātie.

Attēls Nr.37. Ģimenei veltītā laika sadalījums pēc iedzīvotāju piederības kādai no sociālajām grupām.

Tikai trešdaļai no Eiropas valstīs strādājošajiem Cēsu rajona iedzīvotājiem pietiek laika ģimenei. Arī Rīgā un Valmierā strādājošajiem ir salīdzinoši mazāk laika ģimenei un bērniem nekā Cēsīs un pārējās Cēsu rajona teritorijās strādājošajiem.

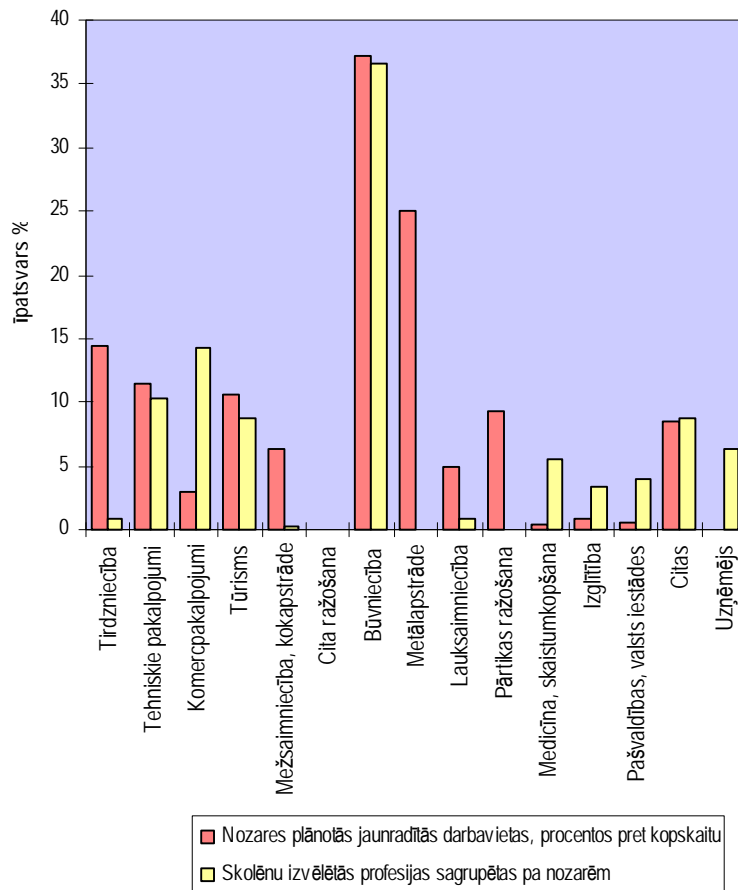
VIII Nākotnes darbaspēks

Nākotnes darbaspēkam, izvēloties profesiju, noteicošais ir atalgojums un, lai darbs būtu interesants. Kopumā skolēni ir orientēti uz uzņēmīgumu, gandrīz trešdaļa vēlas dibināt savu uzņēmumu un aptuveni piektdaļa vēlas būt vadītāji. Tomēr aroda meistara prestižs ir zems, kas norāda, ka arī nākotnē saglabāsies kvalificēta personāla trūkums. Īpaši apdraudēti nākotnes darbaspēka pieejamības ziņā ir darba devēju plāni tirdzniecības, kokapstrādes, metālapstrādes un pārtikas ražošanas nozarēs. Turklāt nākotnes darbaspēks izvēlētos Cēsis drīzāk par dzīvesvietu nekā darba vietu. Visbeidzot, ņemot vērā nozīmīgo skaitu skolēnu, kas nav izvēlējušies nākotnes profesiju, nepieciešams veicināt mērķtiecīgu un motivētu karjeras izvēli jau pamatskolā.

Šobrīd savu nākotnes profesiju vēl nav izvēlējušies 49% 12.klašu skolēni, 46% profesionālo skolu audzēkņi un tikai 41% 9.klašu skolēni.

Nozīmīgākie faktori skolēnu nākotnes profesijas izvēlē ir, lai izvēlēta profesija ir labi apmaksāta un interesanta. 18% profesionālo skolu audzēkņiem, 17% - 12.klašu un 14% - 9.klašu skolēniem svarīgs ir profesijas prestižs. 6% 9.klašu skolēnu paļaujas arī uz vecāku ieteikumiem nākotnes profesijas izvēlē, starp 12.klašu un profesionālo skolu audzēkņiem tādu gandrīz nav.

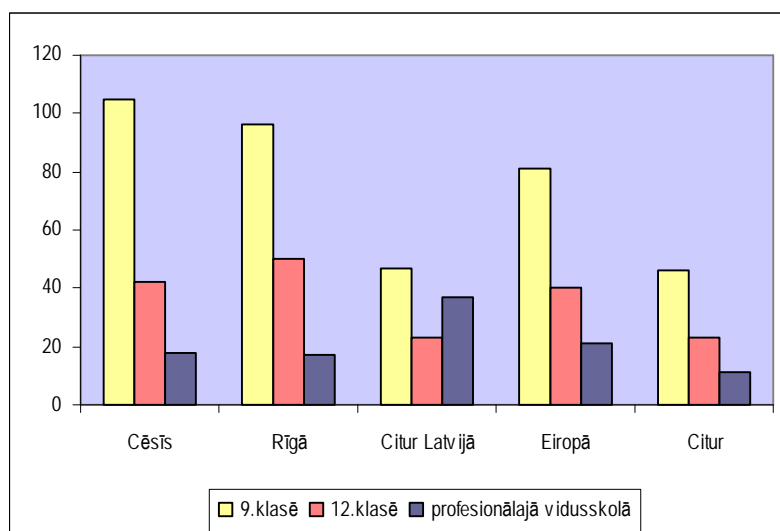
Savā nākotnes profesijā skolēnus interesē radošs darbs, iespēja palīdzēt citiem un pašam plānot savu darba laiku. Profesionālo skolu audzēkņus vairāk interesē iespēja kaut ko radīt ar savām rokām, radošs darbs un stabilitāte, 12.klašu skolēnus – radošs darbs, darbs ar cilvēkiem un iespēja pašam plānot savu laiku, bet 9.klašu skolēnus saista iespēja palīdzēt citiem, radošs darbs un iespēja pašam plānot savu laiku. Kopumā var teikt, ka Cēsu rajona skolēni ir orientēti uz uzņēmīgumu.

Attēls Nr.38. Darba devēju plānotās jaunās darba vietu un skolēnu izvēlēto profesiju nozaru salīdzinājums.

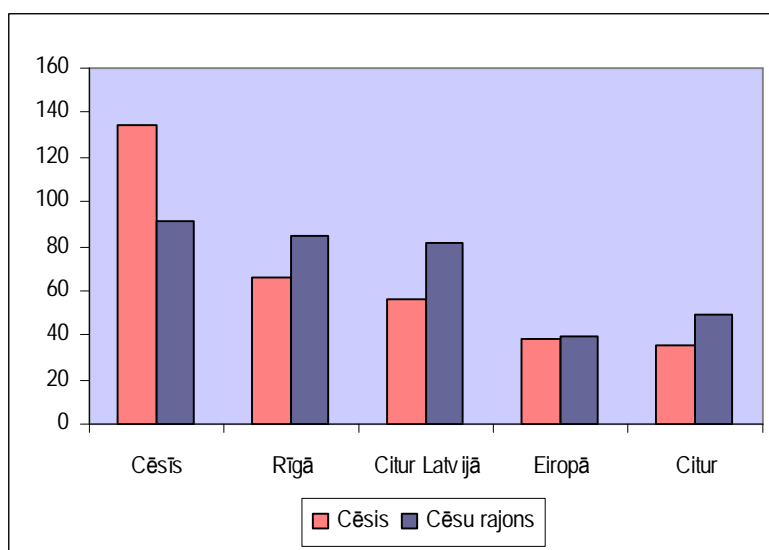
Lielākā daļa (36%) aptaujāto skolēnu nākotnē plāno strādāt kā speciālisti, savukārt, 27% vēlas dibināt savu uzņēmumu, 16% vēlas būt kādas iestādes vai firmas vadītāji, bet 9% plāno strādāt kā kvalificēti vai nekvalificēti strādnieki. Vairums 9. un 12.klašu skolēni vēlas strādāt kā speciālisti, vairums profesionālo skolu audzēkņi plāno dibināt savu uzņēmumu.

Nākotnes darba izvēlē neparādās statistiski nozīmīgas atšķirības dzimumu griezumā, kā arī starp tiem, kas jau ir izvēlējušies konkrētu nākotnes profesiju un starp tiem, kas vēl nav. Tātad pastāv līdzīga zēnu un meiteņu proporcija, kas gribētu strādāt kā speciālisti, strādnieki vai uzņēmumu vadītāji.

Attēls Nr.39. Skolēnu izvēlēta darbavieta.

¼ visu aptaujāto skolēnu pēc skolas pabeigšanas vēlas strādāt Cēsīs un ¼ - Rīgā. 41% no Cēsu pilsētas skolēniem vēlas dzīvot Cēsīs, bet tikai 27% arī strādāt Cēsīs. No pārējām rajona teritorijām 27% skolēnu gribētu dzīvot un 23% strādāt Cēsīs. 20% skolēnu vēlētos strādāt citur Latvijā un 12% kādā no Eiropas valstīm.

Attēls Nr.40. Skolēnu vēlamā dzīvesvieta pēc skolas beigšanas.

Gandrīz 3/4 aptaujāto skolēnu jau ir strādājuši algotu darbu – vairums no viņiem ir strādājuši brīvlaikos, 13% respondentu strādā pastāvīgi, paralēli mācībām. Vērojamas nelielas atšķirības dzimumu starpā – no visiem aptaujātajiem zēniem darba gaitas uzsākuši bija 83%, savukārt no visām aptaujātajām meitenēm darba pieredze ir 64%. Nepastāv statistiski nozīmīgas atšķirības darba pieredzes esamībā starp skolēniem, kuri mācās Cēsu pilsētā un pārējās Cēsu rajona teritorijās.

Cēsu jaunieši darba gaitas uzsāk salīdzinoši agri, līdz ar to gaidāms, ka pēc skolas pabeigšanas skolēniem nebūs problēmu integrēties darba tirgū, tomēr būtu nepieciešams uzlabot skolu sadarbību ar Cēsu

uzņēmumiem, lai audzēkņiem būtu iespēja apgūt praktiskās iemaņas tieši izvēlētajā nākotnes profesijā, tādējādi veicinot mērķtiecīgāku karjeras izvēli.

IX Sadarbība

Kopumā sadarbību ikdienā starp dažādām darba tirgū iesaistītajām pusēm Cēsu darba tirgus reģionā var raksturot kā apmierinošu, tomēr šī sadarbība ir nepietiekama tieši stratēģiskajā līmenī, plānojot attīstību darba tirgus reģiona ietvaros.

Kā parādīja darba devēju apsekojums, tad tikai 24% darba devēju pašvaldība ir palīdzējusi atrisināt kādu ar uzņēmējdarbību saistītu problēmu, faktiski veidojas divas frontes – uzņēmēji nejautā, savukārt pašvaldības nepiedāvā.

Kā puda aptaujātie eksperti, tad institucionālo sadarbību nodarbinātības jautājumu risināšanā var vērtēt kā tālu no pilnības, jo „neviens nedomā kopīgi”, „Cēsinieki neattīsta savu potenciālu”, „deķīti velkam katrs uz savu pusi”, „valstī kopumā nav kopskata uz problēmām”. Pamatā valsts un pašvaldību institūcijas sadarbojas, ciktāl to prasa normatīvie akti, taču sadarbība bieži ir orientēta uz formālu jautājumu saskaņošanu ikdienā, bet ne uz kopīgu stratēģisku redzējumu. Lai gan Cēsīs pastāv sadarbības mehānisms starp pašvaldību un uzņēmējiem, tomēr tas aptver samērā ierobežotu skaitu uzņēmumu, un turklāt „katrs iet personīgi savus jautājumus risināt”*.

Izstrādātā Cēsu nodarbinātības stratēģija ir būtisks uzlabojums sadarbības veicināšanā un kopīgas izpratnes veidošanā, tomēr patiens izaicinājums būs stratēģijas sekmīga īstenošana, kur nepieciešama cieša un aktīva sadarbība starp visdažādākajām institūcijām, turklāt jāstrādā starpnozaru līmenī, jo inovācijas rodas, dažādām nozarēm satiekoties.

* Citāti no intervijām.

X Ieteikumi

Ņemot vērā pētījuma rezultātus, sekmīgas un ilgtspējīgas attīstības nodrošināšanai Cēsu darba tirgus reģionā, kā arī veicinot Vidzemes reģiona attīstību, ir ieteicams turpmākajā attīstības plānošanā un vietējās un reģionālās nodarbinātības politikas realizācijā īstenot vairākus pasākumus.

Pirmkārt, nepieciešams veicināt Cēsu darba tirgus reģiona izaugsmi un nomaļo teritoriju integrāciju Cēsu darba tirgus reģionā vai arī veicināt lokāla darba tirgus reģiona veidošanos, realizējot nomaļu integrācijas plānu. Atšķirības dažādu Cēsu darba tirgus reģiona teritoriju starpā nepieciešams ņemt vērā attīstības plānošanā un realizējot administratīvi teritoriālo reformu.

Otrkārt, nepieciešams izveidot darba tirgus prasībām atbilstošu un pieejamību nodrošinošu sabiedriskā transporta sistēmu Cēsu darba tirgus reģiona vajadzībām. Tādējādi tiktu veicināta nomaļo teritoriju iekļaušanās Cēsu darba tirgū un ekonomiskās aktivitātes pieaugums.

Treškārt, jāceļ iedzīvotāju izglītības līmenis un jāveicina darba tirgum atbilstošas kvalifikācijas un profesijas iegūšana. Pretējā gadījumā, tautsaimniecības strukturālo pārmaiņu rezultātā, pieaugs bezdarba risks. Viena no nozīmīgākajām rīcībām būtu pārkvalificēšanās iespēju radīšana nodarbinātajiem, kuri (būs) spiesti mainīt profesiju uzņēmējdarbības modernizācijas un strukturālo pārmaiņu rezultātā.

Ceturtkārt, nepieciešama cieša un abpusēji aktīva sadarbība starp izglītības iestādēm un darba devējiem, lai veicinātu motivētu un mērķtiecīgu profesijas izvēli nākotnes darbaspēka vidū. Ņemot vērā disproporciju starp uzņēmēju plāniem radīt jaunas darba vietas un skolēnu vēlmēm tās aizpildīt, īpaši aktīviem jāklūst tirdzniecības un rūpniecības nozaru darba devējiem.

Visbeidzot, ieteicams veidot cieši integrētu Cēsu (Centrālvidzemes) reģiona darba tirgus reģionu (Cēsis, Limbaži, Valmiera, Sigulda, Smiltene) kā pretsvaru Rīgas darba tirgus reģionam, tādējādi veicinot kopumā Vidzemes reģiona ilgtspējīgu attīstību.

Fakti par Cēsu darba tirgus reģionu

Tabula Nr.5

Cēsu darba tirgus reģions: rādītāji pa kategorijām

Kritērijs	Centrs (Cēsis)	Tuvās teritorijas	Attālās teritorijas	Nomaļās teritorijas	Cēsu rajonā vidēji
Iedzīvotāju skaits procentos	32,3	34,8	15,7	17,2	100,0
Iedzīvotāju skaits tūkstošos	18,5	19,9	8,9	9,9	57,2
Iedzīvotāju skaits vecuma grupā 15-30 gadi, procentos	36,4	36,4	14,4	12,8	100,00
Vidējais ceļā uz darbu pavadītais laiks, minūtēs	30	23	27	28	27
Nodarbinātie iedzīvotāji, kas patērē 30 minūtes un mazāk, lai nokļūtu darbā, procentos	79	85	75	78	81
Nodarbinātie iedzīvotāji, kas patērē vairāk nekā 60 minūtes, lai nokļūtu darbā, procentos	9	5	6	7	7
Darba vietas pēc darba devēja juridiskās adreses, procentos	55	26	10	10	100,0
Iedzīvotāji, kas strādā algotu darbu, procentos	44	42	37	33	41
Bezdarba līmenis iedzīvotāju darbības vecumā kopskaitā, procentos	3,8	4,0	3,3	4,0	3,8
Nodarbinātie, kas strādā Cēsīs, procentos	72	20	12	3	37
Nodarbinātie, kas strādā pārējās Cēsu rajona teritorijās, procentos	11	65	71	84	47
Nodarbinātie, kas strādā Rīgā, procentos	9	8	7	7	8
Nodarbinātie, kas strādā virsstundas, procentos	21	25	35	28	25

Kritērijs	Centrs (Cēsis)	Tuvās teritorijas	Attālās teritorijas	Nomaļās teritorijas	Cēsu rajonā videji
Nodarbinātie, kas izmanto sabiedrisko transportu, procentos	17	16	9	9	14
Vidusskolu un ģimnāziju skaits	5	2	3	3	13
Bērnu pirmsskolas mācību iestāžu skaits	5	5	1	1	12

DARBA DEVĒJU APSEKOJUMS

I Aptaujas tehniskā informācija

Ģenerālā kopa: visi Cēsu rajona darba devēji

Plānotās izlases apjoms: 580 respondenti

Sasniegtās izlases apjoms: 704 respondenti

Izlases metode: stratificētā nejaušā izlase (stratifikācijas pazīme: darbinieku skaits virs 3)

Aptaujas veikšanas metode: telefonintervijas

Aptaujas veikšanas laiks: 2007.gada 19.janvāris - 19.marts.

Aptaujas mērķis: noskaidrot darba devēju apmierinātību ar darbaspēka piedāvājumu, un noteikt darba tirgus attīstības tendences.

Darba devēju apsekojuma izlasē tika iekļauti 704 (visi aktīvie pēc VID datiem uz 01.09.2006) uzņēmumi un iestādes, kas nodarbina vismaz 4 darbiniekus. No visiem izlasē iekļautajiem, 16 uzņēmumi neatbilda pētījuma prasībām (tikai juridiskā adrese ir norādīta Cēsu rajonā, bet reāli uzņēmums atrodas citur, utt.), 131 – nav sasniedzams (nav telefona un/vai neatrodas norādītajā adresē), 186 – nesniedza informāciju, rezultātā – 371 anketa. Iegūstot rezultātus tika secināts, ka dažos no izlasē iekļautajiem uzņēmumiem kopš septembra ir samazinājies darbinieku skaits (mazāk par 4). Šo uzņēmumu sniegtā informācija ir iekļauta kopējos apsekojuma datos un tika izmantota darba devēju analīzē.

II Datu ticamība

Aptaujas datu ticamības novērtējumam tiek izmantota statistiskā kļūdas varbūtība. Statistiskā kļūda ir aprēķināta matemātiski, pamatojoties uz varbūtību teoriju. Šī kļūda ir atkarīga gan no izlases lieluma, gan no atbilžu sadalījuma.

Statistisko kļūdu aprēķina pēc formulas:

$$e = z\sqrt{p(100-p)/n}$$

kur:

e – statistiskā kļūda;

z – koeficients atkarībā no vēlamās rezultātu ticamības pakāpes, pie 95% varbūtības tas ir vienāds ar 1,96;

p – aptaujā iegūtais respondentu atbilžu procentuālais sadalījums;

n – respondentu skaits.

Tabula Nr. 1

Statistiskā kļūdas atkarība no procentuālā atbilžu sadalījuma pie respondentu skaita
n=370

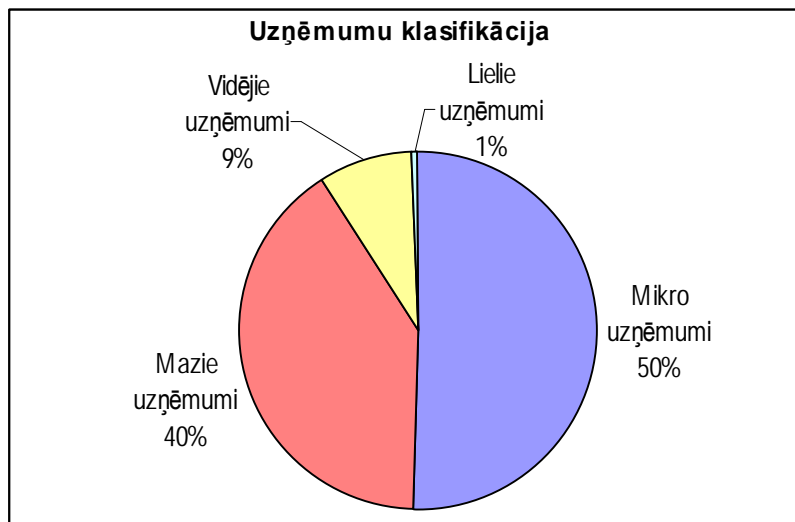
Procentuālais atbilžu	Statistiskā	Procentuālais atbilžu	Statistiskā kļūda
1 vai 99	1,0	14 vai 86	3,5
2 vai 98	1,4	15 vai 85	3,6
3 vai 97	1,7	16 vai 84	3,7
4 vai 96	2,0	17 vai 83	3,8
5 vai 95	2,2	18 vai 82	3,9
6 vai 94	2,4	19 vai 81	3,9
7 vai 93	2,6	20 vai 80	4,0
8 vai 92	2,7	25 vai 75	4,4
9 vai 91	2,9	30 vai 70	4,6
10 vai 90	3,0	35 vai 65	4,8
11 vai 89	3,1	40 vai 60	4,9
12 vai 88	3,3	45 vai 55	5,0
13 vai 87	3,4	50	5,0

Piemērs: 40% no aptaujas respondentiem apgalvo, ka tuvākajā laikā plāno paplašināt savu uzņēmuma darbību. Sekojoši, ar 95% varbūtību ir iespējams apgalvot, ka $40\% \pm 4,9\%$ no visiem uzņēmumiem plāno uzņēmuma paplašināšanu.

Apsekojuma izlase ir reprezentatīva, turklāt sasniegtais izlases apjoms nodrošina, ka statistiskā kļūda nepārsniedz 5,0%, līdz ar to aptaujas rezultāti ir attiecināmi uz apsekojuma ģenerālo kopu.

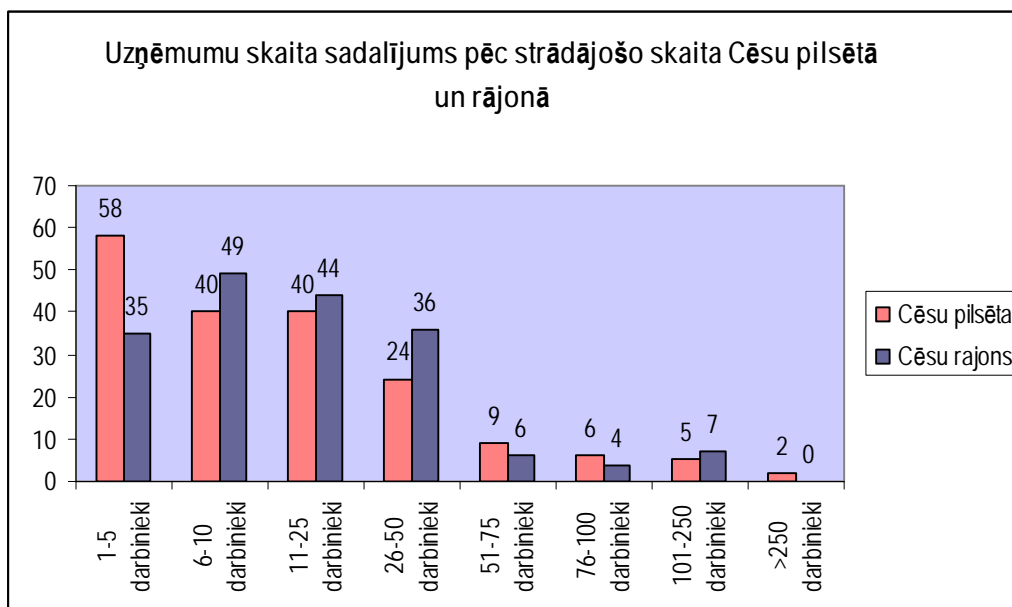
III Izlases pamatrādītāju raksturojums

Cēsu rajonā darbojas pārsvarā mazie (40%) un mikro (50%) uzņēmumi. Vidējie uzņēmumi ir 9% no visiem un lielie uzņēmumi sastāda tikai 1% no uzņēmumiem.

Attēls Nr.1. Uzņēmumu klasifikācija

26% Cēsu rajona uzņēmumu un iestāžu ir nodarbināti 1-5 darbinieki, 24% – 6-10 darbinieki, 23% – 11-25 darbinieki, 16% – 26-50 darbinieki, 4% – 51-75 darbinieki, 3% – 76-100 darbinieki, 3% – 101-250 darbinieki un vairāk par 250 darbiniekiem nodarbina 0,5% darba devēju.

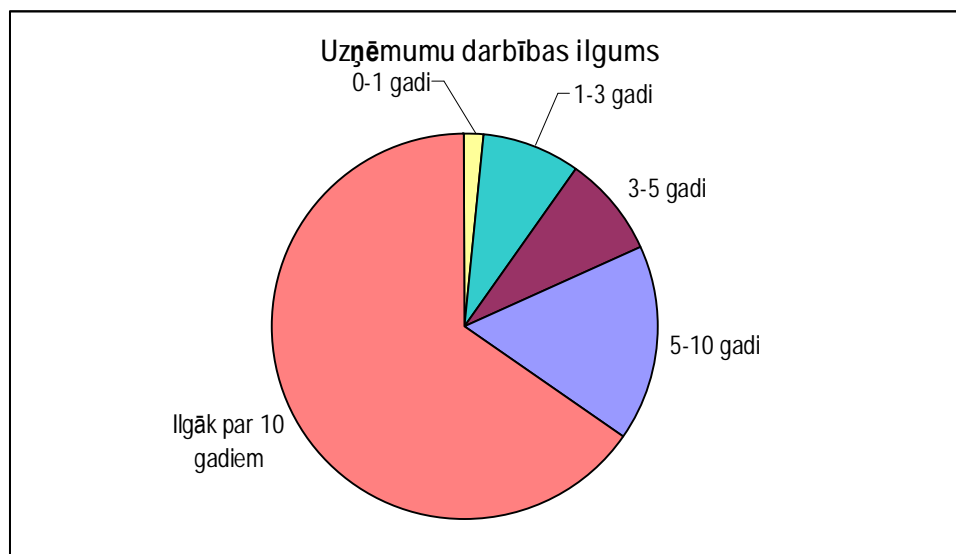

Attēls Nr.2. Uzņēmumu un iestāžu skaita sadalījums pēc strādājošo skaita

Sešdesmit seši no visiem uzņēmumiem un iestādēm darbojas divās vai vairāk nozarēs. Vairums uzņēmumu darbojas tirdzniecībā (101), tehnisko pakalpojumu nozarē (68), kokapstrādē (34) un būvniecībā (33). Nozīmīgu lomu Cēsu rajona darba tirgū ieņem izglītības iestādes, pašvaldības un valsts iestādes (69).

No 371 apsekotā darba devēja 184 (49,6%) darbojas Cēsu pilsētā un 181 (48,8%) – pārējā Cēsu rajona teritorijā. Seši uzņēmumi nebija precizējuši savu darbības vietu.

65% darba devēju strādā jau ilgāk par 10 gadiem, 16% - 5 līdz 10 gadus, 8% - 3 līdz 5 gadus un 1 līdz 3 gadus un 2% uzņēmumu nav nostrādājuši vēl pat vienu gadu.

Attēls Nr.3. Uzņēmumu un iestāžu darbības ilgums

Vidēji Cēsu rajonā reģistrētie darba devēji nodarbina 25 darbiniekus, no tiem Cēsu rajonā strādā vidēji 23 darbinieki vienā uzņēmumā/iestādē. Lielākais darbinieku skaits šajā izlasē ietvertajos uzņēmumos/iestādēs ir 479 darbinieki.

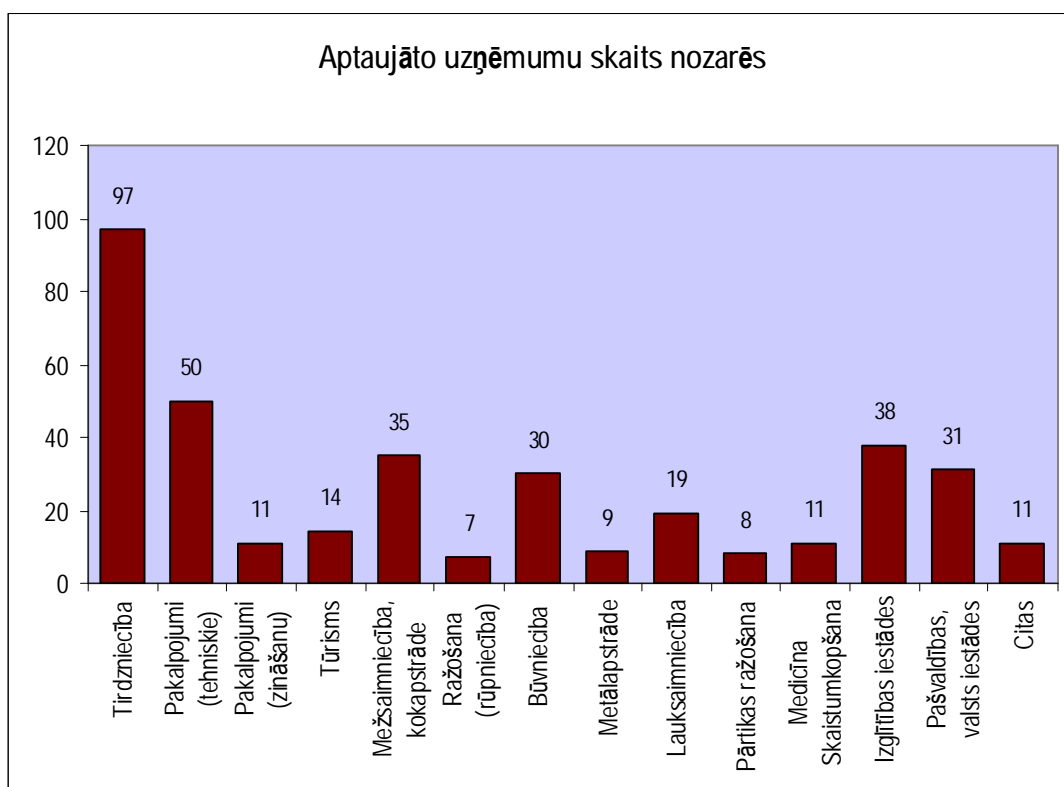
64% no visiem darba devējiem nav apmierināti ar esošo darbaspēka piedāvājumu. 51% uzņēmumu un iestāžu šobrīd trūkst darbinieku, taču neskatoties uz to, gandrīz puse (47%) no visiem aptaujājamajiem darba devējiem plāno radīt jaunas darba vietas tuvākajā laikā.

Attiecībā uz uzņēmumu attīstības plāniem nākamajiem 5 gadiem, vairums (45%) plāno paplašināt darbību, 28% – plāno strādāt pašreizējos apjomos, 20% – modernizēties, 4% uzņēmumu neplāno savu darbību un tikai 2% ir nolēmuši darbības apjomus samazināt.

Tikai 27% uzņēmumu vietējā pašvaldība ir palīdzējusi atrisināt kādu ar uzņēmējdarbību saistītu problēmu. Uzņēmumi nejauda un pašvaldības nepiedāvā.

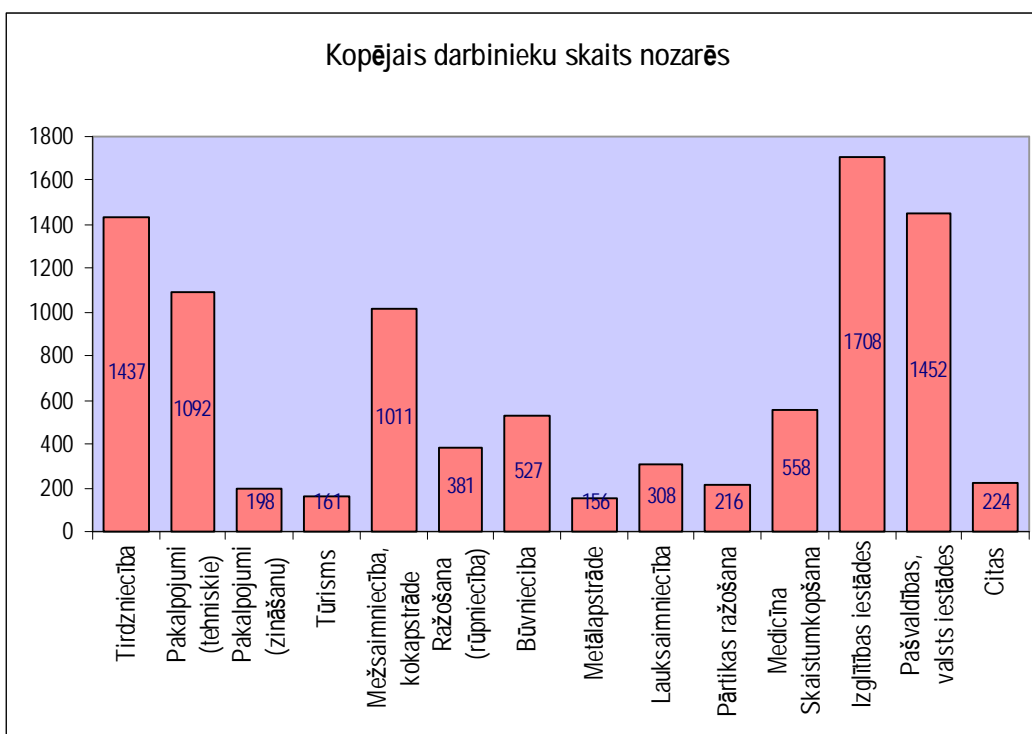
IV Nozaru analīze

Apskatot uzņēmumus tikai pēc pamatdarbības nozares, situācija ir nemainīga – vislielākais uzņēmumu skaits darbojas tirdzniecībā. Nozīmīgu lomu darba tirgū spēlē sabiedriskais sektors – šī apsekojuma ietvaros ir apsektas 69 valsts un pašvaldības iestādes (t.sk. izglītības iestādes), kas sastāda 18% no visiem darba devējiem. Tām seko tehnisko pakalpojumu sniedzēji (auto servisi, sadzīves pakalpojumi, transporta uzņēmumi, utt.), mežsaimniecības/kokapstrādes un būvniecības nozares. Tūrisma nozares īpatsvars ir pagaidām tikai 4%.

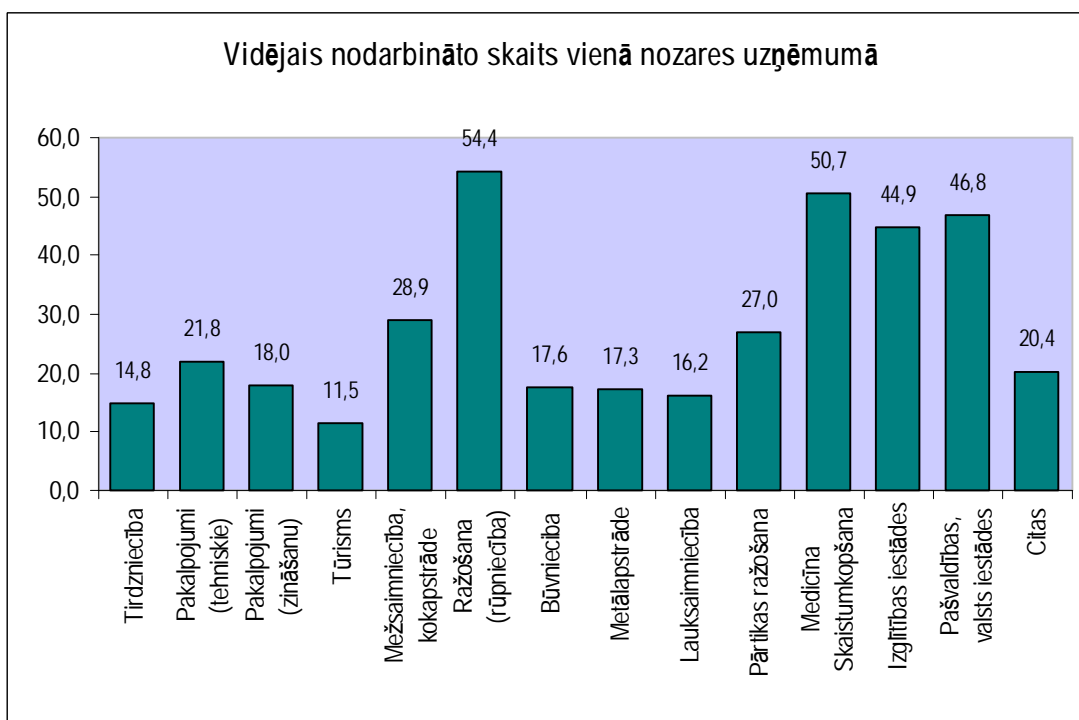
Attēls Nr.4. Uzņēmumu un iestāžu skaits nozarēs

Savukārt, apskatot nozarēs nodarbināto skaitu, jāsecina, ka sabiedriskais sektors ir nozīmīgākais darba devējs, jo nodarbina 33% no kopējā darbinieku skaita visās nozarēs. Tirdzniecībā ir nodarbināti 15%, tehnisko pakalpojumu nozarē – 12%, mežsaimniecībā un kokapstrādes nozarē – 11%, medicīnā un skaistumkopšanā – 6%, būvniecībā – 5,5%, rūpniecībā (izņemot kokapstrādi, metālapstrādi un pārtikas ražošanu) – 4%, lauksaimniecībā – 3% un pārējās nozarēs nodarbināto īpatsvars ir zem 2%.

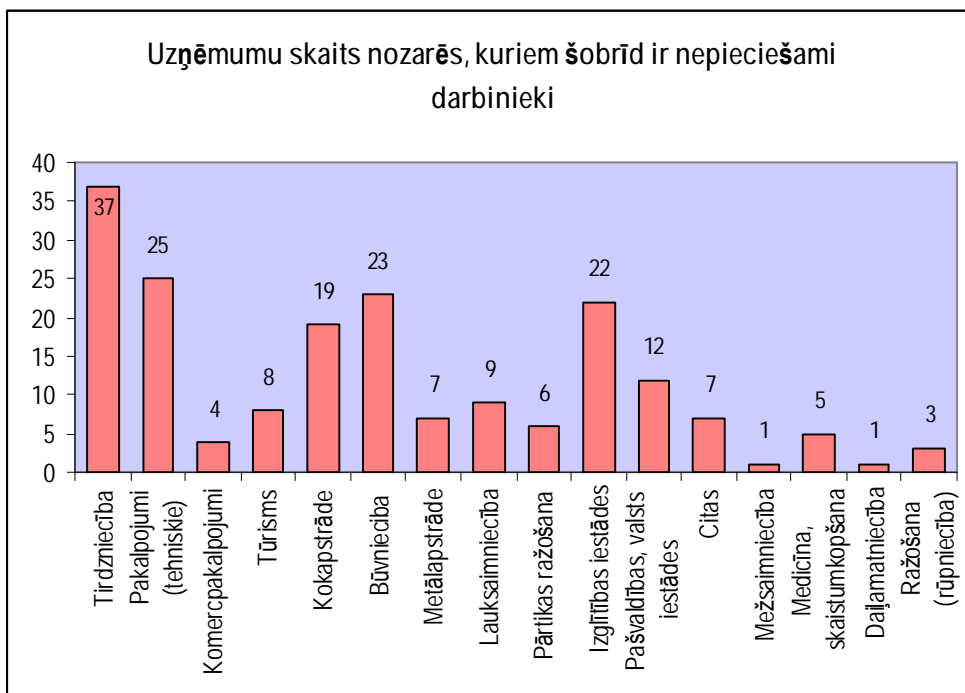
Attēls Nr.5. Kopējais darbinieku skaits nozarēs

Vislielākie uzņēmumi ir rūpniecības nozarē, nodarbinot vidēji 54,4 darbiniekus vienā uzņēmumā, medicīnas un skaistumkopšanas uzņēmumos strādā vidēji 50,7 darbinieki, valsts un pašvaldības iestādēs – 45, kokapstrādē – 29, pārtikas rūpniecībā – 27, tehnisko pakalpojumu nozarē – 21,8, pārējās nozarēs vidējais uzņēmumu darbinieku skaits ir mazāks par 20.

Attēls Nr.6. Vidējais darbinieku skaits katras nozares uzņēmumos un iestādēs

Šobrīd jauni darbinieki ir nepieciešami visās nozarēs. Tirdzniecībā ir vislielākais uzņēmumu skaits, kas meklē jaunus darbiniekus (37), tehnisko pakalpojumu nozarē jauni darbinieki ir nepieciešami 25 uzņēmumos, 23 būvniecības uzņēmumos, 22 izglītības iestādēs, 19 uzņēmumos kokapstrādes nozarē, 12 pašvaldību vai valsts iestādēs, 9 lauksaimniecības un 8 tūrisma nozares uzņēmumos, 7 metālapstrādes un 6 pārtikas rūpniecības uzņēmumos, 5 uzņēmumos, kas darbojas medicīnas vai skaistumkopšanas nozarē, četros zināšanu ietilpīgo vai komercpakalpojumu (finanšu starpniecība, konsultāciju, juridiskie pakalpojumi, darbības ar nekustamo īpašumu, utt.) nozares uzņēmumos, 3 rūpniecības uzņēmumos un vienā uzņēmumā katrā no pārējām nozarēm šobrīd trūkst darbinieku.

Attēls Nr.7. Uzņēmumu un iestāžu skaits nozarēs, kuriem ir nepieciešami jauni darbinieki.

Vairums no visiem Cēsu rajona uzņēmumiem un iestādēm strādā ilgāk kā 10 gadus. Visvecākie ir mežsaimniecības, darījamatniecības, sabiedriskā sektora un pārtikas rūpniecības uzņēmumi. Pēdējo 10 gadu laikā nav dibināts neviens no apsekotajiem mežsaimniecības nozares un darījamatniecības uzņēmumiem. Pēdējos 5 gadus nav dibināta neviena jauna izglītības, valsts vai pašvaldības iestāde, un pēdējos 3 gadus nav radīts neviens jauns lauksaimniecības, pārtikas ražošanas vai komercpakalpojumu nozares uzņēmums. Pēdējā gada laikā jauni uzņēmumi ir dibināti kokapstrādes, tirdzniecības, tehnisko pakalpojumu un būvniecības nozarēs.

Cēsu pilsētā atrodas vairums no esošajiem pakalpojumu (72% komercpakalpojumu un 67% tehnisko pakalpojumu), medicīnas-skaistumkopšanas (73%), tūrisma (69%), būvniecības (63%) un tirdzniecības (60%) uzņēmumiem. Cēsu rajonā, savukārt, ir vairāk rūpniecības (100%), mežsaimniecības (100%), lauksaimniecības (89%), kokapstrādes uzņēmumu (84%) un arī valsts, pašvaldību iestādes (73%).

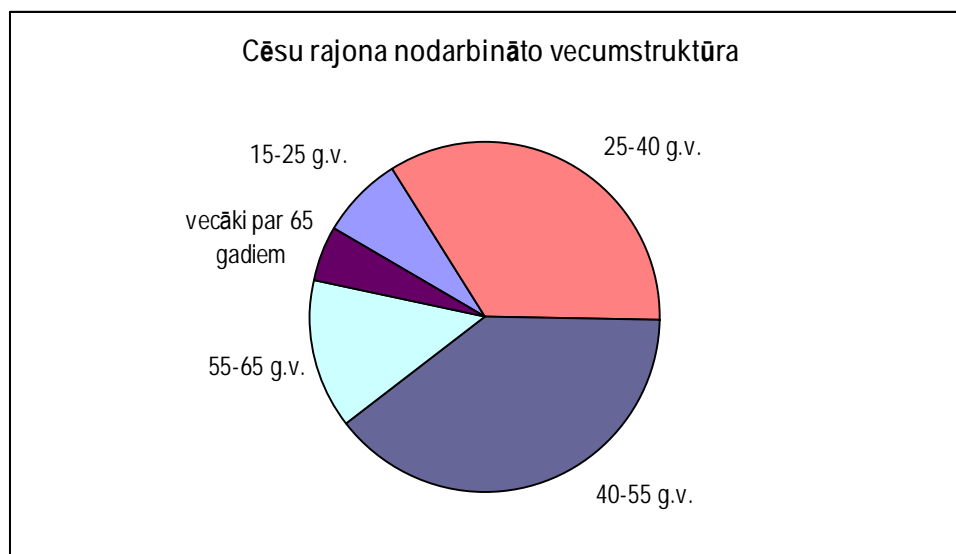
Lielākā daļa jeb 62% apsekoto uzņēmumu pieder fiziskām personām, bet 36% - juridiskām personām, no kuriem 69 ir valsts vai pašvaldību iestādes. 73% no fiziskām personām piederošajiem uzņēmumiem pieder vienai personai, 17% pieder 2 personām, 5% - 3 personām un nepilni 5% - 4 vai vairāk personām. Puse no

visiem uzņēmumu īpašniekiem ir vecāki par 46 gadiem, 31% uzņēmumu īpašnieki ir vecumā no 36-45 gadiem, 14% vecumā no 25-35 gadiem un tikai 4% uzņēmumu īpašnieku ir jaunieši līdz 25 gadu vecumam. Tieši 4 vai vairāk īpašnieku uzņēmumus ir dibinājuši salīdzinoši vairāk jauniešu nekā 1 vai 2 personām piederošos uzņēmumus. Tātad jaunieši vairāk nekā vecākie uzņēmēji ir orientēti uz savstarpēju sadarbību un spēku, zināšanu un līdzekļu apvienošanu.

Arī vairums (52%) no uzņēmumu/iestāžu vadītājiem ir vecāki par 46 gadiem. 29% ir vecumā no 36-45 gadiem, 18% vecumā no 26-35 gadiem un tikai 1% jaunāki par 25 gadiem.

V Nodarbināto raksturojums

Apsekotajos uzņēmumos un iestādēs strādā 8% darbinieku vecumā no 15-25 gadiem, 35% darbinieku vecumā no 26-40 gadiem, 39% darbinieku – 41-55 gadu vecumā, 14% – 56-65 gadu vecumā un 5% darbinieku ir vecāki par 65 gadiem. 195 uzņēmumos un iestādēs nav nodarbināti darbinieki līdz 25 gadu vecumam. 31 uzņēmumā nav nodarbināti darbinieki 26-40 gadu vecumā, 39 uzņēmumos vecumā no 41 – 55 gadiem, 179 uzņēmumos – 56-65 gadus veci darbinieki un 257 uzņēmumos darbinieki virs 65 gadu vecumam.

Attēls Nr.8. Darbinieku vecumstruktūra

45% uzņēmumu ir nodarbināti pārsvarā darbinieki ar vidējo profesionālo izglītību, 25% ar vispārējo vidējo izglītību un augstāko izglītību, un tikai 3% - ar pamatskolas izglītību un 2% ar nepabeigtu augstāko izglītību.

Visvairāk darbinieku ar augstāko izglītību strādā izglītības iestādēs, komercpakalpojumu nozares uzņēmumos un valsts vai pašvaldību iestādēs. Vidējā profesionālā izglītība visizplatītākā ir lauksaimniecības, kokapstrādes, mežsaimniecības, rūpniecības un tehnisko pakalpojumu nozarēs. Vispārējā vidējā izglītība pārsvarā ir kā otrs izplatītākais izglītības līmenis.

Arī šī brīža vakancēm uzņēmumos ir nepieciešami pārsvarā darbinieki ar vidējo profesionālo vai augstāko izglītību. Tikai 4 aptaujātajiem Cēsu rajona uzņēmumiem ir nepieciešami darbinieki ar pamatskolas izglītību.

100% daļamatniecības un pārtikas rūpniecības nozarēs strādājošo uzņēmumu ir neapmierināti ar esošo darbaspēka piedāvājumu. Neapmierināti ir arī 86% būvniecības, 78% kokapstrādes, 69% lauksaimniecības un tūrisma uzņēmumu, 67% tehnisko pakalpojumu nozares, metālapstrādes, rūpniecības un mežsaimniecības uzņēmumu un 65% tirdzniecības uzņēmumu. Salīdzinoši nedaudz apmierinātāki ir sabiedriskā sektorā strādājošie, kā arī medicīnas (skaistumkopšanas) un komercpakalpojumu nozares uzņēmumi.

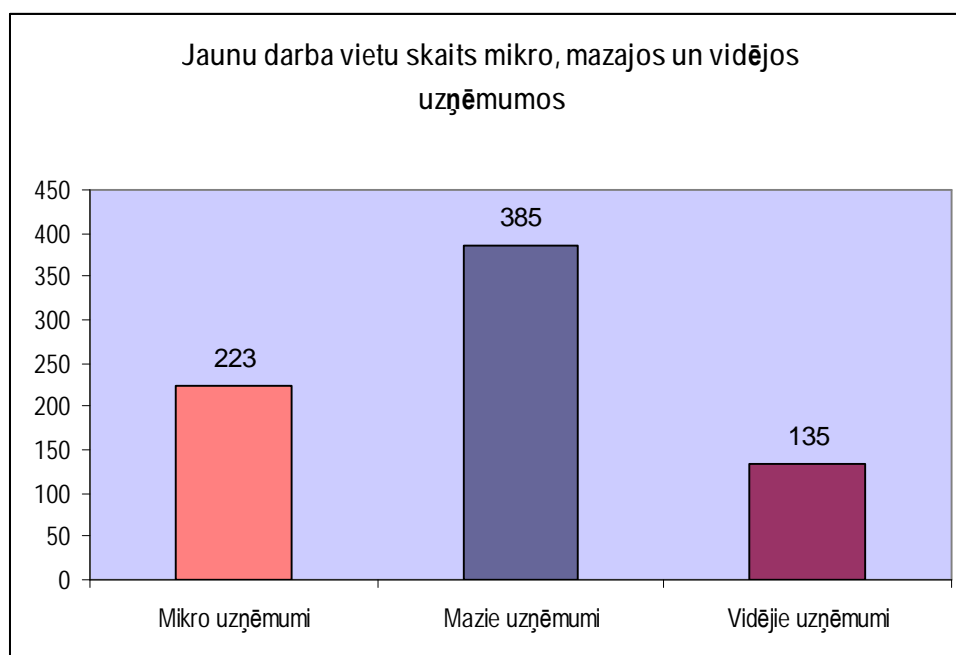
VI Nākotnes plāni

Gandrīz 40% no visiem aptaujātajiem uzņēmumiem nākamajos 5 gados plāno paplašināt uzņēmuma darbību, 29% domā saglabāt pašreizējos darbības apjomus un 22% vēlas modernizēt sava uzņēmuma darbu. 47% uzņēmumu plāno radīt jaunas darba vietas.

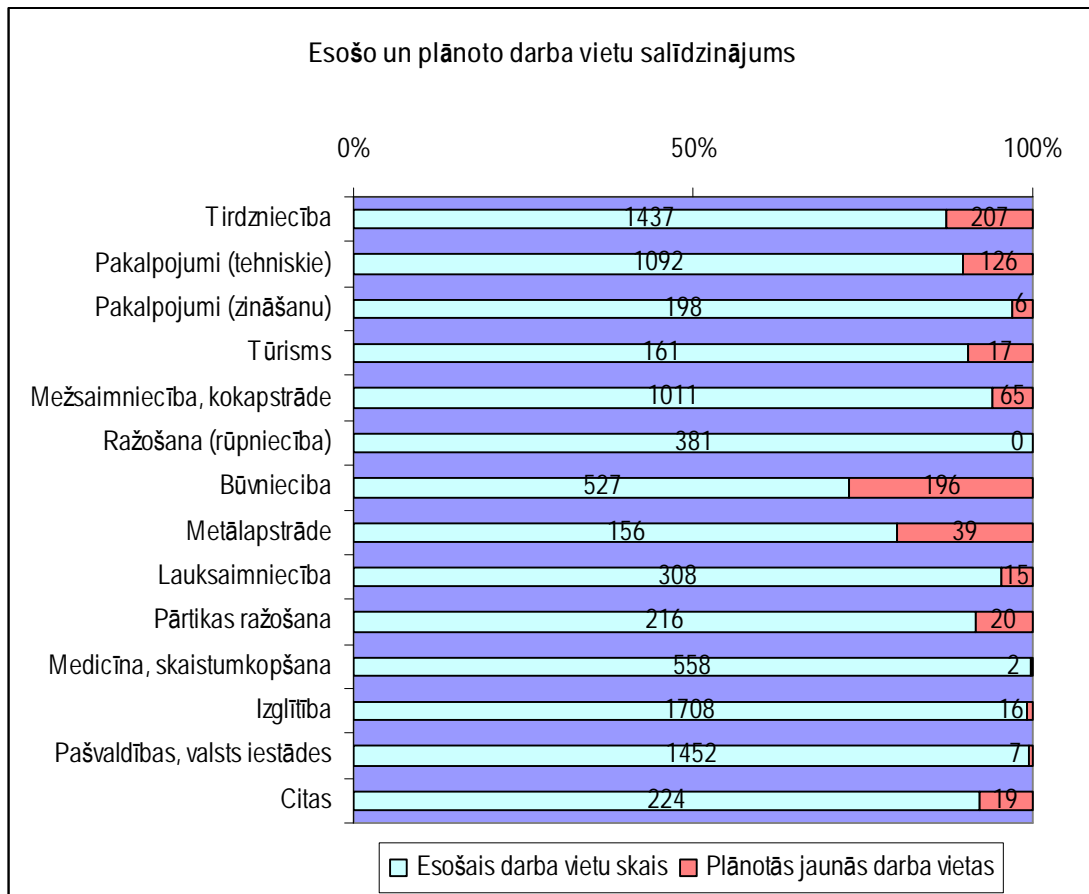
80% no būvniecībā strādājošiem uzņēmumiem plāno paplašināties. Pārējās nozarēs uzņēmumu paplašināšanas plāni nav tik grandiozi. To plāno 56% metālapstrādes uzņēmumu, 54% komercpakalpojumu un 50% pārtikas rūpniecības nozaru uzņēmumi. Uzņēmuma modernizēšanu plāno 67% citās nozarēs strādājošo uzņēmumu, 43% rūpniecības un 39% lauksaimniecības uzņēmumu. Pārējie rūpniecības un komercpakalpojumu uzņēmumi plāno turpināt strādāt pašreizējos apjomos.

Apskatot nozaru griezumā, jaunas darba vietas plāno radīt 93% no visiem būvniecības, 78% - metālapstrādes, 57% - tūrisma un 53% tirdzniecības nozarēs strādājošajiem uzņēmumiem.

223 jaunas darba vietas plāno radīt 47 mikro uzņēmumi, 387 jaunas darba vietas plāno radīt 385 mazie uzņēmumi un 135 darba vietas – 10 vidējie uzņēmumi.

Attēls Nr.9. Jaunu darbavietu izveides plāni

Attēls Nr.10. Esošo un plānoto darbavietu salīdzinājums.

VII Secinājumi

Cēsu rajonā dominē pārsvarā mazie un mikro uzņēmumi un lielākā daļa uzņēmumu darbojas tirdzniecības jomā, nozīmīgu lomu darba tirgū spēlē sabiedriskais sektors – valsts, pašvaldības un izglītības iestādes. Turklāt sabiedriskais sektors ir nozīmīgākais darba devējs, jo nodarbina 33% no kopējā darbinieku skaita, kamēr tirdzniecībā, kas ir nozīmīgākā uzņēmējdarbības nozare darbinieku skaita ziņā, ir nodarbināti uz pusi mazāk darbinieku – 15%.

Uzņēmumu sadalījums starp Cēsu pilsētu un rajonu ir vienmērīgs – aptuveni puse aptaujāto darba devēju atrodas pilsētā un otra puse – rajonā. No aptaujātajiem darba devējiem visi rūpniecības, mežsaimniecības un liela daļa (89%) lauksaimniecības uzņēmumu atrodas Cēsu rajonā, savukārt Cēsu pilsētā atrodas vairums pakalpojumu sniedzēju uzņēmumu.

Lielākā daļa darba devēju nav apmierināta ar esošo darbaspēka piedāvājumu; vislielākā neapmierinātība ar darbaspēka piedāvājumu vērojama daļamatniecības un pārtikas rūpniecības nozarēs strādājošo uzņēmumu vidū, kā arī būvniecība, kokapstrādes, lauksaimniecības un tūrisma uzņēmumu vidū. Nedaudz vairāk kā pusei uzņēmumu un iestāžu šobrīd trūkst darbinieku, taču neskatoties uz to gandrīz puse no aptaujātajiem Cēsu pilsētas un rajona darba devējiem plāno radīt jaunas darba vietas tuvākajā laikā. Vislielākais darba vietu skaita pieaugums gaidāms mazajos un mikro uzņēmumos.

Uzņēmumu sadarbība ar pašvaldību nav uzskatāma par aktīvu, jo tikai mazāk kā trešdaļai uzņēmumu vietējā pašvaldība ir palīdzējusi atrisināt kādu ar uzņēmējdarbību saistītu problēmu. Ir vērojama tendence – uzņēmumi pēc palīdzības nejauc un pašvaldības to pašas nepiedāvā.

Vairums no visiem Cēsu rajona uzņēmumiem un iestādēm pastāv ilgāk kā 10 gadus. Visvecākie ir mežsaimniecības, daļamatniecības, sabiedriskā sektora un pārtikas rūpniecības uzņēmumi. Uzmanība ir jāpievērš faktam, ka pēdējos 5 gadus nav dibināta neviena jauna izglītības, valsts vai pašvaldības iestāde, un pēdējos 3 gadus nav radīts neviens jauns lauksaimniecības, pārtikas ražošanas vai komercpakalpojumu nozares uzņēmums, taču pēdējā gada laikā jauni uzņēmumi ir dibināti kokapstrādes, tirdzniecības, tehnisko pakalpojumu un būvniecības nozarēs.

Šobrīd jauni darbinieki ir nepieciešami visās nozarēs. Vislielākais uzņēmumu skaits, kas meklē jaunus darbiniekus ir tirdzniecības jomā, tehnisko pakalpojumu nozarē un būvniecības uzņēmumos.

Gandrīz trešdaļai aptaujāto uzņēmumu ir nepieciešami darbinieki ar vidējo profesionālo izglītību. Daudzi no respondentiem minēja, ka potenciālā darba ņēmēja izglītības līmenim nav nozīmes, galvenais ir vēlme strādāt.

Mājsaimniecību apsekojums

I Aptaujas tehniskā informācija

Ģenerālā kopa: visas Cēsu rajona mājsaimniecības.

Plānotās izlases apjoms: 1067 respondenti

Sasniegtās izlases apjoms: 1149 respondenti

Izlases metode: proporcionāla nejaušā izlase

Aptaujas veikšanas metode: mājsaimniecību intervijas dzīvesvietās.

Aptaujas veikšanas laiks: 2007.gada 1.februāris – 30.marts.

Aptaujas mērķis: noskaidrot darbaspēka migrācijas apjomu, jauniešu profesijas izvēli, viņu motivāciju un gatavību iekļauties darba tirgū, kā arī noskaidrot iedzīvotāju apmierinātību ar rajonā piedāvātajām izglītības un profesijas apguves iespējām.

Aptaujas ietvaros tika iegūta informācija par 2894 iedzīvotājiem 1149 mājsaimniecībās. Izlasē iekļauto mājsaimniecību skaits ir proporcionāls pašvaldības teritorijā deklarēto mājsaimniecību kopskaitam.

II Datu ticamība

Aptaujas datu ticamības novērtējumam tiek izmantota statistiskā kļūdas varbūtība. Statistiskā kļūda ir aprēķināta matemātiski, pamatojoties uz varbūtību teoriju. Šī kļūda ir atkarīga gan no izlases lieluma, gan no atbilžu sadalījuma.

Statistisko kļūdu aprēķina pēc formulas:

$$e = z\sqrt{(p(100-p)/n)}$$

kur:

e – statistiskā kļūda;

z – koeficients atkarībā no vēlamās rezultātu ticamības pakāpes, pie 95% varbūtības tas ir vienāds ar 1,96;

p – aptaujā iegūtais respondentu atbilžu procentuālais sadalījums;

n – respondentu skaits.

Tabula Nr. 1

Pētījuma rezultātu statistiskās kļūdas novērtēšanas tabula (ar 95 % varbūtību)

Procentuālais atbilžu sadalījums (%)	Respondentu skaits															
	50	75	100	200	300	400	500	600	700	800	900	1000	1100	1200	1500	2000
1 vai 99	2.8	2.2	1.9	1.4	1.1	1.0	0.9	0.8	0.7	0.7	0.6	0.6	0.6	0.5	0.5	0.4
2 vai 98	3.9	3.2	2.7	1.9	1.6	1.4	1.2	1.1	1.0	1.0	0.9	0.9	0.8	0.8	0.7	0.6
4 vai 96	5.4	4.5	3.8	2.7	2.2	1.9	1.7	1.6	1.5	1.4	1.3	1.2	1.2	1.1	1.0	0.9
6 vai 94	6.6	5.4	4.7	3.3	2.7	2.3	2.0	1.9	1.8	1.7	1.6	1.5	1.4	1.3	1.2	1.0
8 vai 92	7.5	6.1	5.3	3.8	3.1	2.7	2.4	2.2	2.0	1.9	1.8	1.7	1.6	1.5	1.4	1.2
10 vai 90	8.3	6.8	5.9	4.2	3.4	2.9	2.6	2.4	2.2	2.0	2.0	1.9	1.8	1.7	1.5	1.3
12 vai 88	9.0	7.4	6.4	4.5	3.7	3.2	2.9	2.6	2.4	2.3	2.1	2.0	1.9	1.8	1.6	1.4
15 vai 85	9.9	8.0	7.0	5.0	4.0	3.5	3.1	2.9	2.6	2.5	2.3	2.2	2.1	2.0	1.8	1.6
18 vai 82	10.7	8.7	7.5	5.3	4.4	3.8	3.4	3.0	2.9	2.7	2.5	2.4	2.3	2.2	1.9	1.7
20 vai 80	11.1	9.1	7.8	5.5	4.5	3.9	3.5	3.2	3.0	2.8	2.6	2.5	2.4	2.3	2.0	1.8
22 vai 78	11.5	9.4	8.1	5.7	4.7	4.1	3.6	3.3	3.1	2.9	2.7	2.6	2.5	2.4	2.1	1.8
25 vai 75	12.0	9.8	8.5	6.0	4.9	4.2	3.8	3.5	3.2	3.0	2.8	2.7	2.6	2.5	2.2	1.9
28 vai 72	12.5	10.2	8.8	6.2	5.1	4.4	3.9	3.6	3.3	3.1	2.9	2.8	2.7	2.5	2.3	2.0
30 vai 70	12.7	10.4	9.0	6.4	5.2	4.5	4.0	3.7	3.4	3.2	3.0	2.8	2.7	2.6	2.3	2.0
32 vai 68	12.9	10.6	9.1	6.5	5.3	4.6	4.1	3.7	3.5	3.2	3.1	2.9	2.8	2.6	2.4	2.1
35 vai 65	13.2	10.8	9.4	6.6	5.4	4.7	4.2	3.8	3.5	3.3	3.1	3.0	2.8	2.7	2.4	2.1
40 vai 60	13.6	11.1	9.6	6.8	5.5	4.8	4.3	3.9	3.6	3.4	3.2	3.0	2.9	2.8	2.5	2.2
45 vai 55	13.8	11.3	9.8	6.9	5.6	4.9	4.4	4.0	3.7	3.5	3.3	3.1	2.9	2.8	2.5	2.2

50 vai 50	13.9	11.3	9.8	6.9	5.7	4.9	4.4	4.0	3.7	3.5	3.3	3.1	3.0	2.8	2.5	2.2
-----------	------	------	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----

Piemēram, 18% no aptaujātajām mājsaimniecībām sastāv no 3 personām. Sekojoši, ar 95% varbūtību ir iespējams apgalvot, ka Cēsu rajonā $18 \pm 2,3$ % no visām ir trīs personu mājsaimniecības.

Apsekojuma izlase ir reprezentatīva, turklāt sasniegtais izlases apjoms nodrošina, ka statistiskā kļūda nepārsniedz 3%, līdz ar to aptaujas rezultāti ir attiecināmi uz apsekojuma ģenerālo kopu.

III Izlases pamatrādītāju analīze

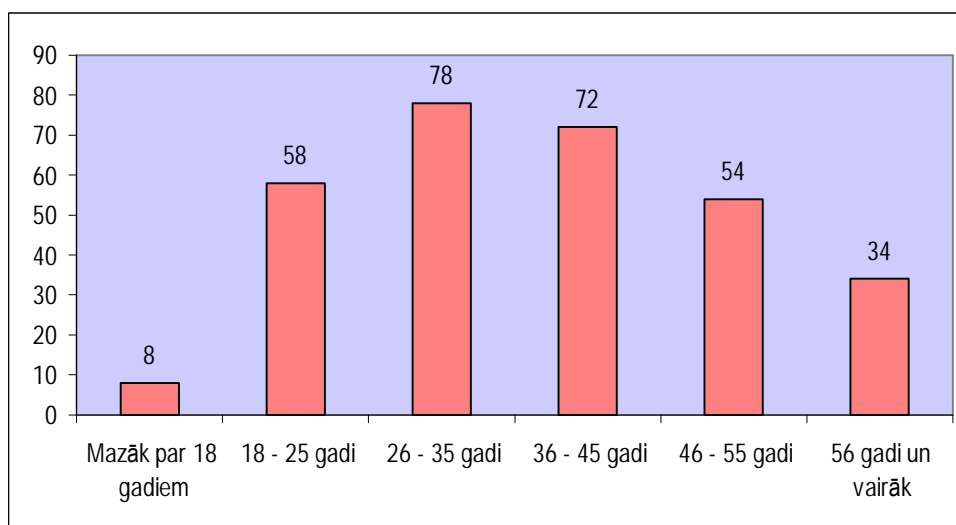
No visām 1149 aptaujātajām mājsaimniecībām – 425 atrodas Cēsīs, 94 – Priekuļu pagastā, 79 – Liepas pagastā, 67 – Amatas novadā, 56 – Līgatnes pagastā, 55 – Raunas pagastā, 42 – Jaunpiebalgas pagastā, 31 – Raiskuma pagastā, 30 – Līgatnes pilsētā, 27 – Vaives pagastā, 25 – Vecpiebalgas pagastā, 22 – Stalbes un Straupes pagastos, 20 – Nītaures un Zaubes pagastos, 19 – Drustu, Dzērbenes, Tauresnes un Skujenes pagastos, 15 – Mārsnēnu pagastā, 13 – Inešu pagastā, 12 – Veselavas pagastā un 9 – Kaives un Zosēnu pagastos.

Vidējais mājsaimniecības lielums ir 2,5 personas. Visvairāk ir vienas personas m/s – 29% jeb 338. Izlasē ir pārstāvētas arī 328 divu personu mājsaimniecības (28%), 210 trīs personu m/s (18%), 159 četru personu m/s (14%), 73 jeb 6% piecu personu m/s, 25 un attiecīgi sešu personu m/s, 11 septiņu personu m/s, kas kopā sastāda 1%, četras 8 personu un viena 9 personu mājsaimniecība.

Kopā 1149 mājsaimniecību ietvaros ir aptaujāti 2894 iedzīvotāji, no tiem Cēsīs dzīvo 36%, pārējās Cēsu rajona teritorijās 64%.

Kopumā ir aptaujāti 1277 (44%) vīrieši un 1617 (56%) sievietes.

Vidējais respondentu vecums ir 42 gadi. No visiem bērni vecumā līdz 14 gadiem ir 14%, darbaspējīgie iedzīvotāji vecumā no 15-30 gadiem ir 20%, 39% 31-61 gadus veci iedzīvotāji un 27% ir vecāki par 62 gadiem.

Attēls Nr. 1. Cēsu rajona iedzīvotāju sadalījums pa vecumposmiem

27% aptaujāto ir ieguvuši vidējo profesionālo izglītību, 24% šobrīd ir iegūta pamata izglītība, 17% - vispārējā vidējā, 11% - augstākā, 9% sākuma izglītība un 9% vēl nav pabeiguši 4 klases, kā arī izlasē ir iekļuvuši 4 zinātņu doktori.

Šobrīd vēl joprojām mācās 23% iedzīvotāju, no viņiem 45% apmeklē pamatskolu (1.-9.klasi), 17% - vidusskolu, 15% - augstskolu, 13% - pirmskolas izglītības iestādi, un tikai nepilni 9% mācās kādā no profesionālajām mācību iestādēm.

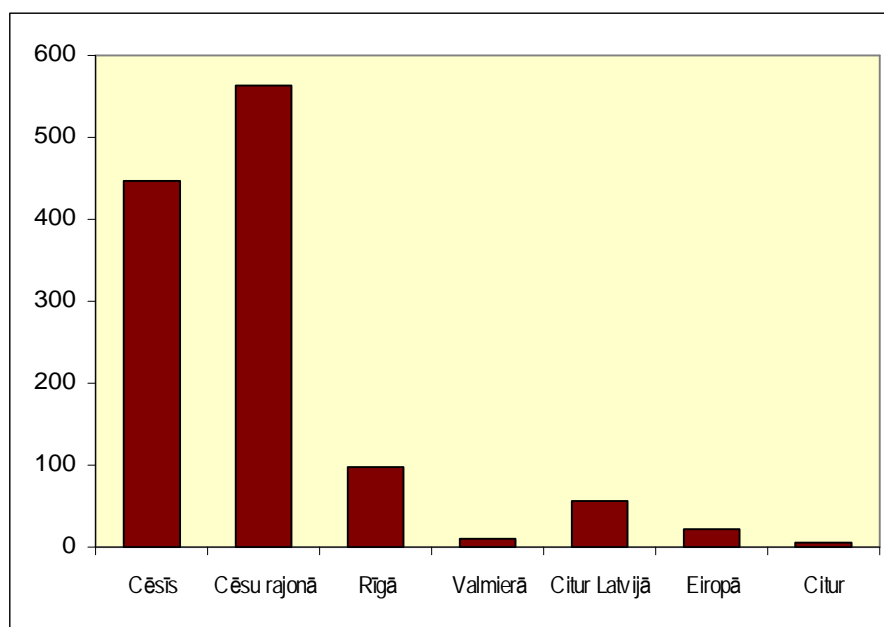
IV Nodarbinātība

Cēsu rajona darba spējīgie iedzīvotāji vecumā no 15-61 gadam sastāda 59% no visiem, no tiem 20% ir jaunieši vecumā līdz 30 gadiem un 39% iedzīvotāji vecumā no 31-61 gadam. 65% no visiem iedzīvotājiem darbaspējīgajā vecumā strādā algotu darbu, no tiem 87% ir pastāvīgs (beztermiņa) darba līgums, 7% uz noteiktu laiku noslēgts līgums, bet 6% strādā bez līguma, t.i. nelegāli.

2/3 nodarbināto Cēsu rajona iedzīvotāju dienā strādā likumā noteikto darba laiku – 8h. Tie no aptaujātajiem respondentiem, kuri strādā virsstundas, galvenokārt, strādā divas stundas ilgāk. 14% no darbiniekiem 15-30 gadu vecumā, 15% - 31-61 gadu vecumā un tikai 5% darbinieki, kuri ir vecāki par 62 gadiem, strādā 10 stundas. 12 un vairāk stundas dienā strādā 9% darbinieku vecumā no 15-61 gadam.

90% respondentu vecumposmā no 62-100 gadiem nestrādā, vecumposmā no 15-30 gadiem nestrādā 57% aptaujāto, savukārt vecumposmā no 31-61 gadam nestrādā tikai 21% aptaujāto respondentu.

No strādājošajiem respondentiem pilnu darba laiku pārsvarā strādā respondenti vecumposmā 31-61 gadi jeb 96%. Nepilnu darba laiku pārsvarā strādā respondenti vecumposmā no 62-100 gadiem (salīdzinoši vecumposmā 31-61 gads: 4%, vecumposmā 15-30 gadi: 7%).

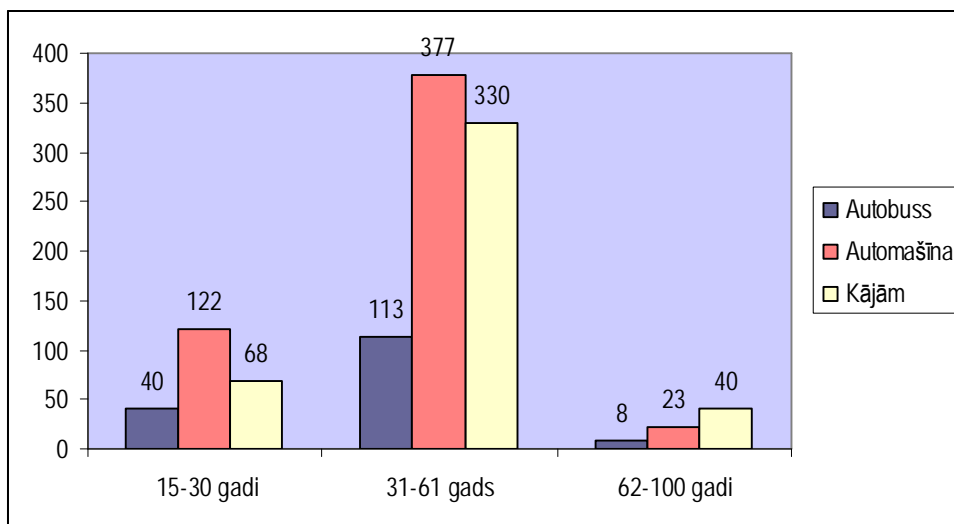
Attēls Nr. 2. Cēsu rajona iedzīvotāju darbavieta.

1/3 aptaujāto respondentu vecumposmā no 15-30 gadiem strādā Cēsīs, 1/3 pārējās Cēsu rajona teritorijās, bet 21% strādā Rīgā. Puse respondentu vecumā no 31-61 gadam, galvenokārt, ir nodarbināti pārējās Cēsu rajona teritorijās. Puse aptaujāto respondentu vecumā virs 62 gadiem strādā Cēsīs, 46% pārējās Cēsu rajona teritorijās. 21% aptaujāto respondentu vecumposmā no 15-30 gadiem strādā Rīgā, tomēr lielākā daļa tā paša vecumposma pārstāvju Cēsīs (33%) un Cēsu rajonā (33%). Respondenti vecumposmā no 31-61 gadam, galvenokārt, ir nodarbināti Cēsu rajonā (51%). Vislielākais respondentu skaits, kas ir nodarbināti Eiropā ir vecumposmā no 15-30 gadiem.

92% respondentu vecumposmā no 62-100 gadiem patērē mazāk par 30 minūtēm, lai nokļūtu līdz savai darbavietai, vecumposmā no 31-61 gadiem šis rādītājs ir 82%, bet vecumposmā no 15-30 gadiem – 72%.

Vairāk par 90 minūtēm, lai nokļūtu līdz savai darba vietai, galvenokārt patērē respondenti vecumposmā no 15-30 gadiem (9%). Vecumposmā no 31-61 gadiem tikai 3% respondentu dodas uz savu darba vietu ilgāk par 90 minūtēm.

Visvairāk respondentu, kuri izmanto autobusu, lai dotos uz darbu, ir vecumposmā no 15-30 gadiem (17%), attiecīgi vecumposmā no 31-61 gadiem 14%, bet no 62-100 gadiem 11%. Lielākā daļa respondentu, lai dotos uz darbu, izmanto automašīnu (47%). No tiem visvairāk respondentu ir vecumposmā no 15-30 gadiem (53%). Ar kājām uz darbu dodas galvenokārt respondenti vecumposmā no 62-100 gadiem (57%).

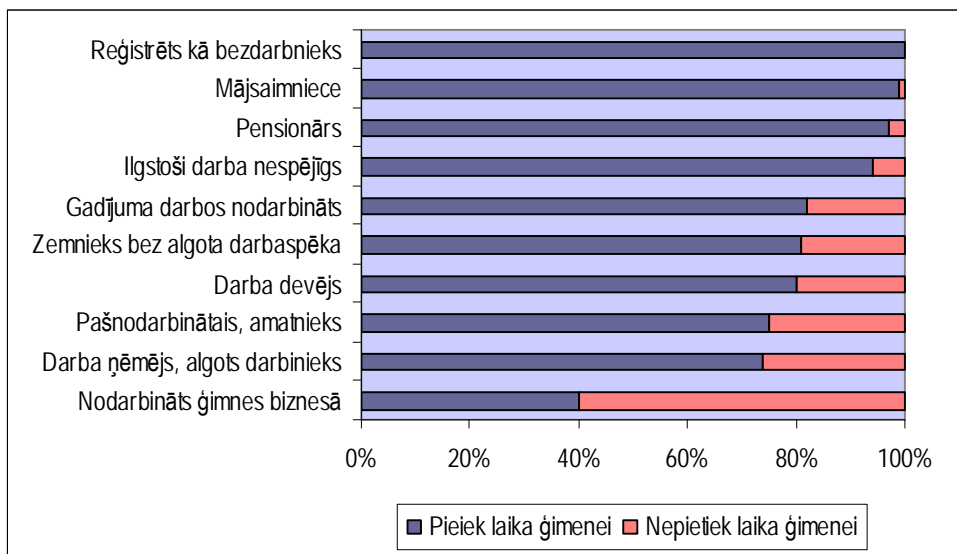

Attēls Nr. 3. Darbinieku pārvietošanās veidi uz darbu un mājām

69% Cēsu rajona iedzīvotāju dzīvo darba tirgus reģiona centrā vai tam tuvajās administratīvajās teritorijās, un šeit atrodas 80% visu Cēsu rajonā reģistrēto, aktīvo darba devēju. Turklāt darba tirgus reģiona centrā un tam tuvajās teritorijās darbaspēks būtiski vairāk izmanto sabiedrisko transportu nokļūšanai uz darbu (16% nodarbināto; attālajās un nomaļajās teritorijās tikai 9% nodarbināto). Darbaspēks Cēsu rajonā vidēji tērē 26,6 minūtes, lai nokļūtu darba vietā, turklāt šis rādītājs ir nedaudz augstāks Cēsu pilsētas iedzīvotājiem, kas izskaidrojams ar salīdzinoši lielāku nodarbināto skaitu, kas strādā Rīgā (9%). Kopumā 13% darba tirgus reģiona centra un tuvo teritoriju, kā arī 14% attālo un nomaļo teritoriju iedzīvotāji strādā ārpus Cēsu rajona administratīvajām robežām.

VI Darba un ģimenes saskaņošanas iespējas

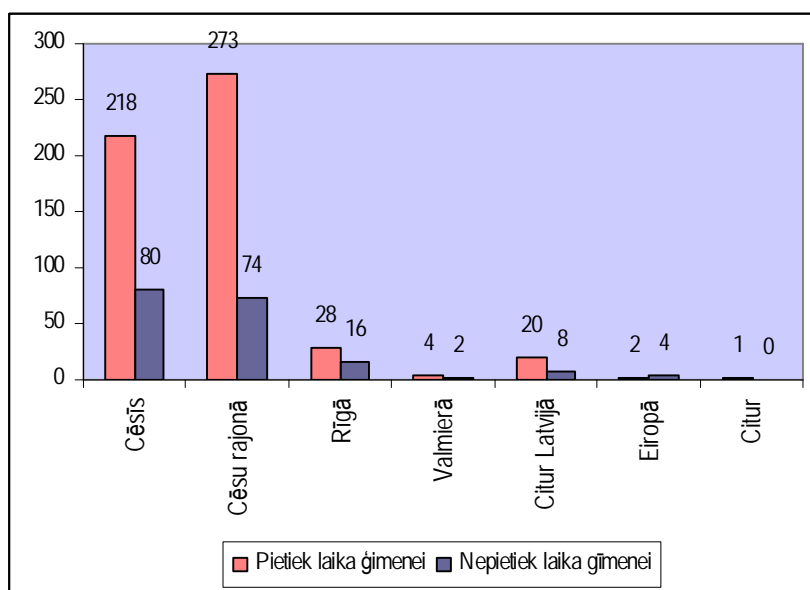
Kopumā 86% aptaujāto Cēsu rajona iedzīvotāju pietiek laika, ko veltīt ģimenei un bērniem. Apmierinātība ar iespējām pietiekami daudz laika pavadīt kopā ar ģimeni un bērniem ir atkarīga no nodarbinātības – pietiekami daudz laika ģimenei ir 95% algotu darbu nestrādājošajiem un 75% strādājošo. Atkarībā no sociālā statusa, visvairāk laika ģimenei velta bezdarbnieki, mājsaimnieces un pensionāri, bet vismazāk – ģimenes biznesā nodarbinātie.

Attēls Nr. 4. Darba un ģimenes saskaņošanas iespējas atkarībā no personu sociālā statusa

No Rīgā un Valmierā strādājošiem respondentiem attiecīgi 36% un 33% nepietiek laika, ko veltīt ģimenei. 28% respondentu, kas uz darbu dodas ar automašīnu, nepietiek laika ģimenei. Tikai 1/3 no Eiropas valstīs strādājošajiem Cēsu rajona iedzīvotājiem pietiek laika ģimenei. No tiem respondentiem, kas uz darbu dodas ar autobusu, laika ģimenei nepietiek 27%, bet tiem, kas pārvietojas kājām, – 22%. Tātad, jo tuvāk mājām atrodas darbavieta, jo vairāk laika cilvēki var veltīt ģimenei (bērniem).

20% Cēsu pilsētas iedzīvotāju un tikai 11% Cēsu rajona iedzīvotāju nepietiek laika, ko veltīt ģimenei (bērniem). Tādējādi 53% to respondentu, kam nav laika, ko veltīt ģimenei, dzīvo Cēsu pilsētā.

Attēls Nr. 5. Darba un ģimenes saskaņošanas iespējas sadalījumā pa respondentu darba vietām

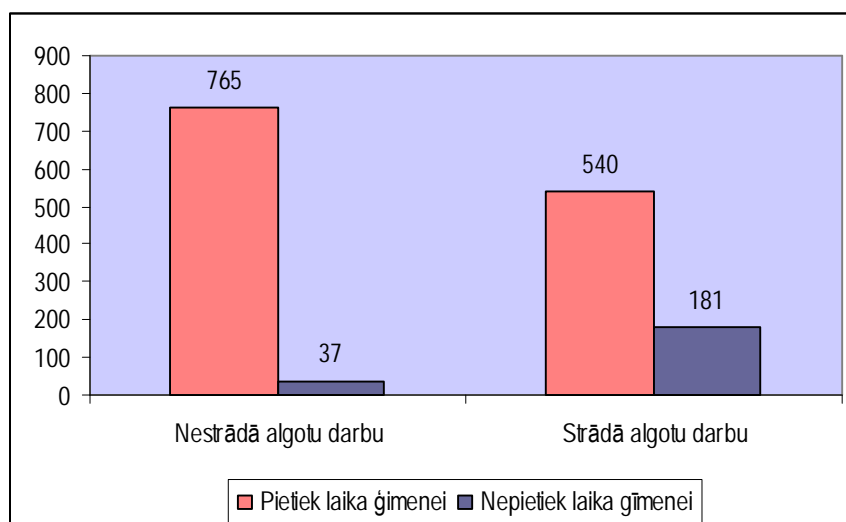
Sievietes salīdzinoši vairāk nekā vīrieši velta laiku ģimenei. 18% vīriešu atzīstas, ka viņiem nepietiek laika, ko veltīt ģimenei (bērniem), un 12% – sievietēm nepietiek laika ģimenei.

No visiem respondentiem, kam ģimenei (bērniem) nepietiek laika 16% ir ar augstāko izglītību, 44% ar vidējo profesionālo, 24% ar vispārējo vidējo izglītību, 12% ar pamatzglītību vai arodizglītību bez vidējās izglītības un tikai 4% ir bez izglītības vai ar sākumizglītību (4 klases).

Atbilstoši aptaujāto respondentu sniegtajām atbildēm visiem vadītājiem pietiek laika ģimenei (bērniem). Vismazāk laika ģimenei velta kvalificētā darba darītāji (59%), kam seko radošie un profesionālie darbinieki (14%). Un tikai 3% no lauksaimniecības nozarē strādājošajiem respondentiem ģimenei nepietiek laika.

76% no tiem, kas pašreiz mācās un studē, pietiek laika, ko veltīt ģimenei (bērniem).

No tiem, kas nestrādā algotu darbu, tikai 5% nepietiek laika, ko veltīt ģimenei (bērniem), savukārt, no tiem, kas strādā algotu darbu – 25% respondentu nepietiek laika ģimenei.

Attēls Nr. 6. Darba un ģimenes saskaņošanas iespējas atkarībā no personu nodarbinātības

Respondentiem, kas strādā pilnu darba laiku, jeb 26% nepietiek laika, ko veltīt ģimenei. Tikai 14% no tiem respondentiem, kas strādā nepilnu darba dienu, nepietiek laika ģimenei. Laika, ko veltīt ģimenei (bērniem) nepietiek 60% respondentu, kuri ir nodarbināti ģimenes biznesā, 26% darba ņēmēju un 25% pašnodarbināto un amatnieku. Visvairāk laika atbilstoši respondentu atbildēm ir tiem respondentiem, kas ir reģistrēti kā bezdarbnieki.

Visgrūtāk darbu ar ģimeni ir savienot tādās nozarēs strādājošajiem respondentiem kā tirdzniecība (28%), pakalpojumi (sadzīves, auto remonta utt.) – 30%, tūrisms (ēdināšana, atpūta, viesnīcas) – 25%, būvniecība (29%). Savukārt, visvieglāk darbu apvienot ar ģimeni atbilstoši respondentu atbildēm ir izglītības jomā strādājošiem respondentiem (14%).

Visvairāk laika ģimenei pietiek tiem respondentiem (20%), kuri strādā gadījuma darbu (bez līguma). Visvairāk laika trūkst tiem respondentiem, kas ir nodarbināti pagaidu darbā (uz noteiktu laiku) – 43%. Nedaudz vairāk laika, ko veltīt ģimenei, ir respondentiem, kam ir pastāvīgs (beztermiņa) darba līgums.

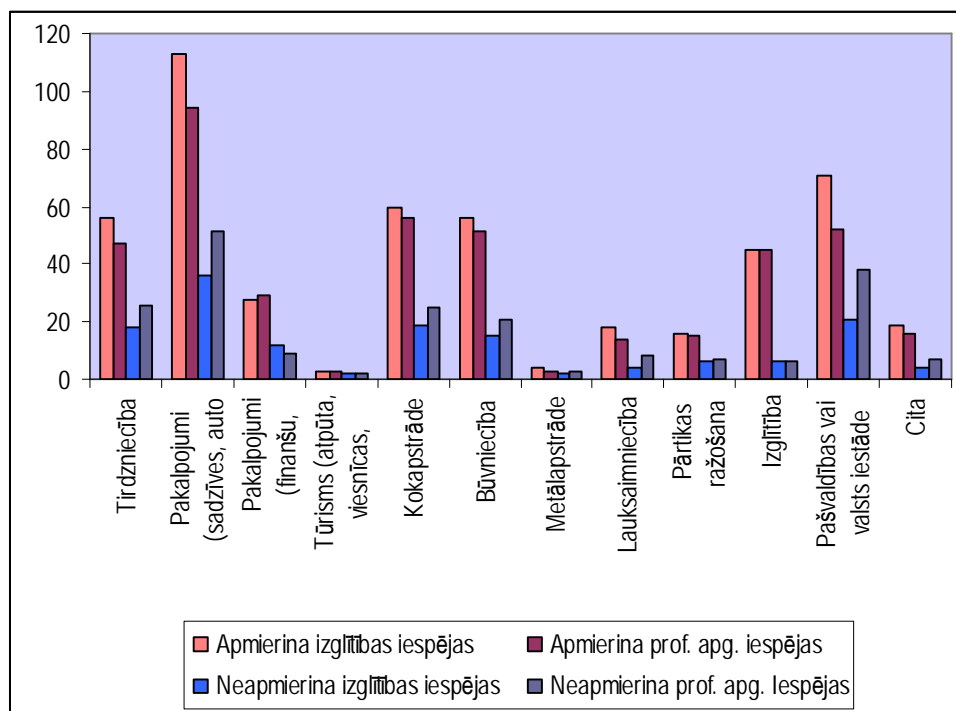
VII Apmierinātība ar Cēsu rajonā piedāvātajām izglītības programmām un profesijas apguves iespējām

Cēsu rajona iedzīvotājus, kuri nestrādā algotu darbu (83%) piedāvātās izglītības iespējas apmierina vairāk, nekā tos, kuri strādā algotu darbu (77%).

Salīdzinot iedzīvotāju apmierinātību ar piedāvātajām izglītības iespējām un viņu piederību kādai sociālai grupai, jāsecina, ka apmierinātākie ir apsekotie zemnieki, darba devēji, un pensionāri, salīdzinoši mazāk apmierināti ir skolēni līdz 14 gadu vecumam un nodarbinātie ģimenes biznesā.

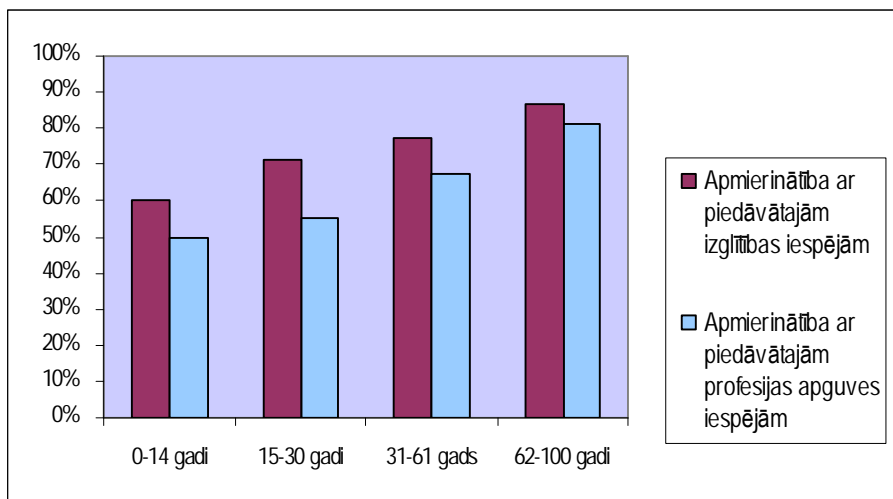
Rīgā un Valmierā strādājošie (attiecīgi 62% un 67%) ir salīdzinoši mazāk apmierināti ar Cēsu rajonā piedāvātajām izglītības programmām nekā tie, kas strādā Cēsu rajonā un citur Latvijā (attiecīgi 83% un 87%). Ar piedāvātajām izglītības iespējām ir apmierināti 72% Cēsīs strādājošie iedzīvotāji.

Ar piedāvātajām izglītības iespējām visvairāk apmierināti ir tieši izglītības jomā strādājošie (88%), vismazāk apmierināti ir tūrisma nozares pārstāvji (60%).

Attēls Nr.7. Iedzīvotāju apmierinātība ar piedāvātajām izglītības programmām un profesijas apguves iespējām

Kopumā gandrīz visās nozarēs, izņemot komercpakalpojumus, tūrismā un izglītībā strādājošos vairāk neapmierina Cēsu rajonā piedāvātās profesijas apguves iespējas nekā ar piedāvātajām izglītības programmas.

Attēls Nr. 8. Apmierinātība ar piedāvātajām izglītības programmām un profesijas apguves iespējām. Visapmierinātākie ar piedāvātajām izglītības programmām un profesijas apguves iespējām Cēsu rajonā ir pensionāri vecumposmā no 62-10 gadiem.

Ekspertinterviju un darba devēju interviju rezultātu apkopojums

1. Ievads

Eiropas Sociālā fonda līdzfinansētā projekta "Darba tirgus izpēte, analīze un perspektīvu noteikšana Cēsu pilsētā un Cēsu rajonā" ietvaros tika veiktas Cēsu pilsētas un Cēsu rajona nodarbinātības ekspertu ekspertintervijas. Ekspertinterviju mērķis bija noskaidrot situāciju nodarbinātības jomā Cēsu pilsētā un Cēsu rajonā kopumā, lai pētījuma ietvaros izstrādātu priekšlikumus darbaspēka kvalitātes paaugstināšanai un jaunu darba vietu radīšanai Cēsīs un Cēsu rajonā.

Apsekojums (ekspertintervijas) tika veikts laika posmā no 2007. gada 3. līdz 15. janvārim (3., 4., 5., 8., 11., 15. janvārī). Kopskaitā tika veiktas 14 ekspertintervijas.

Ekspertintervijas tika veiktas daļēji strukturētas intervijas formā, plānotais intervijas ilgums bija viena stunda. Faktiskais intervijas ilgums bija robežās no 45 minūtēm līdz 120 minūtēm.

Balstoties uz ekspertinterviju rezultātiem, tika identificēti pazīstamākie un veiksmīgākie jaunas uzņēmējdarbības un sekmīgas uzņēmējdarbības piemēri Cēsīs un Cēsu rajonā. Minēto piemēru padziļinātai analīzei (case studies) tika veiktas daļēji strukturētas intervijas ar minēto uzņēmumu pārstāvjiem. Šo interviju (case studies) rezultāti apkopoti šī ziņojuma beigu sadaļā.

Ekspertiem tika uzdoti jautājumi, kas bija strukturēti piecās grupās:

- vispārīgas ziņas par ekspertu un eksperta pārstāvētās institūcijas lomu darba tirgus attīstībā Cēsīs un Cēsu rajonā;
- bezdarba situācijas raksturojums Cēsīs un Cēsu rajonā;
- darba vietas un uzņēmējdarbība Cēsīs un Cēsu rajonā;
- darbaspēka kvalifikācija un motivācija;
- institūciju sadarbība nodarbinātības jautājumu risināšanā.

Intervētie eksperti pārstāvēja sekojošas nodarbinātības jomā iesaistītas institūcijas:

- pilsētas, pagastu un rajona pašvaldības,
- par nodarbinātību un karjeras izvēli atbildīgās valsts iestādes,
- vispārējās, profesionālās un pieaugušo izglītības iestādes,
- sociālos partnerus – darba devēju un darba ņēmēju organizācijas,
- Cēsu rajona invalīdu biedrību,
- Valsts ieņēmumu dienestu.

2. Bezdarba situācijas novērtējums Cēsīs un Cēsu rajonā

Eksperti tika lūgti raksturot situāciju bezdarba jomā, novērtēt, vai pastāv atšķirības atsevišķo pagastu līmenī, kā arī novērtēt bezdarba tendenci pēdējos gados un tās nākotnes prognozes. Tālāk eksperti tika lūgti raksturot iedzīvotāju ekonomisko aktivitāti, kā arī izteikt priekšlikumus bezdarba mazināšanā, ekonomiskās aktivitātes pieauguma veicināšanā, nelegālās nodarbinātības un slēptā bezdarba mazināšanā.

Kopumā eksperti raksturoja bezdarbu kā gandrīz neesošu, jo „nav, kam strādāt”. Viens no iemesliem ir valsts nepārdomātā politika, jo pabalsti neveicina bezdarba mazināšanu. Ja arī ir bezdarbs, tad tas nav saistīts ar darba vietu trūkumu. Pagastos, it sevišķi tur, kur autobuss kursē vienreiz dienā vai pat nedēļā, ir bezdarbs. „Mirusajos” pagastos kā, piemēram, Drustos, Zosēnos pastāv slēptais bezdarbs, jo daudzi ir bez darba un iespējams nav nemaz reģistrēti bezdarbnieku uzskaitē. Eksperti norādīja, ka Cēsīs ir ierobežots darba tirgus, „kam ir darbs, tas pie tā turas; ja pazaudē, tad ir grūti atrast darbu”. Ekspertu vērtējumā, nākotnē nemazināsies bezdarbs, jo augstskolas saražo darbaspēku profesijās, kurās nebūs pieprasījuma, taču neražo darbaspēku ar atbilstošu specialitāti. Attiecībā uz nelegālo nodarbinātību, „pagasts ir ieinteresēts, lai cilvēks vispār strādā” un visdrīzāk to nemaz neapkaros.

Situācija ar darbaspēka pieejamību ir dramatiska tūrisma, tirdzniecības uzņēmumiem, iespējams darbaspēks ir izbraucis uz ārzemēm. Mazie uzņēmumi „zvejo” vecos dzērājus – speciālistus, jo nav, kas strādā. Cilvēkiem, kas ilgstoši (pat 10 gadus un vairāk) nav strādājuši, nav arī motivācijas strādāt. Bezdarbs Cēsīs pastāv, taču tikpat daudz ir arī vakances. Bieži uzņēmēji izmanto cilvēku – „ņem uz pārbaudes laiku, slēdz līgumu, bet pēc trīs mēnešiem izmet uz ielas – tādējādi maksājot mazāku atalgojumu”.

3. Uzņēmējdarbības attīstība un darba vietas Cēsīs

Ekspertu interviju laikā respondenti tika lūgti raksturot uzņēmējdarbības situāciju Cēsīs un Cēsu rajonā pirms aptuveni divdesmit gadiem un šobrīd, kā arī nosaukt viņuprāt svarīgākās notikušās pārmaiņas darba tirgū un šo pārmaiņu iemeslus. Bez tam respondenti minēja veiksmīgākos jaunus uzņēmējdarbības un jaunu darbavietu radīšanas piemērus Cēsu pilsētā un Cēsu rajonā. Visbeidzot eksperti vērtēja situācijas attīstību gan no uzņēmējdarbības, gan no darbaspēka pieprasījuma viedokļa.

Uzņēmējdarbību Cēsīs un Cēsu rajonā pirms aptuveni 20 gadiem var raksturot kā tādu, kurā dominēja daži lieli uzņēmumi, t.sk., arī ražojošie. Lielākie darba devēji tolaik bija auto remontrūpnīca, meliorācijas pārvalde, remonta celtniecības pārvalde, AK9. Šajā laikā nozīmīgi darba devēji bija arī tagadējā AS „Lode” un AS „Cēsu alus”. Citi nozīmīgākie darba devēji bija Cēsu rajona sadzīves pakalpojumu kombināts, Cēsu gaļas kombināts, Trešā ceļu pārvalde, SPEC PMK un SCO, Auroras zeķu fabrikas filiāle. Tautsaimniecības strukturālo pārmaiņu rezultātā atsevišķi uzņēmumi pārtraukuši darbību, citi būtiski samazinājuši darbības apjomu. Tomēr kopumā var secināt, ka lielākā daļa šā brīža uzņēmējdarbības balstās uz vecajām tradīcijām.

Respondenti kā veiksmīgus jaunās uzņēmējdarbības piemērus minēja jaunu autoservisu un autosalonu atklāšanu, kā arī nesen ienākušos tirdzniecības tīklus (Mego, Elvi, Super Netto). SIA „Beatus”, SIA „CED”, SIA „Cel Tik”, SIA „Esse”, SIA „Eži”, SIA „Glendeloka”, z/s „Kliģēni”, SIA „LEO”, SIA „Stalji”, SIA „Rasmanis & Dankers”, SIA „Raunas Bruģakmens”, SIA „Sinhro- C”, a/s „Tigra”, SIA „VAR C”, SIA „Vinnis”, SIA „Wenden Furniture”, „Žagarkalns ir citi veiksmīgie jaunas uzņēmējdarbības piemēri Cēsīs un Cēsu rajonā pēdējos gados. Pēc ekspertu viedokļa veiksmīgākie jaunu darbavietu radīšanas piemēri Cēsīs un Cēsu rajonā ir uzņēmumi SIA „Altehs”, SIA „Beatus”, SIA „CED”, SIA „Cel Tik”, SIA „Ciedrs 7”, SIA „Farads”, „Lattelekom 118”, SIA „Pondus”, SIA „Sinhro C”, SIA firma „Spriegums”, SIA „Stalji”, SIA „Tīrības nams”, SIA „VAR C”, SIA „Wenden Furniture”.

Runājot par nākotnes attīstības tendencēm, minams tas, ka uzņēmumi līdz šim neizprot modernizācijas vajadzību, līdz ar to investīciju intensīvās nozares attīstīsies gausāk (piemēram, metālapstrāde). Var sagaidīt, ka nākotnē Cēsis būs reģiona izglītības centrs. Priekšos veidojas agrobiznesa centrs. Pēc 20 gadiem Cēsis būs pilsēta tūristiem, kur neattīstīsies lielražošana, bet galvenokārt tūrisms un tirdzniecība. Uzņēmējdarbības attīstība Cēsīs ir problemātiska, jo nav brīvu teritoriju ražotnēm, bet jauna ražošana attīstīsies pilsētai pieguļošajos pagastos. Ja Cēsīs tuvākajos desmit gados attīstīsies ražošana un laukos būs lielās zemnieku saimniecības, Cēsis būs attīstības centrs, pretējā gadījumā – Rīgas guļamrajons.

Runājot par darbaspēka pieprasījumu šobrīd un nākotnē, tendence rāda, ka aizvien mazāk būs nepieciešami nekvalificētā un mazkvalificētā darba darītāji. To no vienas puses nosaka nepieciešamība modernizēties uzņēmējdarbībā un no otras puses „cēsinieks nav gatavs darīt neīru darbu”. Jau šobrīd ir iespējas amatniecības profesiju pārstāvjiem un tās tikai pieaug, būs vajadzīgi ideju ģeneratori un cilvēki, kuri ir universāli. Samazināsies iespējas darbaspēka tirgū profesijām, kurās ir pārprodukcija, kā, piemēram, sabiedrisko attiecību speciālisti, psihologi, juristi.

4. Cēsu uzņēmējdarbības raksturojums

Interviju laikā respondenti ar atslēgvārdu palīdzību tika lūgti raksturot Cēsis un Cēsu uzņēmējdarbību šobrīd un nākotnē.

Uzņēmējdarbību Cēsīs un Cēsu rajonā var raksturot sekojoši:

- Šobrīd prioritāte ir tūrisms, it īpaši, kas ir savienojams ar veselīgu dzīvesveidu (Gaujas mala ar SPA iestādēm, Vidzemes jūrmala). Bet lielu tūrisma objektu un tiem nepieciešamo infrastruktūru nav. Pagaidām Cēsis ir maza tūrisma un pakalpojumu pilsēta. Respondenti piemin, ka lielām tūristu grupām ir problēma atrast vietu, kur paēst un pārnakšņot. Nākotnē uzņēmējdarbība tiek saskatīta ekoloģiskās ēdināšanas un pārtikas jomā.
- Izglītības centrs (augstskola), nākotnē vairāk intelektuālais sektors
- Aktīva uzņēmējdarbība kokapstrādes un galdniecības jomās, bet pēc divdesmit gadiem koka resursi būs izsmelti
- Auto tirdzniecība un auto apkalpe
- Celtniecība, celtniecības pilsēta, ceļu būve
- Tirdzniecība; novērojams lielo tirdzniecības tīklu uzplaukums un mazo uzņēmumu samazinājums.
- Mazliet ražošana (kā piemērs mazās maizes ceptuves)
- Laukos lielas zemnieku saimniecības
- Pakalpojumu sniegšanas pilsēta.

5. Darbaspēka kvalifikācija

Ekspertiem tika uzdoti jautājumi par darba tirgus pieprasījuma un piedāvājuma sabalansētību, darbaspēka aizplūšanu no Cēsīm, kā arī nākotnes darbaspēka motivāciju strādāt un dzīvot Cēsīs. Šobrīd, runājot par darba tirgus pieprasījumu un piedāvājumu, iezīmējas tendence, ka darba ņēmējs ir kļuvis agresīvāks, jo aizvien vairāk sāk apzināties savu vērtību. Vakanču ziņā darba tirgus vairāk vai mazāk ir sabalansēts, tomēr daudzi nestrādā savā profesijā. Lai arī darba devēja attieksme pret darba ņēmēju aizvien vēl ir necieņas pilna, situācija tomēr uzlabojas. Šobrīd darba tirgū pietrūkst amata meistaru, jo šīs profesijas nav prestižas („nemācās par pavāriem, jo nav prestiža profesija”). Kopumā pilsētā maksā vairāk nekā laukos. Liela personāla mainība ir tirdzniecībā. Lai arī Cēsīs vēl aizvien ir plašas iespējas strādāt nelegāli un / vai saņemt algu aploksnē („viena trešdaļa saņem aploksnēs”), situācija uzlabojas. Cēsu darba tirgu var raksturot kā nemainīgu vai sastingušu, tāpēc kvalificētam speciālistam darba vietu atrast ir grūti un tie, kam ir augstākā izglītība, visdrīzāk neatgriežas Cēsīs vai Cēsu rajonā. Jaunieši ir orientēti uz augstāko izglītību neatbilstoši darba tirgus

vajadzībām („mēs nedomājam, ka labs amatnieks, vidēja līmeņa speciālists ir tas, kas ir vajadzīgs darba tirgum”).

Jauniešu vēlme iegūt augstāko izglītību motivē viņus aizbraukt no Cēsīm, lai studētu citās pilsētās. Parasti Cēsīs viņi neatgriežas. Otrs iemesls ir tas, ka darba devējs Cēsīs nenovērtē darba ņēmēju, līdz ar to darba ņēmējs meklē labākus darba apstākļus, t.sk., brauc uz ārzemēm. Nākošais faktors, kas veicina īpaši jaunā darbaspēka aizplūšanu, ir ierobežotās brīvā laika pavadīšanas iespējas un cita pilsētas infrastruktūra, īpaši salīdzinājumā ar Rīgu. Tomēr iezīmējas arī pozitīvas tendences. Var just, ka cēsinieki, kuri ir strādājuši ārzemēs, šobrīd ir uzkrājuši pieredzi un sāk atgriezties, un, uzlabojoties atalgojumam, aizvien mazāk redz iemeslu braukt strādāt uz Rīgu.

6. Cēsu darba tirgus diferenciācijas pazīmes

Lai iegūtu priekšstatu par atšķirīgo Cēsu darba tirgū, respondenti tika lūgti raksturot, kāds ir cēsinieks un ar ko cēsinieki ir atšķirīgi no citiem Latvijas reģionu un novadu iedzīvotājiem. Iegūtie kvalitatīvie vērtējumi var tikt izmantoti turpmākajā Cēsu darba tirgus reģiona attīstības stratēģijas plānošanā.

Respondenti raksturoja kā atšķirīgu sekojošo:

- Iesaistās ar savu viedokli dažādu jautājumu risināšanā; aktīvi un uzņēmīgi; gribīgi piedalīties; māk un var strādāt; prasīgi; atvērti idejām un aktīvi visos jauninājumos; dabīgi; mērķtiecīgi jaunieši, kuriem nav vienalga, kas notiek Cēsīs
- Ļoti noslēgti; protekcionisti; visu labāk grib izdarīt paši, nevis laist svešos („no malas”) uzņēmējdarbībā; nav gatavi sadarboties; ilgi pārdomā pirms kaut ko dara
- Izglītoti, inteligenti; literātu un valsts darboņu pilsēta; izglītojas un apgūst valodas; inteligences šūpulis
- Patrioti; pašpārliecināti; brīvdomātāji; revolucionāri; vienotība; lepni par savu pilsētu; augsta pašapziņa
- Piezemēti; konservatīvi; augstprātīgi; provinciāli; svarīgs statuss, hierarhija
- Apzinās savas tiesības un ir prasīgi (pret darba vietu, atalgojumu, vadītāju, kolektīvu)
- Izmanto Rīgas tuvumu
- Pilsēta ar vēsturisku, kultūrvēsturisku mantojumu
- Pilsēta nekad nav bijusi komercializēta; nav pietiekoši uzņēmējdarbības tradīciju

7. SIA „Glendeloka” attīstības piemērs

Uzņēmējdarbības sākums - veiksmē vai mērķtiecīgs darbs

Doma par uzņēmuma dibināšanu tā īpašniecei Evijai Derkusovai radās aptuveni pirms 7 gadiem. Īpaši to veicināja tas, ka īpašumā bija zeme, kura netika izmantota. Faktors, ka Cēsu pilsētā nebija iecerei līdzīgu krodziņu, kas iekārtoti latviešu stilā ar guļbūvi, ideju par sava krodziņa izveidi pastiprināja. Papildus tam īpašniece ilgāku laiku strādāja Īrijā un daļa no nopelnītās naudas bija vērtīga investīcija uzņēmējdarbības uzsākšanai. Evija arī ir studējusi vienu no gastronomijas virzieniem, tādējādi iegūtās zināšanas bija lietderīgas idejas attīstīšanai un realizēšanai. Paša krodziņa būvniecība tika uzsākta pirms četriem gadiem, bet atvērts

tas tika 2007.gada janvāra pirmajās dienās, piedāvājot virtuvi „latviešu stilā” un dzīvo mūziku nedēļas nogalēs.

Uzņēmuma attīstība

Par nozīmīgu attīstības periodu runāt vēl būtu pārāgrī, ņemot vērā, ka uzņēmums fiziski strādā no 2006.gada janvāra. Runājot par pirmajiem diviem darbības mēnešiem, uzņēmuma īpašniece izsakās pozitīvi, bet vienlaikus liekot saprast, ka tam pamatā ir nenormēts darba laiks un daudzu šim uzņēmējdarbības veidam specifisku lietu apgūšana. Pēc uzņēmuma īpašnieces teiktā var saprast, ka darbošanās šajā lauciņā ir arī pašas hobijs, līdz ar to lietderīgais tiek apvienots ar patīkamo, kas uzskatāms arī par sava veida panākumu priekšnosacījumu.

Darba kolektīvs

Pašlaik uzņēmumā ir nodarbināti desmit cilvēki, ieskaitot administrāciju un apkalpojošo personālu. Par kritēriju kvalitatīvas maltītes sagatavošanai tiek uzskatīta speciālistu nodarbināšana virtuvē, tādējādi visi virtuves darbinieki ir kvalificēti sava aroda lietpratēji. Savukārt bāru apkalpo daļēji kvalificēti speciālisti, kuri turpina izglītiesursos un pašmācības ceļā. Toties par visu augstāk uzņēmumā tiek vērtētas konkrēto speciālistu prasmes, kurām nereti pamatā nav attiecīgās aroda izglītības iegūšana, bet mērķtiecīga sevis pilnveidošana.

Pēc uzņēmuma vadītājas domām svarīgi būtu nodrošināt regulāras personāla apmācības gan dažādu kursu veidā, gan uz laiku piesaistot, piemēram, kvalificētu bārmeni, kura vadībā strādātu un mācītos bāra darbinieki, tādējādi panākot ilgtermiņa lielāku kopējo produktivitāti.

Skats nākotnē

Runājot par nākotnes plāniem, uzņēmuma vadītājai ir daudz ideju, kuras lielākoties saistītas ar paplašināšanos un papildus pakalpojumu piedāvāšanu klientiem, tomēr pirms tās detalizētāk izklāstīt, jāveic to pamatīgāka izvērtēšana. Ar paplašināšanos tiek domāta aizvien jaunu papildus darbinieku pieņemšana, kaut arī tas atkarīgs no sezonas. Kā nozīmīga tika uzsvērtā sadarbības izveidošana ar pašvaldību, akcentējot apkārtējās vides sakopšanu, padarot to pievilcīgāku apmeklētājiem. Papildus tiek jau domāts par prakses vietu piedāvāšanu topošajiem speciālistiem un finansiālu atbalstu darbiniekiem, kuri izlēmuši mācīties, paaugstinot savu kvalifikāciju.

8. SIA „Raunas Lauktechnika” attīstības piemērs

Uzņēmējdarbības sākums – veiksmē vai mērķtiecīgs darbs?

Uzņēmums tika nodibināts 1992.gadā ar pamatdarbības veidu lauksaimniecības tehnikas izgatavošana un remonts. Savukārt no 1995.gada pamazām darbība tika pārorientēta uz metāla dekoratīvo un metāla-stikla-koka mēbeļu ražošanu.

Uzņēmuma attīstība

Attīstot metāla mēbeļu ražošanu par galveno darbības virzienu, izveidojās sadarbība ar beļģu vairumtirdzniecības uzņēmumu, kas savukārt deva iespēju kļūt pazīstamiem Vācijā, Francijā, Spānijā, Anglijā u.c. Uzņēmuma attīstībā pavērsiens notika līdz ar piedalīšanos nozīmīgās izstādēs, kas deva iespēju rast tiešos noieta tirgus citās Eiropas valstīs. Šobrīd aptuveni 75% produkcijas tiek eksportēta.

Ņemot vērā pieaugošo interesi par uzņēmuma produkcijas vietējā tirgū, 2001.gadā radās doma par sava salona atvēršanu Rīgā, kas tika realizēta gadu vēlāk. Tur produkciju iespējams iegādāties kombinācijā ar Latvijas un Ēģiptes keramiku, kā arī mākslīgiem augiem.

Uzņēmuma apgrozījums 2006.gadā sasniedza ~0,5 milj. LVL, prognozes attiecībā uz 2007.gadu ir līdzīgas.

Darba kolektīvs

Uzņēmuma direktors Guntis Pelšs atzīst, ka ir sarežģīti atrast piemērotu gan kvalificētu, gan nekvalificētu darbaspēku, jo Raunā pārsvarā paliek strādāt cilvēki, kas sevi nodrošina ar fizisku darbu un bieži vien arī šajā kategorijā izvēle nav liela. Pārsvarā uzņēmumā nepieciešami darbinieki ar vidējo speciālo izglītību, kuri būtu apguvuši virpotāja un metinātāja specialitātes. Šobrīd uzņēmumā strādā ap 50 cilvēku.

Skats nākotnē

Tiek plānota pakāpeniska uzņēmuma ražošanas procesa modernizēšana, ieviešot jaunas tehnoloģijas. Tam pamatā ir atbilstoša darbaspēka resursu trūkums, kas nākotnē veicinās pāreju no roku darba uz ražošanu, kas balstīta uz modernām tehnoloģijām.

9. SIA „Wenden Furniture” attīstības piemērs

Uzņēmējdarbības sākums – veiksmē vai mērķtiecīgs darbs?

Visi pašreizējie uzņēmuma īpašnieki līdz uzņēmuma nodibināšanai strādājuši kā meistari, kā rezultātā arī radās iecere par kopīga uzņēmuma dibināšanu. Kopš 1956.gada Jaunpiebalgā bija uzņēmums, kas ražoja mēbeles un kuru iegādājās jaundibinātā uzņēmuma īpašnieki. Vienlaikus radās iespēja nomāt ēku un 2005.gadā tika iekārtota arī ražotne Cēsīs. Pēc uzņēmuma direktores Madaras Intenbergas domām tieši apstākļi, ka dibinātāji visu ir darījuši paši, tā teikt „ielikuši daļu no sevis”, ir sekmējies veiksmīgo uzņēmuma darbības sākumu.

Uzņēmuma attīstība

Runājot par attīstību, uzņēmuma vadītāja ir optimisma pilna, stāstot par to kāds bijis pats sākums. Sākumā uzņēmums nodarbojies galvenokārt ar krēslu ražošanu, pakāpeniski sākot ražot arī galdus, solus, bufetes un guļamistabas iekārtas. Oriģinālas idejas tiek pārvērstas mūsdienīgos mēbeļu dizaina risinājumos, nemitīgi meklējot jaunas noieta nišas, iespējams tieši šāda salīdzinoši jauno vadītāju pieeja ir panākusi uzņēmumam 2006.gadā ~ 1 milj. LVL lielu apgrozījumu. Uz doto brīdi uzņēmuma viena daļa atrodas Jaunpiebalgā un otra – Cēsīs. Uzņēmuma direktore uzskata, ka straujo attīstību neapšaubāmi sekmējis arī fakts, ka Cēsīs šādam uzņēmējdarbības veidam ir bijusi niša, kura nebija aizpildīta.

Darba kolektīvs

Pašreiz uzņēmumā Cēsīs un Jaunpiebalgā kopumā ir nodarbināti ~110 cilvēki. Personālu uzņēmumā var iedalīt divās kategorijās: administratīvais un ražošanas. Kvalificēts darbspēks ar augstāko un vidējo izglītības līmeni ražošanā nav nepieciešams (bet ir vēlams), jo jāapgūst tikai iekārtu apkalpošana, savukārt administrācijā strādā personāls ar atbilstošu profesionālo kvalifikāciju. Aptuveni 50% no darbiniekiem ir sievietes (galvenokārt ražošanā), tas izskaidrojams ar salīdzinoši fiziski vieglo darbu, jo lielākoties jāveic iekārtu apkalpošana un izgatavoto detaļu apstrāde. Uzsverot tieši personālu ražošanas līmenī, pēc vadības domām darbinieku trūkums nav izjūtams, cilvēki nāk un piesakās paši.

Uzņēmumā visiem ir dotas vienādas iespējas, ko labāk raksturotu direktores teiktais: „Vairāk apgūsi, vairāk pelnīsi. Arī vienkāršais ražotnes darbinieks var kļūt par menedžeri”. Bez tam personālpolitika attiecībā uz jaunu profesionāļu piesaistīšanu ir vērsta uz sadarbību ar vietējām arodskolām, piedāvājot topošajiem galdniekiem prakses vietas uzņēmumā.

Skats nākotnē

Tuvākajā laikā galvenie akcenti uzņēmumā tiks likti uz plašāku mārketinga aktivitāšu realizēšanu, lai palielinātu noieta tirgu gan Latvijā, gan ārvalstīs. Jau šobrīd aptuveni 50% no saražotās produkcijas tiek eksportēti uz Skandināvijas valstīm, Austriju, Vāciju u.c.

Paredzēts ieguldīt arī ražošanas automatizēšanā, vienlaikus palielinot ražošanas kapacitāti. Par veiksmīgu pavērsieni uzņēmuma darbībā uzskatāma firmas salona atvēršana Rīgā, tādējādi uzsākot sava tirdzniecības tīkla izveidi.

10. SIA „Papīrfabrika „Līgatne”” attīstības piemērs

Uzņēmējdarbības sākums – veiksmē vai mērķtiecīgs darbs?

Līgatnes papīrfabrika savu darbību uzsāka 1815. gadā ar sešpadsmit darbiniekiem. Padomju varas gados strādājošo skaits sasniedza aptuveni 700, un tas strauji samazinājās pēc Latvijas neatkarības atgūšanas. Šobrīd uzņēmumā nodarbināti aptuveni 150 strādājošo un šis skaits pamatā paliks nemainīgs, kopš SIA „Papīrfabrika „Līgatne”” pārņēma ražošanu no maksātnespējīgās Līgatnes papīrfabrikas.

Uzņēmuma attīstība

Šobrīd uzņēmums ir nostabilizējis savu darbību, un kā ražošanas direktore Anna Černaja atzina, nodarbināto skaitu nav plānots samazināt.

Uzņēmums ir panācis to, ka ar esošajām iekārtām var tikt ražots četras reizes vairāk papīra nekā pirms 20 gadiem. Līdz ar to ir kāpināta produktivitāte un palielinās darbinieku algu fonds. Šobrīd uzņēmums eksportē apmēram 70% no savas produkcijas, taču eksportu būtu iespējams kāpināt pēc uzņēmuma modernizācijas.

Darba kolektīvs

Citējot Annu Černaju, „nav labāku darba vietu kā papīrfabrikā Līgatnē”, jo papildus likumā noliktajām sociālajām garantijām uzņēmums nodrošina darbiniekiem veselības apdrošināšanu, kā arī pastāvīgi uzlabo

darba un sadzīves apstākļus un ir ieviesta darbinieku motivēšanas sistēma. Šobrīd uzņēmumā nav pārāk liela personāla mainība, jo...

Skats nākotnē

Tuvākajā nākotnē uzņēmums plāno veikt modernizāciju un uzstādīt jaunu, modernu papīrmašīnu. Līdz ar to uzņēmumā būs nepieciešami šo iekārtu mehāniķi un operatori.

11. SIA „Tīrības nams” attīstības piemērs

Uzņēmējdarbības sākums – veiksmē vai mērķtiecīgs darbs?

Uzņēmums savu darbību uzsāka laikā, kad darbību beidza Cēsu sadzīves pakalpojumu kombināts. Īpašniekiem radās ideja izveidot veļas māju, jo ģimene jau bija guvusi darba pieredzi šajā jomā, strādājot veļas mājā Somijā. Uzņēmums tika izveidots 1997. gadā un jau gadu vēlāk tas nodarbināja 38 darbiniekus. Turpinot strauji augt, paplašinājās arī pakalpojumu piedāvājums un pašlaik tiek piedāvāti arī telpu uzkopšanas serviss.

Uzņēmuma attīstība

Uz šo brīdi SIA „Tīrības nams” nodarbina apmēram 150 darbinieku. Gvido Sabuļa, uzņēmuma direktora, vārdiem „augot klientiem, augam līdzī. Galvenais noturēt kvalitāti un būt godīgiem pret klientiem. Pierādi, ka atbilsti klientu prasībām, tad nav jālec no bīksēm laukā, lai attīstītos”.

Kā vienu no stiprajām pusēm, uzņēmuma direktors min administrācijas komandu, kuras lielākā vērtība ir padomju laikā iegūtā izglītība un spēja sekot līdzī ikdienas strauji mainīgajai situācijai. Arī uzņēmuma atrašanās vieta dzimtajā pusē atvieglo izprast tirgus situāciju un arī Rīga nav tālu no Cēsīm.

Darba kolektīvs

Uzņēmuma direktors ir novērojis, ka cilvēki atgriežas uz Cēsīm, jo pieprasījums pēc darba vietām pieaug. Iespējams, ka to izskaidro cilvēku pieaugošā prioritāte pēc darba vietas uzņēmumā ar garantētu atalgojumu. Uzņēmums piedāvā saviem darbiniekiem konkurētspējīgu atalgojumu. Ir jūtams, ka aizvien vairāk cilvēku sāk pieņemt adekvātu atalgojumu par veicamo darbu un tie, kas piesakās darbā, „uz brīnumu necer”. Uzņēmumā valda demokrātisks vadības stils, kas ir viens no iemesliem, kāpēc daudzi izvēlas strādāt tieši SIA „Tīrības nams”.

12. SIA „Rasmanis & Dankers” attīstības piemērs

Uzņēmējdarbības sākums – veiksmē vai mērķtiecīgs darbs?

Ideja par uzņēmuma veidošanu Artim Rasmanim radās vēl esot aktīvam motokrosa sportā. Iegūtās traumas lika viņam aizdomāties par nākotni. Paralēli motokrosam papildus ienākumiem Artis Rasmanis ir remontējis dzīvokļus, kur arī radās pirmā saskarsme ar celtniecības instrumentiem un tehnikas nomu. Uzņēmums tika nodibināts 2000. gadā kopā ar partneri no Hollandes un aktīvo darbību kopā ar diviem darbiniekiem uzsāka 2002. gadā. Iesākumā uzņēmums nodarbojās ar būvtehnikas nomu, taču, pieprasījumam augot, tika piedāvāti arī zemes darbi.

Par uzņēmuma atrašanās vietu tika izvēlētas Cēsis, jo īpašnieku neapmierināja tendence, ka lielākā daļa pakalpojumu centralizējas Rīgā, kaut gan pieprasījums pēc būvtehnikas rajonos un reģionos arī strauji pieauga.

Uzņēmuma attīstība

Šobrīd uzņēmums ir paplašinājies līdz 20 darbiniekiem un darbojas gan būvtehnikas nomas jomā, gan ar zemes darbu pakalpojumiem. Kā vienu no uzņēmuma attīstības iemesliem Artis Rasmanis minēja labi pārdomāto sākuma kapitālu, jo neizvēlējās bankas aizdevumu, bet gan piesaistījis partneri. Tas ir ļāvis viņam koncentrēties uz biznesa aktivitātēm nevis pakārtot uzņēmuma darbību bankas maksājumu grafikiem.

Darba kolektīvs

Šobrīd, Arta Rasmaņa skatījumā, vislielākā „sāpe” ir atbildīga darbaspēka trūkums Cēsīs, jo lielai daļai strādāt gribētājiem attieksme pret tehniku nav mainījiesies kopš padomju laikiem.

Attiecībā uz pašreizējo darbaspēku, uzņēmums mēģina radīt tādus darba apstākļus, lai strādniekiem būtu vēlme šeit strādāt. Tā piemēram, svētdienās netiek strādāts, kaut arī gadās izņēmumi, bet arī tikai tad, ja klients gatavs maksāt papildus samaksu par darbu brīvdienās.

Bez tam, starp nodarbinātajiem un uzņēmuma vadītāju ir noruna, izrunāt problēmas, kas „saprāta robežās tiek risinātas”. Tāpēc arī darbaspēka mainība ir nenozīmīga.

Skats nākotnē

Uz šo brīdi Artis Rasmanis vēl neplāno attīstību ilgtermiņā, jo uzņēmums nav tik liels. Tomēr nākotnē raugās optimistiski un plāno augt, t. sk. paplašināt pakalpojumu piedāvājumu.

13. SIA „Vinnis” attīstības piemērs

Uzņēmējdarbības sākums – veiksmē vai mērķtiecīgs darbs?

SIA „Vinnis” attīstību noteica gan uzņēmuma īpašnieka iepriekšējā pieredze izvēlētajā darbības jomā, gan arī citi veiksmes faktori – uzņēmums tika izveidots vēl pirms mazumtirdzniecības tīklu ekspansijas. Līdz ar to, sadarbība ar mazumtirdzniecību nesagādāja problēmas. Bez tam, uzņēmums bija pirmais, kas ieviesa tradīciju – fasētais medus.

Uzņēmums tika nodibināts Cēsīs, jo tās īpašnieki ir „īstie cēsinieki” – te dzimuši, auguši, mācījušies.

Uzņēmuma attīstība

Šodien uzņēmums ir paplašinājies līdz 13 darbiniekiem, bet pirms desmit gadiem darbība tika uzsākta ar četriem cilvēkiem pagrabā telpās, kuras tika kurinātas ar krāsni. Uzņēmums pats nenodarbojas ar loģistiku, tāpēc spēj nodarbināt salīdzinoši mazu darbinieku skaitu.

Papildus biškopībai tika attīstīta arī biškopības inventāra tirdzniecību un pircēji tagad brauc arī no citām valstīm kā Igaunija un Somija. Kā atzīst Aigars Rezgalis, uzņēmuma valdes loceklis, Cēsis kā uzņēmuma atrašanās vieta ir optimāla – ērta loģistika pa visu valsti, darbaspēks ir pieejams un arī salīdzinoši lētāks nekā Rīgā, kas nav mazsvarīgi uzņēmējam. Pozitīvs ir arī tas faktors, ka Cēsis ir maza pilsētiņa un birokrātiskās procedūras pašvaldībā rit ātrāk.

Darba kolektīvs

Uzņēmuma kolektīvs ir mazs un draudzīgs. Darbaspēka mainība ir minimāla. Lai uzņēmuma darbība būtu veiksmīga, vadība pati regulāri mācās, kā arī atbalsta darbinieku tālākizglītību, kas ietver ne tikai dažādus kursus, bet arī augstskolas izglītības iespējas.

Vadības izpratnē, pieeja attiecībā pret darbiniekiem ir lojāla – no darbiniekiem tiek prasīts izdarīts darbs un savu pienākumu atbildīga veikšana. Katru gadu uzņēmumā tiek paaugstināts atalgojums. Ir arī veselības un nelaimes gadījumu apdrošināšana.

Skats nākotnē

Šobrīd uzņēmums plāno atvērt jaunu ražotni, kas ietvers arī jaunu, apmēram desmit darba vietu radišanu, kurās būs nepieciešami atbildīgi darbinieki ar paškontroles spējām.

14. z/s „Kligēni” attīstības piemērs

Uzņēmējdarbības sākums – veiksmē vai mērķtiecīgs darbs?

Uzņēmums tika izveidots Cēsīs, jo īpašnieks ir audzis un mācījies Cēsīs, lai gan profesiju ieguvis toreizējā Bulduru dārzkopības tehnikumā. Darbība tika uzsākta vēsturiskajā Cēsu centra dārzniecībā.

Raksturojot uzņēmuma izveides iemeslus, direktors Aleksandrs Raubiško min „spītu, dullumu un nepieciešamību apgādāt ģimeni”.

Uzņēmuma attīstība

Uzņēmuma attīstību vislabāk raksturo tas, ka no sākotnējiem četriem darbiniekiem un īpašnieku uzņēmums ir izaudzis par Cēsu mērogam nozīmīgu darba devēju, nodarbinot nu jau 76 darbiniekus, turklāt sezonas laikā to skaits pieaug par vēl aptuveni desmit.

Uzņēmuma darbība tika uzsākta vecās, nolaistās siltumnīcās. Šobrīd z/s „Kligēni” pakāpeniski būvē jaunas siltumnīcas, tādā veidā kāpinot darbības efektivitāti.

Darba kolektīvs

Ienākot uzņēmumā modernām tehnoloģijām, darbiniekiem tiek nodrošināti labāki darba apstākļi, bet arī par saviesīgiem pasākumiem uzņēmumā netiek aizmirsts. Tomēr ņemot vērā apstākļi, ka uzņēmumā salīdzinoši daudz ir pieprasīts roku darbs, it īpaši smags fizisks darbs, grūtības rodas atrast piemērotu darbaspēku.

Cita problēma ir tāda, ka pašreizējie speciālisti noveco un ir grūti piesaistīt jauno paaudzi uz „mācekļa gadiem”. Tajā var arī vainot pašus vecā gada gājuma darbiniekus, kuri šo specialitāti nav popularizējuši un jauniešiem tā nelielas prestiža. Arī darbības sezonālitate negatīvi iespaido darbaspēka pieejamību, jo „cēsiniekiem nepatīk kļūt par bezdarbniekiem ziemas mēnešos”.

Skats nākotnē

Uzņēmums šobrīd pievērš lielāku uzmanību administrācijas sakārtošanai un „visiem saprotamas atalgojuma sistēmas ieviešanai”.

Jau šogad tiks paplašinātas siltumnīcu platības un no tehnoloģiskās puses uzņēmums būs krietni ražīgāks. Tomēr darbinieku skaits paliks nemainīgs. Bet jau šobrīd uzņēmums ir ieinteresēts jaunos dārzkopības

speciālistos. Raubiško kungs piebilst: „Mums desmit gados būs vajadzīgi 10 jauno speciālistu – jaunieši, mācieties!”

15. SIA firma „Spriegums” attīstības piemērs

Uzņēmējdarbības sākums – veiksmē vai mērķtiecīgs darbs?

Uzņēmums reģistrēts 1991. gada nogalē un darbība tika uzsākta ar trīs darbiniekiem. Šobrīd nodarbināti jau 30 cilvēku.

Uzņēmums izveidojās Cēsīs uz PMK bāzes, jo īpašnieki ir dzimuši un uzauguši Cēsīs (izņemot mācību gadus augstskolās) un pārsvarā arī darbojas Cēsu rajonā.

Uzņēmuma attīstība

Uzņēmuma viens no attīstības izaicinājumiem ir kvalificētu darbinieku un strādnieku piesaiste. Taču Cēsīs ir maz izglītotu un profesionālu elektriķu, savukārt jaunieši dodas prom no Cēsīm. Turklāt arī Latvenego kā darba devējs izkonkurē mazākas elektromontāžas firmas.

Šobrīd aizvien mazinās sezonālitate, pasūtītāju loks paplašinās un arī pilsēta kļūst par firmas nozīmīgu pakalpojumu klientu.

Darba kolektīvs

Aivara Ābola vārdiem, šodienas situāciju darba tirgū, var raksturot sekojoši: „Vienreiz mūžā tapetes uzlīmēju – saku, es esmu celtnieks.”

Šobrīd uzņēmums jūt gan elektroinženieru, gan vienkāršo darbu darītāju trūkumu. Arī jaunieši nevēlas apgūt elektromontieru profesiju, jo darbs ir smags un „visu dienu jāpavada uz kāpnēm stabā”.

Savā uzņēmumā direktors vēlas redzēt vienkāršus ģimenes cilvēkus, kuri dzīvo Cēsīs, kuri grib strādāt un ir motivēti nopelnīt aizvien vairāk. Attiecībā uz darbaspēku Ābola kungs pieminēja: „Dodam iespēju strādāt un nopelnīt ne to mazāko algu, palīdzam un atbalstam savus darbiniekus.”

Skats nākotnē

Runājot par nākotni, Ābola kungs uzsvēra: „Esam gatavi pieņemt darbā visus, kuri grib strādāt!”

16. SIA „CED”

Uzņēmējdarbības sākums – veiksmē vai mērķtiecīgs darbs?

Uzņēmums dibināts 1993. gada sākumā un šobrīd atrodas BYKO-LAT, NORWIG grupas īpašumā. Kopš 2003. gada, kad uzņēmums mainīja īpašnieku, mainījās arī uzņēmuma darbības profils, koncentrējot ražošanu uz dārza elementiem un mēbeļu tirgu, kā arī skaidu briķešu un granulu ražošanu.

Uzņēmuma attīstība

Raksturojot uzņēmuma attīstību, Romualds Taškevics piebilst, ka uzņēmums necenšas palielināt administrāciju un inženiertehnisko darbaspēku, bet gan izvēlas cilvēkus, kuri uzņēmumam var dot pēc iespējas lielāku pievienoto vērtību, jo, „ja par daudz darbinieku, tad vairs nevar saprast, kurš ko dara”.

Uzņēmumā aizvien vairāk ir nodarbināti gados jauni cilvēki, kā arī tiek veicināta sadarbība ar izglītības iestādēm, pašvaldībām, NVA. Vasaras darbos tiek iesaistīti arī skolēni.

Darba kolektīvs

Uzņēmumā 2006. gadā tika mainīta atalgojuma sistēma, pateicoties kurai tika mainīts arī strādājošo domāšanas veids. „Tagad darbinieki saprot, ka vairāk nopelna ar savu darbu, nevis tā ir vadības gribēšana vai negribēšana maksāt”. Atalgojuma sistēma ir transparenta un tāda, kurā katrs darbinieks ir ieinteresēts, lai pārinieks un iepriekšējo darba posmu veicējs padarītu savu darbu kvalitatīvi.

Uzņēmuma īpašnieka filozofija ir- viennozīmīgi tikai oficiāls atalgojums. Līdz ar to ir jūtama negodīga konkurence no to darba devēju puses, kuri algas izmaksā aploksnēs. Uzņēmumam nācās samazināt darba laikus- no 12 stundām uz 8 stundām. Neskatoties uz to, darbinieki bija pārsteigti, ka nopelnīt var vairāk, jo produkcija tiek saražota intensīvāk strādājot.

Šobrīd uzņēmums ir apmierināts ar darbaspēku, jo tie, kuri negribēja pārmaiņas, paši bija pametuši uzņēmumu. Uzņēmumā valda pozitīvs darba klimats; tiek organizēti kolektīva saliedēšanas pasākumi kā, piemēram, sporta spēles.

Skats nākotnē

Uzņēmums ir atvērts ikvienam, kas vēlas strādāt. Konkurence šobrīd pastāv, tādēļ uzņēmumā strādās tie labākie.

Skolēnu aptauja

I Aptaujas tehniskā informācija

Ģenerālā kopa: visi Cēsu pilsētas un rajona skolēni

Aptaujas veikšanas metode: skolēnu anketēšana izglītības iestādēs

Aptaujas veikšanas laiks: 2007.gada 28.-29.marts.

Aptaujas mērķis: noskaidrot skolēnu izglītības un darba ieceres, attieksmi pret izglītošanos, izpratni par darba tirgu, skolēnu subjektīvo savu prasmju vērtējumu un citus aspektus, kas var būt nozīmīgi pašu jauniešu nākotnei un nodarbinātības attīstības plānošanai Cēsu rajonā.

Aptaujas ietvaros kopumā tika aptaujāti 697 skolēni 22 Cēsu pilsētas un rajona izglītības iestādēs, t.sk. 11 pamatskolās, 8 vispārizglītojošajās vidusskolās, 3 profesionālajās vidusskolās, no kurām 6 izglītības iestādes atrodas Cēsu pilsētā, un 16 – rajonā.

II Datu ticamība

Aptaujas datu ticamības novērtējumam tiek izmantota statistiskā kļūdas varbūtība. Statistiskā kļūda ir aprēķināta matemātiski, pamatojoties uz varbūtību teoriju. Šī kļūda ir atkarīga gan no izlases lieluma, gan no atbilžu sadalījuma.

Statistisko kļūdu aprēķina pēc formulas:

$$e = z\sqrt{p(100-p)/n}$$

kur:

e – statistiskā kļūda;

z – koeficients atkarībā no vēlamās rezultātu ticamības pakāpes, pie 95% varbūtības tas ir vienāds ar 1,96;

p – aptaujā iegūtais respondentu atbilžu procentuālais sadalījums;

n – respondentu skaits.

Tabula Nr. 2

PĒTĪJUMA REZULTĀTU STATISTISKĀS KĻŪDAS NOVĒRTĒŠANAS TABULA
(ar 95 % varbūtību)

Procentuālais atbilžu sadalījums (%)	Respondentu skaits [N] =															
	50	75	100	200	300	400	500	600	700	800	900	1000	1100	1200	1500	2000
1 vai 99	2.8	2.2	1.9	1.4	1.1	1.0	0.9	0.8	0.7	0.7	0.6	0.6	0.6	0.5	0.5	0.4
2 vai 98	3.9	3.2	2.7	1.9	1.6	1.4	1.2	1.1	1.0	1.0	0.9	0.9	0.8	0.8	0.7	0.6
4 vai 96	5.4	4.5	3.8	2.7	2.2	1.9	1.7	1.6	1.5	1.4	1.3	1.2	1.2	1.1	1.0	0.9
6 vai 94	6.6	5.4	4.7	3.3	2.7	2.3	2.0	1.9	1.8	1.7	1.6	1.5	1.4	1.3	1.2	1.0
8 vai 92	7.5	6.1	5.3	3.8	3.1	2.7	2.4	2.2	2.0	1.9	1.8	1.7	1.6	1.5	1.4	1.2
10 vai 90	8.3	6.8	5.9	4.2	3.4	2.9	2.6	2.4	2.2	2.0	2.0	1.9	1.8	1.7	1.5	1.3
12 vai 88	9.0	7.4	6.4	4.5	3.7	3.2	2.9	2.6	2.4	2.3	2.1	2.0	1.9	1.8	1.6	1.4
15 vai 85	9.9	8.0	7.0	5.0	4.0	3.5	3.1	2.9	2.6	2.5	2.3	2.2	2.1	2.0	1.8	1.6
18 vai 82	10.7	8.7	7.5	5.3	4.4	3.8	3.4	3.0	2.9	2.7	2.5	2.4	2.3	2.2	1.9	1.7
20 vai 80	11.1	9.1	7.8	5.5	4.5	3.9	3.5	3.2	3.0	2.8	2.6	2.5	2.4	2.3	2.0	1.8
22 vai 78	11.5	9.4	8.1	5.7	4.7	4.1	3.6	3.3	3.1	2.9	2.7	2.6	2.5	2.4	2.1	1.8
25 vai 75	12.0	9.8	8.5	6.0	4.9	4.2	3.8	3.5	3.2	3.0	2.8	2.7	2.6	2.5	2.2	1.9
28 vai 72	12.5	10.2	8.8	6.2	5.1	4.4	3.9	3.6	3.3	3.1	2.9	2.8	2.7	2.5	2.3	2.0
30 vai 70	12.7	10.4	9.0	6.4	5.2	4.5	4.0	3.7	3.4	3.2	3.0	2.8	2.7	2.6	2.3	2.0
32 vai 68	12.9	10.6	9.1	6.5	5.3	4.6	4.1	3.7	3.5	3.2	3.1	2.9	2.8	2.6	2.4	2.1
35 vai 65	13.2	10.8	9.4	6.6	5.4	4.7	4.2	3.8	3.5	3.3	3.1	3.0	2.8	2.7	2.4	2.1
40 vai 60	13.6	11.1	9.6	6.8	5.5	4.8	4.3	3.9	3.6	3.4	3.2	3.0	2.9	2.8	2.5	2.2
45 vai 55	13.8	11.3	9.8	6.9	5.6	4.9	4.4	4.0	3.7	3.5	3.3	3.1	2.9	2.8	2.5	2.2
50 vai 50	13.9	11.3	9.8	6.9	5.7	4.9	4.4	4.0	3.7	3.5	3.3	3.1	3.0	2.8	2.5	2.2

Piemērs: 22,2% no aptaujas respondentiem savas saskarsmes prasmes raksturo kā ļoti labas. Sekojoši, ar 95% varbūtību ir iespējams apgalvot, ka 22,2% ± 3,1 % no visiem Cēsu pilsētas un rajona skolēniem uzskata, ka to saskarsmes prasmes ir ļoti labas.

Apsekojuma izlase ir reprezentatīva, turklāt sasniegtais izlases apjoms nodrošina, ka statistiskā kļūda nepārsniedz 3,7%, līdz ar to aptaujas rezultāti ir attiecināmi uz apsekojuma ģenerālo kopu.

III Izlases pamatrādītāji

Tabula Nr. 3

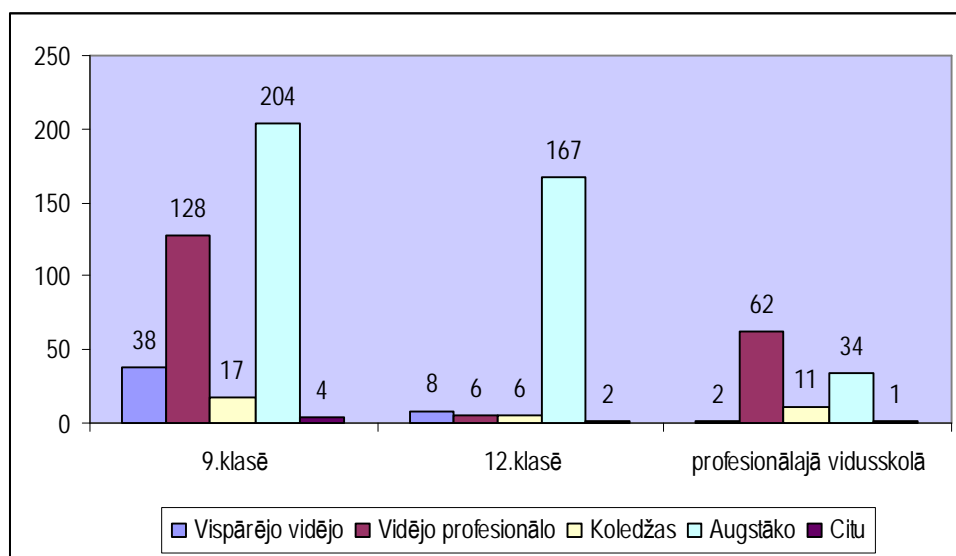
Apsekojuma izlases pamatrādītāji

	Respondentu skaits izlasē	Īpatsvars, %
<u>Kopā</u>	698	100
<u>Klase</u>		
9. klase	393	56,2
12. klase	189	27,1
Profesionālā vidusskola	110	15,8
Nav atbildes	6	0,9
<u>Dzimums</u>		
Vīrieši	373	53,4
Sievietes	321	46,1
Nav atbildes	4	0,6
<u>Etniskā piederība</u>		
Latvieši	634	90,8
Krievi	29	4,2
Poļi	6	0,7
Lietuvieši	2	0,3
Ukraiņi	2	0,3
Baltkrievi	1	0,1
Čigāni	1	0,1
Nav atbildes	23	3,3

IV Skolēnu aptaujas analīze

Skolēnu nākotnes izglītības plāni

Kopumā aptaujāto skolēnu vēlme mācības turpināt ir liela, jo 59% respondentu nākotnes plānos ir augstākās izglītības iegūšana. 5% plāno iegūt koledžas, bet 28% – vidējo profesionālo izglītību, tikai 7% grasās samierināties ar vispārējo vidējo izglītību. Augstāks plānotās izglītības līmenis ir raksturīgs meitenēm – no visām aptaujātajām skolniecēm 74% plāno iegūt augstāko izglītību, no aptaujātajiem zēniem – tikai 46%. Zēni biežāk kā meitenes plāno iegūt vidējo profesionālo vai koledžas izglītību.

Attēls Nr.1 Plānotā izglītība klašu griezumā.

Skolēnu attieksme pret izglītošanos kopumā ir pozitīva un gaidāms, ka nākotnē vidējais izglītības līmenis pilsētā varētu pieaugt. Tā kā nākotnes plāni sakarā ar izglītošanos pārsvarā gadījumos tiek pieņemti pamatskolas pēdējās klasēs, tad nepieciešama individuālāka pieeja skolēnu profesionālai orientācijai un atbilstošas mācību iestādes izvēlei, un to izpratnes veidošanai par kvalitatīvas izglītības nepieciešamību.

Visaugstāk skolēni novērtē savas saskarsmes un datorprasmes, tā par labām un ļoti labām uzskata attiecīgi 82% un 71% skolēnu. 65% uzskata, ka viņiem ir laba vai ļoti laba prasme mācīties. Salīdzinoši sliktāk apgūtas ir organizatoriskās un svešvalodu prasmes – tās kā viduvējas vai sliktas novērtē attiecīgi 35% un 46% skolēnu.

Darba pieredze

74% aptaujāto skolēnu jau ir strādājuši algotu darbu – vairums no tiem jeb 67% strādājuši ir brīvlaikos, 13% respondentu strādā pastāvīgi, paralēli mācībām 8% respondenti ir strādājuši īpašos prakses laikos, 3% – citā laikā. Vērojamas nelielas atšķirības dzimumu starpā – no visiem aptaujātajiem zēniem darba gaitas uzsākuši bija 83%, savukārt no visām aptaujātajām meitenēm darba pieredze ir 64%.

Algotu darbu ir strādājuši 93% profesionālo skolu audzēkņu, 84% – 12.klašu un 64% – 9.klašu skolēnu. Nepastāv statistiski nozīmīgas atšķirības darba pieredzes esamībā starp skolēniem, kuri mācās Cēsu pilsētā un pārējās rajona teritorijās.

Tabula Nr. 4

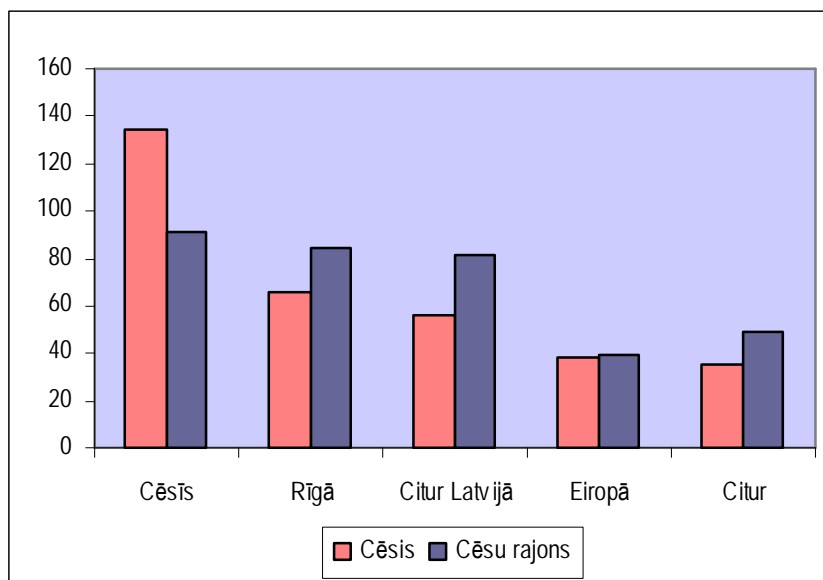
Skolēnu darba aktivitāte klašu un teritoriālajā griezumā

Vai esat strādājuši algotu darbu?	Klases, %			Teritorija, %	
	9.klase	12.klase	Prof. skola	Cēsis	Raj.terit.
Jā	64%	84%	93%	74%	73%
Nē	36%	16%	7%	26%	27%

Cēsu jaunieši darba gaitas uzsāk salīdzinoši agri, līdz ar to gaidāms, ka pēc skolas pabeigšanas skolēniem nebūs problēmu integrēties darba tirgū, tomēr būtu nepieciešams uzlabot skolu sadarbību ar Cēsu uzņēmumiem, lai audzēkņiem būtu iespēja apgūt praktiskās iemaņas tieši izvēlētajā nākotnes profesijā.

Nākotnes plāni

24% visu aptaujāto skolēnu izteica vēlmi pēc skolas pabeigšanas strādāt Cēsīs. 23% skolēnu vēlētos strādāt Rīgā un 20 kādā no Eiropas valstīm. Citās Latvijas pilsētās vai rajonos strādāt vēlētos 16 % respondentu. Rīgā vēlētos strādāt 27 % aptaujāto meiteņu un 23 % zēnu.

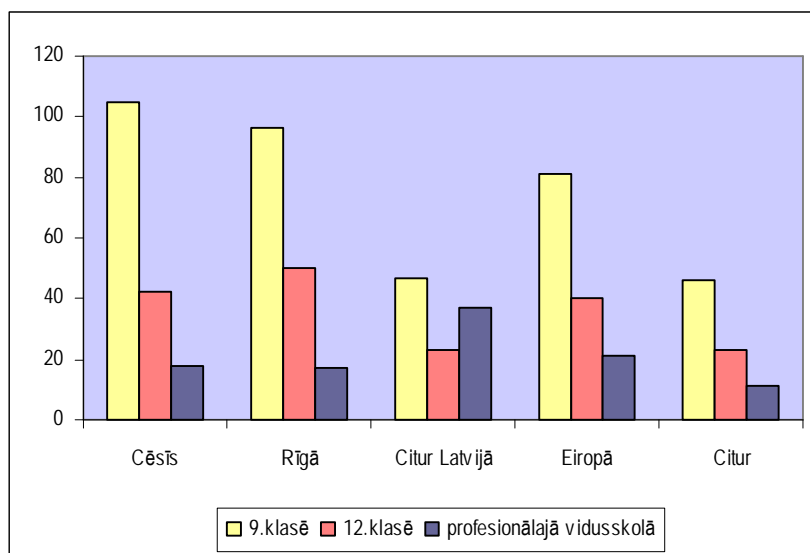
Attēls Nr.2. Vēlamā nākotnes dzīves vieta.

Nākotnes darbinieka profils

Lielākā daļa (36%) aptaujāto skolēnu nākotnē plāno strādāt kā speciālisti, savukārt, 26% vēlas dibināt savu uzņēmumu, 16% vēlas būt kādas iestādes vai firmas vadītāji, 9% plāno strādāt kā kvalificēti vai nekvalificēti strādnieki un tikai 4% skolēnu vēlas būt par kāda aroda meistaru.

Nākotnē kā speciālistus darba tirgū sevi saskata 43% 12. klašu skolēnu, 38% 9. klašu skolēni un 30% profesionālo skolu audzēkņu. Būt par kādas iestādes vai firmas vadītāju vēlas 18% 9.klašu audzēkņu un profesionālo vidusskolu skolēnu un 15% 12.klašu audzēkņu, savukārt būt nodarbinātiem kā strādniekiem nākotnē plāno 13% 9.klašu, 5% 12.klašu skolēnu un 8% profesionālo vidusskolu audzēkņu.

Nākotnes darba izvēlē neparādās statistiski nozīmīgas atšķirības dzimumu griezumā, kā arī starp tiem, kas jau ir izvēlējušies konkrētu nākotnes profesiju un starp tiem, kas vēl nav. Tātad pastāv līdzīga zēnu un meiteņu (un skolēnu, kas jau ir izvēlējušies savu nākotnes profesiju un kas nav) proporcija, kas gribētu strādāt kā speciālisti, strādnieki vai uzņēmumu vadītāji.

Attēls Nr.3 Vēlamā nākotnes darbavieta klašu griezumā.

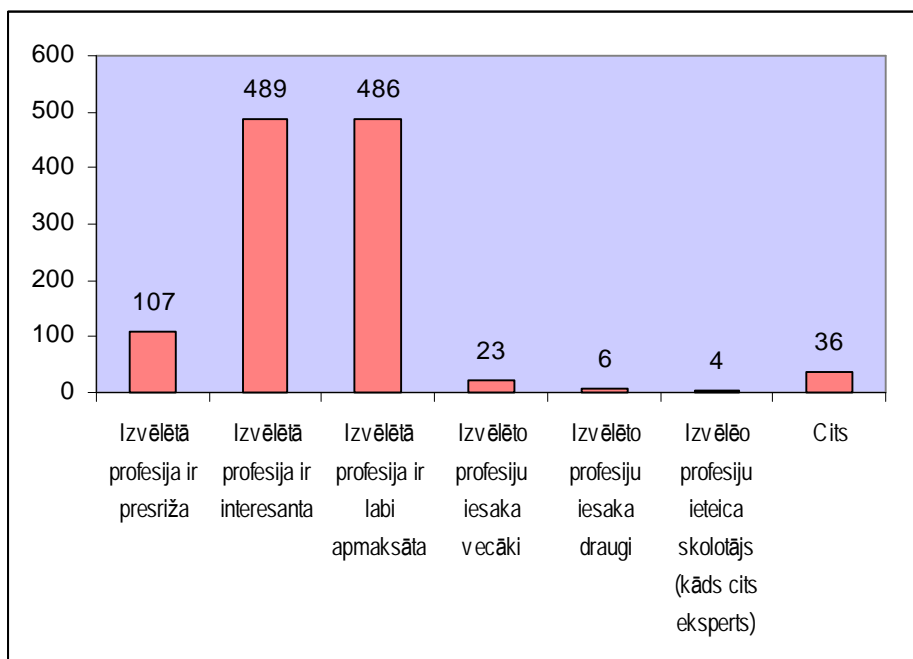
25,5% Cēsu rajona skolēnu vēlas dibināt savu uzņēmumu, turklāt visvairāk „jauno uzņēmēju” ir mācācās profesionālajās skolās. 38% profesionālo skolu audzēkņu vēlas dibināt savus uzņēmumus. 9.klasēs tādi ir 24%, bet 12.klasēs – 27%. Salīdzinot skolēnu intereses, jāsecina, ka vairumam tiešām patīk ar uzņēmīgumu un atbildību saistīti darbi.

Nākotnes profesija

Vairāk kā puse jeb 56% skolēnu jau ir izvēlējušies savu nākotnes profesiju, turklāt Cēsu rajonā tādu ir vairāk nekā pilsētā. Šobrīd nākotnes profesiju ir izvēlējušies 59% – 9.klašu skolēnu, 51% – 12.klašu skolēnu un 55% – profesionālo vidusskolu audzēkņu. 68% skolēnu zina, kur var apgūt savu izvēlēto profesiju, tātad 12% skolēnu vēl nav izvēlējušies, par ko kļūt, taču zina, kur to varētu iemācīties.

Vislielākais neizlēmušo skaits ir vispārizglītojošo skolu 12.klasēs – 49%, turpretim 9.klasēs tādi ir tikai 41% un profesionālajās vidusskolās neizlēmuši ir 46%. Izlēmuši ir 53,6%, zēnu un 42,5% meiteņu. Rezultāti liecina, ka iepriekšējā darba pieredze Cēsu jauniešiem būtiski neietekmē nākotnes profesijas izvēli, attiecīgi 74,2% no strādājušiem un 71,8% no nestrādājušiem skolēniem ir izvēlējušies savu karjeru. Pirmā izvēle par nākotnes karjeru notiek jau 9. klasē, kad skolēnam jāizvēlas, vai mācības turpināt vispārizglītojošajā vai profesionālā vidusskolā; otra izvēle tiek izdarīta pēc vidusskolas absolvēšanas – pirmkārt, vai mācības turpināt, otrkārt, kādu novirzienu izvēlēties. Tā kā šāda neizlēmība (jo īpaši 12.klašu skolēniem) var negatīvi ietekmēt skolēnu nākotnes karjeras iespējas, būtu nepieciešams veicināt skolēnu profesionālo orientāciju sākot jau no 7.klases, taču īpaša uzmanība tai ir jāpievērš arī vidusskolā.

Profesijas izvēlē skolēni ir patstāvīgi. Galvenie faktori, kas ietekmē profesijas izvēli, ir atalgojums un tas, vai profesija ir interesanta un saistoša. Gan atalgojumu, gan profesijas interesantumu kā noteicošu profesijas izvēlē minēja 70% respondentu. Tāpat svarīgs faktors karjeras izvēlē ir profesijas prestižs (15%). 9.klašu vairāk citu skolēnu izvēli ietekmē vecāki (5%). Tikai 10 skolēni paļaujas uz draugu, uz skolotāju vai citu ekspertu ieteikumiem.

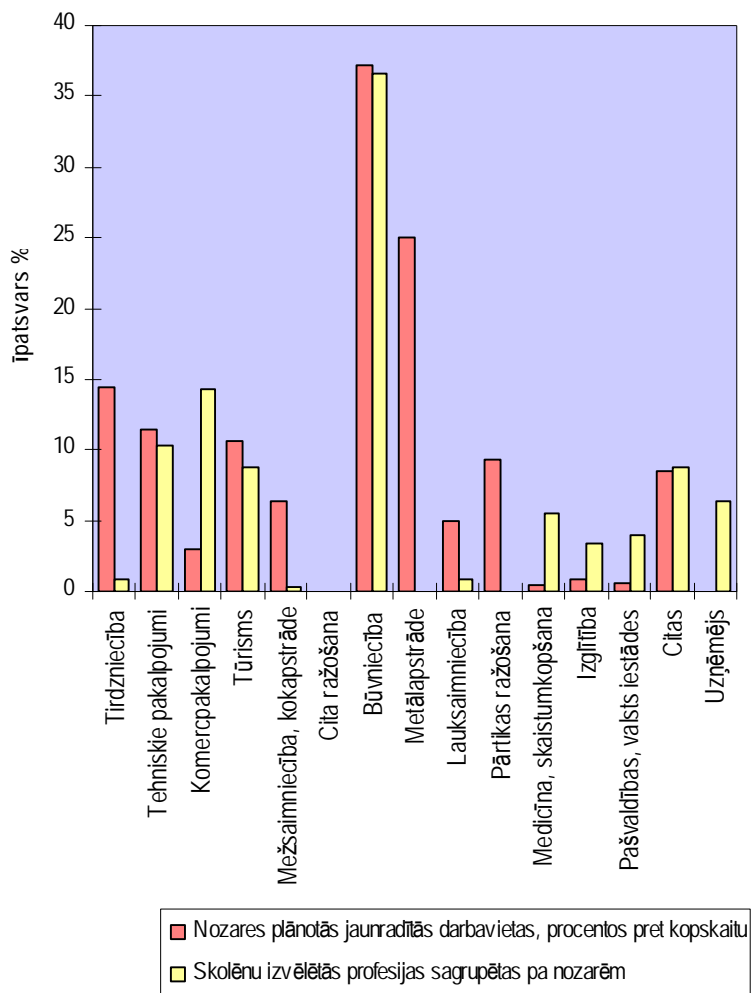

Attēls Nr.4 Profesijas izvēli noteicošie faktori.

Jautājot skolēniem par viņu nākotnes profesijas raksturojumu, 57% skolēnu izvēlētos radošu darbu, 45% – darbu ar cilvēkiem, 44% – stabilu darbavietu un iespēju palīdzēt citiem, 43% – iespēju pašam plānot savu laiku un radīt kaut ko ar savām rokām. Pārējos darba vietu raksturojošos aspektus (darbs ar tehniku, vadošs darbs, intelektuāls darbs, konkrēts darba laiks, sarežģītu problēmu risināšana un mierīgs darbs) skolēni minēja retāk. Neņemot vērā radošu darbu, kas interesē visus, 12.klašu skolēnus interesē darbs ar cilvēkiem un iespēja pašiem plānot savu laiku, 9.klašu skolēniem – iespēja palīdzēt citiem un plānot savu laiku, bet profesionālo skolu audzēkņiem – iespēja kaut ko radīt ar savām rokām un stabilitāte.

Nozaru perspektīvu vērtējums

Par perspektīvākajām nozarēm nākotnē aptaujātie skolēni uzskata celtniecību, tehnoloģiskos pakalpojumus un komercpakalpojumus. Nedaudz zemāk karjeras iespējas tiek vērtētas inženierzinātņu, ekonomikas un finanšu nozarēs strādājošajiem.

Attēls Nr.5. Nozaru un skolēnu nākotnes plāni.

Vispieprasītākās profesijas pēc skolēnu domām ir būvniecībā, ko atzīmēja 38% respondentu, skolotāji (19%), inženieri (19%), ārsti (16%) un juristi (15%). Pārējās populārākās profesijas pēc skolēnu domām ir atspoguļotas 4.tabulā.

Tabula Nr.4

Pieprasītākās profesijas darba tirgū	Minešanas biežums
Celtnieki	264
Skolotāji	133
Inženieri	132
Ārsti, mediķi	109
Juristi	105
Datorspeciālisti	85
Ekonomisti, banku darbinieki	75
Mehāniķi (auto)	58
Galdnieki, kokapstrāde	57
Arhitekti	57
Pārdevēji	45
Pavāri	42
Grāmatveži	29
Tulki	21
Policists	20
Elektriķi	18
Ķīmiķi	17
Sekretāri	17
Dizaineri, stilisti	15
Frizieri	15
Uzņēmēji	12
Šoferi	11
Santehniķi	9
Fiziķis	9
Tūrisma darbinieki	9
Būvdarbu vadītāji	8
Ēdināšanas serviss	7
Sociālie darbinieki	7
Gids	6
Žurnālists	6
Projektētāji	5
Kosmetologi	5
Psihologs	4

Bārmeņi, viesmīļi	4
Metinātāji	3
Firmas vadītāji	3
Ugunsdzēsējs	3
Karavīri	3
Palīgstrādnieki	3
Sētnieks	3
Vēsturnieki	3
Politiķi	3
Apkopēja	2
Auklītes	2
Veterinārārsti	2
Šuvēji	2
Kuģu kapteiņi, jūrnieki	2
Matemātiķi	2
Interjera dizaineri	2
"Gateristi"	1
Farmaceiti	1
Lauksaimnieki	1
Pārtikas tehnologi	1
Piloti	1

Apskatot profesijas, kurās paši skolēni grib strādāt, situācija ir līdzīga – celtnieki pārliecinoši ieņem pirmo vietu. Šo profesiju izvēlas 16% no tiem skolēniem, kas jau ir izvēlējušies savu nākotnes profesiju. Par galdniekiem vēlas kļūt 28 skolēni, par automehāniķiem – 25, ekonomistiem – 22, datorspeciālistiem – 16, uzņēmējiem un telpu dizaineriem – 14 un par skolotājiem – 13 skolēni (skat. tabulu Nr.6). Taču inženieri, ārsti un juristi, kas ir minēti kā vienas no pieprasītākajām profesijām, nav to populārāko profesiju vidū, kuras paši audzēkņi ir izvēlējušies.

Bieži jaunieši pamato savu izvēli, jo vecāki ar to nodarbojas vai vēlas, lai bērni ar to nodarbotos, vai arī bērni vēlas turpināt vecāku karjeru. Daļa jauniešu paļaujas uz Karjeras centra ieteikumiem, tomēr visbiežāk skolēni ir izvēlējušies profesiju, kas, viņuprāt, ir labi apmaksāta, interesanta un pieprasīta. Nozīmīgi profesijas izvēles faktori ir arī radošs darbs un redzami galarezultāti. Taču profesijas izvēles pamatojumi norāda arī uz nepietiekamu informāciju par profesiju saturu jeb, citiem vārdiem sakot, ko katra profesija dara, vai arī skolēni izvēlas kādu profesiju sabiedrībā valdošo stereotipu dēļ. Piemēram, skolēni nesaskata atšķirības starp ekonomistiem un bankas darbiniekiem, vai arī tiek uzskatīts, ka, kļūstot par uzņēmēju, ir garantija, ka vienmēr būs nauda; namdariem ir labi darba apstākļi; kāda meitene izvēlējusies frizieres profesiju, jo vēlas beigt „modelētāju augstskolu”, bet kāds puisis, savukārt, grib kļūt par karavīru, lai apgūtu dažādas kaujas mākslas.

Populārākie Cēsu rajona uzņēmumi

Kā populārāko Cēsu uzņēmumu aptaujātie jaunieši pārliecinoši nosauc "Cēsu alu" (38%), pārējie uzņēmumi tika nosaukti salīdzinoši daudz retāk: SIA Stāļi minēja 9% un SIA Cel Tik 7%. Starp 10 populārākajiem uzņēmumiem iekļuva arī Raunas bruģakmens, Žagarkalns, Cēsu gaļas kombināts, SIA Vinnis un Lodes ķieģeļu rūpnīca.

Tabula Nr.5

Populārākie uzņēmumi	Minēšanas biežums
Cēsu alus	265
SIA Stāļi	65
SIA Cel Tik	50
Ēdnīca Solo	37
Raunas Bruģakmenis	34
Žagarkalns	26
Cēsu gaļas kombināts Ruks	24
Cēsu būvnieks	23
SIA Vinnis	19
Lodes ķieģeļu rūpnīca	16
SIA Vinda	15
Venden	14
Līgatnes papīrfabrika	12
Drogas	11
Baseins Rīfs, Priekuļos	10
Rasmanis& Dankers	9
Cēsu pilsētas dome	8
SIA Tigra	7
SIA Var C	6

Skolēnu izvēlētās nākotnes profesijas

Minēšanas biežums	Visbiežāk nosauktās profesijas	Iemesli
62	Celtnieks, būvnieks	Radošs darbs un redzamiem darba rezultātiem; Var nopelnīt labu algu; Daudziem jau ir pieredze celtniecībā; Celtnieku trūkums; Labi padodas; Tēvs vai kāds cits radnieks strādā šajā jomā; Pieprasīti un labi tiek apmaksāti; Somijā esot laba skola, kur to varētu mācīties, tāpēc arī saista šī profesija
28	Galdnieks	Labi padodās un patīk darboties ar koku; Labi atalgots darbs; Patīk fizisks darbs
25	Automehāniķis	Patīk mašīnas, darboties ar detaļām; Tēvs strādā šajā profesijā; Interesē autosports, rallijs; Laba samaksa
22	Ekonomists	Bankas darbinieki piem. vienmēr pieprasīti, labs atalgojums un labas izaugsmes iespējas; Lai vecāki ar viņu varētu lepoties; Karjeras centrā Cēsis rezultāti uzrādījuši, ka vispiemērotākais
16	Datorspeciālists	Pieprasīts, labi apmaksāts un interesants, interesē tehnika
14	Uzņēmējs	Vēlme pašam vadīt savu individuālo uzņēmumu, garantija, ka būs nauda; Viss ir atkarīgs no paša zināšanām, prasmēm, spējām; Vienam tēvs ir arī uzņēmējs
14	Telpu dizainers	
13	Pedagogs	
12	Gids, tūrisma speciālists	Patīk un padodās svešvalodas, interesē citas valstis, komunikabls; Vienam testā iznāca, ka šī viņam būtu vispiemērotākā profesija
11	Friziere, manikīrs	Viena vēlas beigt modelētāju augstskolu; Vienai mamma strādā par frizieri
10	Stilists, vižazists, kosmetologs	
9	Grāmatvedis, finansists	Labi apmaksāts darbs
8	Namdaris	Labs atalgojums; Labi darba apstākļi
8	Arhitekts	Pieprasīts, labi apmaksāts un interesants; Vienam daudzi radnieki strādā par arhitektiem
8	Inženieris	
7	Sekretāre	Patīk biroja darbi, padodās darbs ar datoru; Mamma ir sekretāre
7	Jurists	Vēlme palīdzēt cilvēkiem; Tā grib vecāki; Labi var nopelnīt
7	Pavārs, konditors	Mammas profesija ir pavārs; Pašam garšo labi paēst un gribās iemācīties labi citiem gatavot; Vienam to ir ieteikuši vecāki
7	Tulks	Saista ceļošana

7	Karavīrs, virsnieks, zemessargs	Vienam patīk ieroči un var labi nopelnīt; Grib līdzināties savam krusttēvam, patīk uniformas; Grib iemācīties dažādas kaujas mākslas, uzturēt sevi fiziskajā formā; Sociālas garantijas
6	Apģērbu dizaineris(modes)	Radošs darbs ar redzamiem darba rezultātiem;Viena vēlas izveidot savu modes līniju; Viena ir beigusi mākslas skolu
6	Ārsts	Palīdzēt cilvēkiem; Vienam bērnības sapnis; Viens grib kļūt par ķirurgu
6	Aktrise	Patīk tēlot un būt uzmanības centrā, Viena grib turpināt tēva karjeru; Aktierspējas var labi pielietot dzīvē
5	Ēdināšanas servisa speciāliste	
4	Psihologs	
4	Visnīcu servisa darbinieks	
4	Mākslinieks	Piem. gleznošana atbrīvo un pilnveido cilvēku
4	Profesionāls sportists	
4	Būvinženieris	Vienam būs iespējams jāpārņem tēva uzņēmums
4	Policists	Grib līdzināties Edmuntam Zivtiņam; Profesija ar perspektīvu; Grib strādāt valsts labā
4	Žurnālists	Viens apbrīno Sandiju Semjonovu, Gintu Grūbi, Ilzi Jaunalksni; Darbs nav garlaicīgs; Vienai padodās rakstīšana, bija jau iesniegusi dažus rakstus, kuri tika arī publicēti
3	Floriste	Radošs darbs, apmeklētajā pulciņā iepatīkās
3	Lauku tūrisma speciālists	Vecāki ar to nodarbojas un vēlas to turpināt
3	Farmaceits	Padodas ķīmija un profesija ir pieprasīta, iepazīsies ar šo profesiju pasākumā Skola 2007
3	Bārmenis, viesmīlis	
2	Veterinārārsts	Uzaugusi ar daudziem dzīvniekiem, tos kopusi un vecāki arī ar to nodarbojās
2	Jūrnieks	Vēlas apskatīt pasauli; Vienam tēvs ir arī jūrnieks
2	Vides speciālists	
2	Mežkopis, inženieris	
2	Ainavu arhitekts	
2	Tālbraucējs	Viņš ir redzējis filmu par tālbraucējiem un arī grib par tādu kļūt
2	Mūziķis	Dziedāšanas talants + autoritātes: Inese Galante, Elīna Garanča; Viena grib kļūt flautiste, vēlas līdzināties Dītai Krembergai
2	Sociālais darbinieks	
1	Tehniķis lauksaimniecībā	
1	Rasētājs	
1	Auto dizainers	Interesē auto vizuālā pārbūve
1	Zemes ierīkotājs, mērnieks	
1	Fotogrāfs	Nopircis sev kameru un iepatīkās

1	Elektriķis	
1	Agronoms	
1	Modele	Patīk būt uzmanības centrā
1	Biologs	Grib līdzināties Mārim Oltem
1	Vēsturnieks	
1	Horeogrāfs	
1	Elektroinženieris	
1	Zobārsts	
1	Diplomāts	
1	Prokurors	
1	Santehniķis	Santehniķi nekad nepaliek bez darba
1	Pārdevējs	Grib strādāt par pārdevēju tehniskajā nozarē
1	Stjuarts	Nepatīk darbs birojā
1	Viesnīcas direktore	Pēc pieredzes darbā par administratori viesnīcā
1	Kultūras menedžere	Mamma ir kultūras nama direktore un meitu arī interesē kultūra
1	Telekomunikāciju speciālists	Lielos uzņēmumos vienmēr vajadzīgi, laba samaksa

V Galvenie secinājumi un ieteikumi

Cēsu pilsētas skolēnu aptaujā tika noskaidrotas skolēnu izglītības un darba ieceres, attieksme pret izglītošanos, izpratne par darba tirgu un skolēnu subjektīva savu prasmju novērtēšana. Respondentus lūdza arī paust savu viedokli par informācijas pieejamību profesijas un izglītības iespēju izvēlei. Tāpat aptaujas ietvaros tika noteikta vairāku faktoru nozīme darba vietas izvēlē un citi darba tirgū nozīmīgi jautājumi.

SECINĀJUMI

Skolēnu attieksme pret izglītošanos kopumā ir pozitīva un gaidāms, ka nākotnē vidējais izglītības līmenis pilsētā varētu pieaugt.

Aptaujātie skolēni labi novērtē savas datorprasmes, saskarsmes prasmes un prasmi mācīties, savukārt svešvalodu un organizatoriskās prasmes tiek novērtētas kā nepietiekamas.

Pastāv iespēja, ka nākotnes darbaspēks Cēsu darba tirgū paaugstinās kopējo nodarbināto izglītības līmeni un kvalifikāciju, jo topošajam darbaspēkam ir vēlme mācīties, tie pārsvarā gatavojas iegūt augstāko izglītību.

IETEIKUMI

Tā kā veiksmīga konkurence darba tirgū lielā mērā ir atkarīga no skolā iegūtajām zināšanām un prasmēm, uz kurām balstās reāla vēlamās nākotnes profesijas izvēle, tad ir nepieciešams izveidot vienotu profesionālās orientācijas un karjeras izvēles sistēmu, lai attīstītu jauniešos prasmi strādāt un izpratni par profesijām un darba tirgus nosacījumiem.

Lai arī lielākā daļa Cēsu jauniešu jau ir strādājuši algotu darbu, tomēr būtu nepieciešams skolām izveidot ciešāku sadarbību ar Cēsu uzņēmumiem, lai audzēkņiem būtu iespēja apgūt praktiskās iemaņas tieši izvēlētajā nākotnes profesijā.

Ņemot vērā to, ka katrs ceturtais aptaujātais Cēsu rajona skolēns vēlas dibināt savu uzņēmumu un ka skolēniem ir diezgan nepilnīgas zināšanas par uzņēmējdarbību un profesiju saturu kopumā, tad būtu nepieciešams veicināt šāda veida informācijas saņemšanu, piemēram, rīkojot konkursus vai seminārus par reālāko biznesa ideju vai plānu. Skolas varētu ieviest uzņēmējdarbību un biznesa plānošanu kā fakultatīvu priekšmetu, biznesa inkubatora izveide sniegtu praktisku palīdzību uzņēmējdarbības uzsākšanā ne tikai skolēniem, bet arī pieaugušajiem.

Bezdarbnieku apsekojums

I Aptaujas tehniskā informācija

Ģenerālā kopa: visi Cēsu pilsētas un rajona bezdarbnieki.

Aptaujas veikšanas metode: bezdarbnieku anketēšana Nodarbinātības valsts aģentūras telpās.

Aptaujas veikšanas laiks: 2007.gada 31.janvāris, 1.-9.februāris.

Aptaujas mērķis: noskaidrot bezdarbnieka sociālo portretu, viņa motivāciju un gatavību iekļauties darba tirgū un rekomendāciju izstrāde šī darba tirgus segmenta pilnveidošanai.

Aptaujas ietvaros kopumā tika aptaujāti 312 bezdarbnieki no 24 pašvaldībām: Cēsu pilsētas, Līgatnes pilsētas, Amatas, Drabešu, Drustu, Dzērbenes, Inešu, Jaunpiebalgas, Kaives, Liepas, Līgatnes, Mārsnēnu, Nītaures, Priekuļu, Raiskuma, Raunas, Skujenes, Stalbes, Straupes, Taurenas, Vaives, Vecpiebalgas, Veselavas un Zaubes pagastiem. Nav iespējams ticami izanalizēt iegūtos datus katras pašvaldības ietvaros, jo respondentu skaits pašvaldībās (izņemot Cēsu pilsētā) svārstās no 2-23 bezdarbniekiem un ir pārāk niecīgs, lai noteiktu tendences vai izdarītu secinājumus. Iegūtie rezultāti ir attiecināmi uz visu rajona teritoriju, ja vien tekstā nav izdalīta kāda noteikta pašvaldība.

II Datu ticamība

Aptaujas datu ticamības novērtējumam tiek izmantota statistiskā kļūdas varbūtība. Statistiskā kļūda ir aprēķināta matemātiski, pamatojoties uz varbūtību teoriju. Šī kļūda ir atkarīga gan no izlases lieluma, gan no atbilžu sadalījuma.

Statistisko kļūdu aprēķina pēc formulas:

$$e = z\sqrt{p(100-p)/n}$$

kur:

e – statistiskā kļūda;

z – koeficients atkarībā no vēlamās rezultātu ticamības pakāpes, pie 95% varbūtības tas ir vienāds ar 1,96;

p – aptaujā iegūtais respondentu atbilžu procentuālais sadalījums;

n – respondentu skaits.

Tabula Nr. 1

Pētījuma rezultātu statistiskās kļūdas novērtēšanas tabula (ar 95 % varbūtību)

Procentuālais atbilžu sadalījums (%)	Respondentu skaits															
	50	75	100	200	300	400	500	600	700	800	900	1000	1100	1200	1500	2000
1 vai 99	2.8	2.2	1.9	1.4	1.1	1.0	0.9	0.8	0.7	0.7	0.6	0.6	0.6	0.5	0.5	0.4
2 vai 98	3.9	3.2	2.7	1.9	1.6	1.4	1.2	1.1	1.0	1.0	0.9	0.9	0.8	0.8	0.7	0.6
4 vai 96	5.4	4.5	3.8	2.7	2.2	1.9	1.7	1.6	1.5	1.4	1.3	1.2	1.2	1.1	1.0	0.9
6 vai 94	6.6	5.4	4.7	3.3	2.7	2.3	2.0	1.9	1.8	1.7	1.6	1.5	1.4	1.3	1.2	1.0
8 vai 92	7.5	6.1	5.3	3.8	3.1	2.7	2.4	2.2	2.0	1.9	1.8	1.7	1.6	1.5	1.4	1.2
10 vai 90	8.3	6.8	5.9	4.2	3.4	2.9	2.6	2.4	2.2	2.0	2.0	1.9	1.8	1.7	1.5	1.3
12 vai 88	9.0	7.4	6.4	4.5	3.7	3.2	2.9	2.6	2.4	2.3	2.1	2.0	1.9	1.8	1.6	1.4
15 vai 85	9.9	8.0	7.0	5.0	4.0	3.5	3.1	2.9	2.6	2.5	2.3	2.2	2.1	2.0	1.8	1.6
18 vai 82	10.7	8.7	7.5	5.3	4.4	3.8	3.4	3.0	2.9	2.7	2.5	2.4	2.3	2.2	1.9	1.7
20 vai 80	11.1	9.1	7.8	5.5	4.5	3.9	3.5	3.2	3.0	2.8	2.6	2.5	2.4	2.3	2.0	1.8
22 vai 78	11.5	9.4	8.1	5.7	4.7	4.1	3.6	3.3	3.1	2.9	2.7	2.6	2.5	2.4	2.1	1.8
25 vai 75	12.0	9.8	8.5	6.0	4.9	4.2	3.8	3.5	3.2	3.0	2.8	2.7	2.6	2.5	2.2	1.9
28 vai 72	12.5	10.2	8.8	6.2	5.1	4.4	3.9	3.6	3.3	3.1	2.9	2.8	2.7	2.5	2.3	2.0
30 vai 70	12.7	10.4	9.0	6.4	5.2	4.5	4.0	3.7	3.4	3.2	3.0	2.8	2.7	2.6	2.3	2.0
32 vai 68	12.9	10.6	9.1	6.5	5.3	4.6	4.1	3.7	3.5	3.2	3.1	2.9	2.8	2.6	2.4	2.1
35 vai 65	13.2	10.8	9.4	6.6	<u>5.4</u>	4.7	4.2	3.8	3.5	3.3	3.1	3.0	2.8	2.7	2.4	2.1
40 vai 60	13.6	11.1	9.6	6.8	5.5	4.8	4.3	3.9	3.6	3.4	3.2	3.0	2.9	2.8	2.5	2.2
45 vai 55	13.8	11.3	9.8	6.9	5.6	4.9	4.4	4.0	3.7	3.5	3.3	3.1	2.9	2.8	2.5	2.2
50 vai 50	13.9	11.3	9.8	6.9	5.7	4.9	4.4	4.0	3.7	3.5	3.3	3.1	3.0	2.8	2.5	2.2

Piemēram, 35% no aptaujas respondentiem šobrīd aktīvi meklē darbu. Sekojoši, ar 95% varbūtību ir iespējams apgalvot, ka $35\% \pm 5,4\%$ no visiem Cēsu rajona bezdarbniekiem šobrīd aktīvi meklē darbu.

Apsekojuma izlase ir reprezentatīva, turklāt sasniegtais izlases apjoms nodrošina, ka statistiskā kļūda nepārsniedz 5,7%, līdz ar to aptaujas rezultāti ir attiecināmi uz apsekojuma ģenerālo kopu.

III Izlases pamatrādītāji

Tabula Nr.2

	Respondentu skaits izlasē	Īpatsvars, %
<u>Kopā</u>	312	100
<u>Bezdarba ilgums</u>		
Mazāk par 3 mēnešiem	96	30,8
3-6 mēnešus	101	32,4
6-12 mēnešus	61	19,6
1-2 gadus	15	14,8
2-3 gadus	13	4,2
Ilgāk par 3 gadiem	24	7,7
Nav atbildes	2	0,6
<u>Izglītība</u>		
Nepabeigta pamatizglītība	8	2,6
Pamatizglītība	54	17,3
Arodizglītība (bez vidējās)	30	9,6
Vispārējā vidējā	70	22,4
Vidējā profesionālā	121	38,8
Augstākā	29	9,3
<u>Dzimums</u>		
Vīrieši	115	36,9
Sievietes	191	61,2
Nav atbildes	6	1,9
<u>Vecums</u>		
Mazāk par 18	8	2,6
18-25 gadi	58	18,6

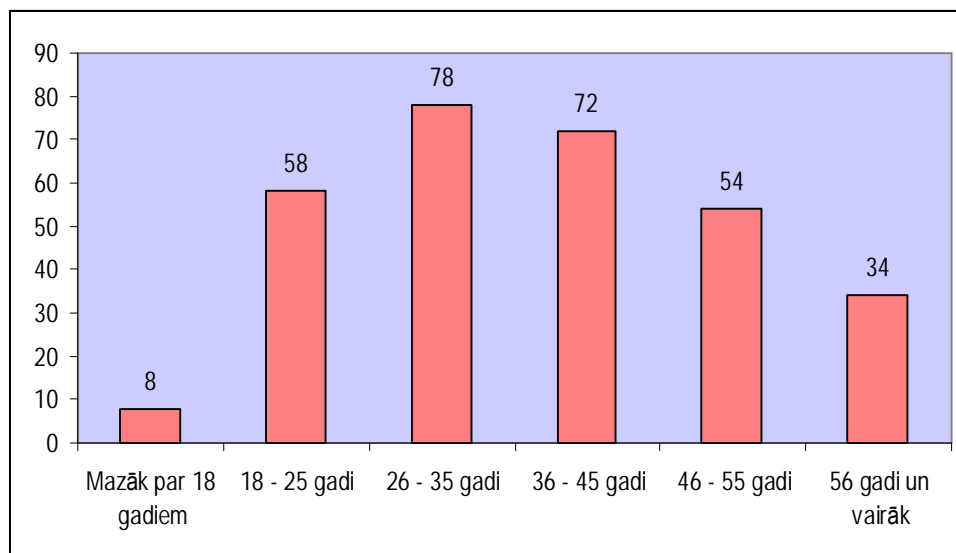
26-35 gadi	78	25,0
36-45 gadi	72	23,1
46-55 gadi	54	17,3
56 un vairāk	34	10,9
Nav atbildes	8	2,6

Dzīvesvieta

Cēsu pilsēta	104	33,3
Pārējie Cēsu rajona pagasti un pilsētas	201	64,5
Nav atbildes	7	2,2

IV Bezdarbnieku izlases profils

No kopumā aptaujātajiem 312 Cēsu rajona bezdarbniekiem vairums jeb 61% ir sievietes, 37% - vīrieši. Gandrīz puse (48%) bezdarbnieku ir vecumā no 26–45 gadiem, t.i. aktīvākajā darbaspējas vecumā, gandrīz 20% bezdarbnieku ir vecumā no 18-25 gadiem, 17% - 46-55 gadu vecumā un tikai 11% - pirmspensijas un pensijas vecuma bezdarbnieki, t.i. vecāki par 56 gadiem. 33,3% respondentu dzīvesvieta ir Cēsu pilsētā, 64,5% dzīvo pārējās Cēsu rajona administratīvajās teritorijās (turpmāk tekstā „Cēsu rajonā”).

Attēls Nr.1. Bezdarbnieku sadalījums pa vecumposmiem.

Vislielākais bezdarbnieku īpatsvars ir ar vidējo profesionālo izglītību (39%), tai seko vispārējā vidējā izglītība (22%), pamatizglītība (17%), arodizglītība (10%), augstākā izglītība (9%) un nepabeigta pamatskolas izglītība (3%). Gandrīz 2/3 aptaujāto ir apguvuši vismaz vienu ar diplomu apstiprinātu profesiju. 36% respondentu neprot strādāt ar datoru un 31% to prot nedaudz, savukārt 32% ir strādājuši ar datoru. 56% respondentu nav autovadītāja apliecības.

93% no aptaujātajiem bezdarbniekiem ir iepriekšēja darba pieredze. Vidējais aptaujātais bezdarbnieks ir strādājis 3,4 darbavietās, pēdējā no tām 4,6, bet priekšpēdējā 4 gadus. Viņa kopējais darba stāžs ir gandrīz 15 gadi.

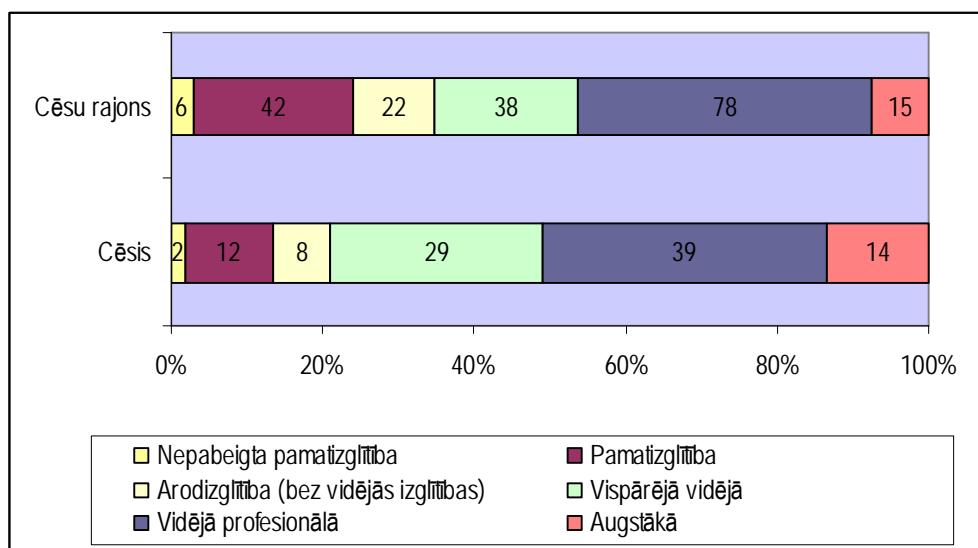
38% respondentu ir reģistrējušies par bezdarbniekiem, jo pēc paša vēlēšanās aizgāja no iepriekšējās darba vietas, 19% tika atlaisti štatu samazināšanas dēļ un 9% nācās aiziet no darba, jo beidzās viņu darba līgums un 28% ir kļuvuši par bezdarbniekiem citu iemeslu dēļ. Esot bezdarbnieka statusā 35% aktīvi meklē darbu, 20% apmeklē NVA organizētos kursus, 12% atpūšas, 11% nedara neko īpašu un 22% nodarbojas ar kaut ko citu. 68% respondentu nekad nav apmeklējuši NVA kursus. Gandrīz puse respondentu ir saņēmuši 2 un vairāk darba piedāvājumus no NVA, 42% nav saņēmuši nevienu piemērotu darba piedāvājumu, bet 21% bezdarbnieku ir piekrituši vismaz vienam darba piedāvājumam, bet nav pieņēmti darbā.

Nozīmīgākie faktori, kas raksturo pievilcīgu darbavietu, ir atalgojums un stabilitāte, sociālās garantijas, tos par svarīgiem ir atzinuši attiecīgi 48% un 42% respondentu. 23% aptaujāto vēlas strādāt interesantu, radošu darbu, 20% lai nav jāstrādā garas darba stundas, 21% respondentu svarīgas ir izaugsmes iespējas, un tikai 8% vēlas brīvu darba laiku. Tikai aptuveni puse aptaujāto bezdarbnieku nosauca naudas summu, par kādu viņi būtu ar mieru strādāt. Nosauktās summas variēja no 40 līdz 2000 Ls, un vidējā alga pēc nodokļu

nomaksas (t.i. „uz rokas”) sastāda 296 Ls. Ja šodien piedāvātu piemērotu darbu, 2 nedēļu laikā būtu gatavi sākt strādāt 74% respondentu, savukārt, gatavību braukt strādāt uz ārzemēm pauž tikai 16% bezdarbnieku. Vienlaicīgi strādāt uz pusslodzi un mācīties, lai paaugstinātu kvalifikāciju, ir ar mieru 70% aptaujāto.

Bezdarbnieki Cēsu pilsētā un rajonā

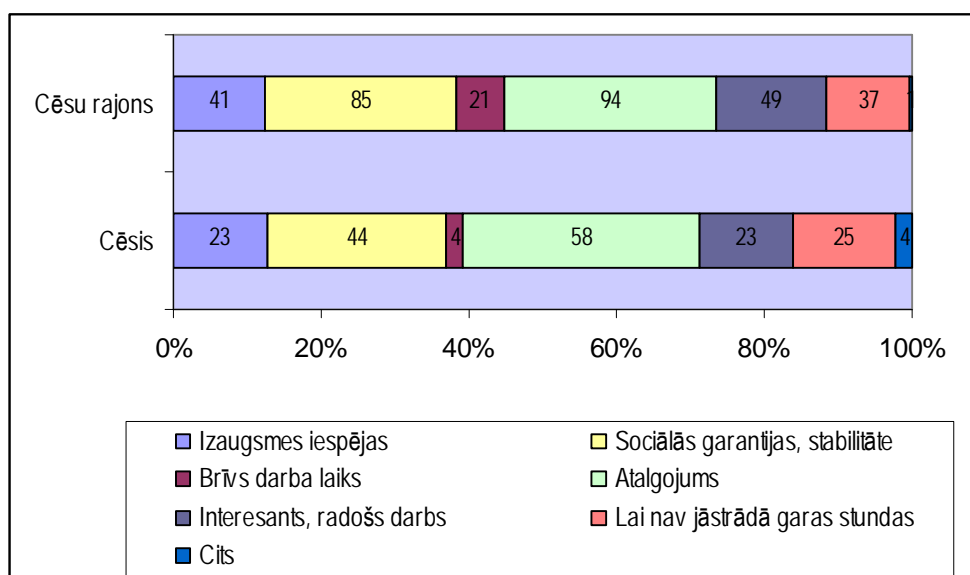
Bezdarbnieku ar augstāko izglītību īpatsvars Cēsu pilsētā ir divas reizes lielāks nekā Cēsu rajonā (attiecīgi 13% un 7%), un par 9% lielāks bezdarbnieku īpatsvars ar vispārējo vidējo izglītību, savukārt, Cēsu rajonā ir lielāks respondentu ar pamatskolas izglītību un arodizglītību īpatsvars.

Attēls Nr.2. Bezdarbnieku izglītības līmeņu īpatsvars Cēsīs un Cēsu rajonā.

Nav būtisku atšķirību bezdarba ilgumā, vienīgi rajonā ir nedaudz lielāks to bezdarbnieku īpatsvars, kuri ir bez darba 3-12 mēnešus (attiecīgi 54% un 47%). Cēsu pilsētā ir lielāks to bezdarbnieku īpatsvars, kuru darba stāžs ir mazāk par 1 gadu, savukārt, rajonā salīdzinoši lielāks ir bezdarbnieku skaits ar 10-20 gadu stāžu.

Nozīmīgi neatšķiras darba zaudēšanas iemesli Cēsu pilsētā un rajonā reģistrētajiem bezdarbniekiem. Tāpat līdzīgs ir vēlamā atalgojuma apmērs. Nedaudz lielāks ir to Cēsu pilsētā reģistrētu bezdarbnieku īpatsvars, kuri būtu ar mieru strādāt par 301-450 Ls lielu algu un Cēsu rajonā ir nedaudz vairāk to bezdarbnieku, kuri vēlas saņemt 451-600 Ls lielu algu, un arī to, kuri būtu ar mieru strādāt arī par iztikas minimumu (t.i. mazāk par 151 Ls).

Attēls.3. Bezdarbnieku izglītības līmeņu īpatsvars Cēsīs un Cēsu rajonā.

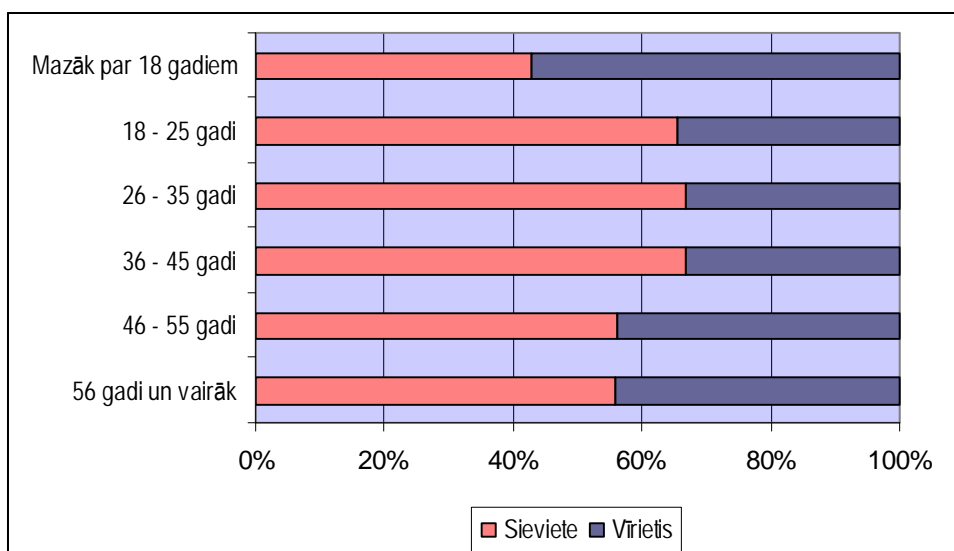
Attiecībā uz vēlamajiem darba apstākļiem, Cēsu rajona bezdarbniekiem nozīmīgāk, nekā pilsētā reģistrētajiem, ir brīvs darba laiks un interesants, radošs darbs. No NVA saņemto un arī noraidīto (kā nepiemērotu) darba piedāvājumu skaits ir līdzīgs. Neatšķiras dzimumu proporcija un vecumposmu īpatsvars pilsētā un rajonā dzīvojošajiem bezdarbniekiem. Arī gatavība doties „labākas dzīves meklējumos” uz ārvalstīm nav atkarīga no dzīvesvietas.

Cēsu rajonā, salīdzinot ar pilsētu, ir lielāks to respondentu īpatsvars, kuri nevēlas vienlaicīgi strādāt uz pusslodzi un mācīties, lai paaugstinātu kvalifikāciju vai mainītu profesiju.

Prasmes un darba pieredze

Sievietes salīdzinoši vairāk nekā vīrieši ir pieskaitāmi ilgstošo bezdarbnieku kategorijai, attiecīgi 21% sieviešu un 10% vīriešu ir bez darba ilgāk nekā 1 gadu. Nepastāv statistiski nozīmīgas atšķirības starp bezdarbniekiem vīriešiem un sievietēm iegūtā izglītības līmeņa ziņā. 60% sieviešu un 70% vīriešu ir ieguvuši kādu ar diplomu apstiprinātu profesiju, savukārt sievietes divreiz vairāk nekā vīrieši prot strādāt ar datoru (attiecīgi 40% un 21%), nelielas datorprasmes ir vēl 28% sieviešu un 37% vīriešu, bet 32% sieviešu un 42% vīriešu neprot strādāt ar datoru. Autovadītāja apliecība nav 56% respondentu (64% sieviešu un 43% vīriešu).

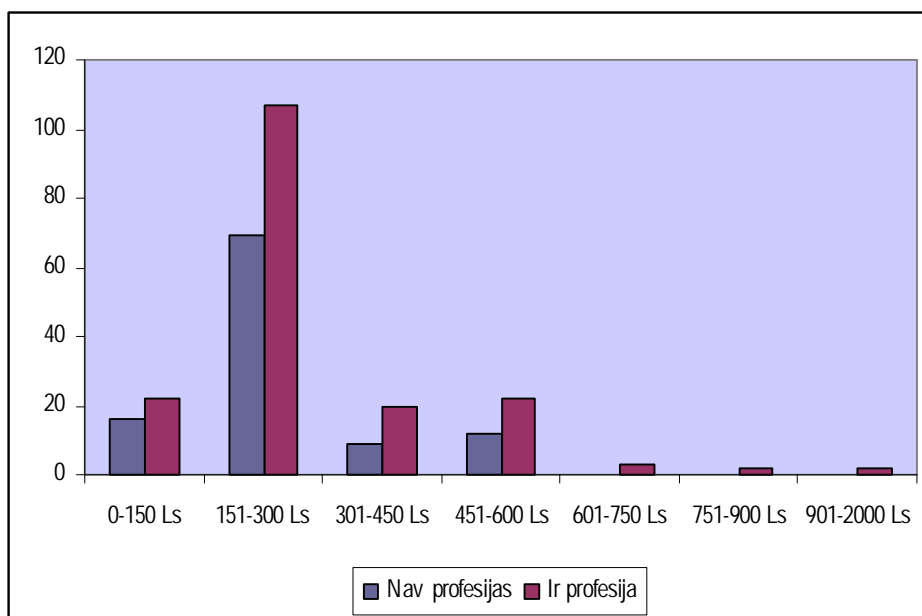
Lielākais sieviešu īpatsvars izlasē ir vecumā no 18-45 gadiem.

Attēls.4. Bezdarbnieku dzimumu proporcija pa vecumposmiem

No aptaujātajām sievietēm vecumā no 18-45 gadiem – 15% ir pamatskolas un 17% vispārējā vidējā izglītība, 31% – nav profesijas, 32% – nav autovadītāja apliecības un 7% - nekad iepriekš nav strādājušas.

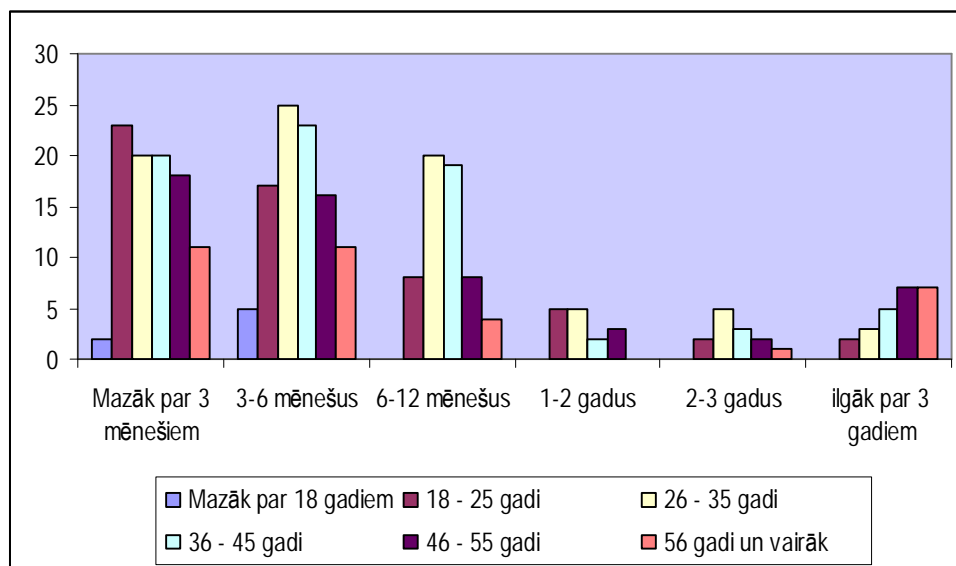
Vislielākais skaits bezdarbnieku bez profesijas ir vecumā no 18-25 gadiem. 63% no bezdarbniekiem ar nepabeigtu pamatzglītību, 47% ar arodizglītību (bez vidējās) un 39% no respondentiem ar pamatzglītību neprot strādāt ar datoru. 76% bezdarbnieku ar pamatskolas izglītību un 75% respondentu ar nepabeigtu pamatskolu nav autovadītāja apliecības.

Attēls.5. Bezdarbnieku sadalījums pēc profesijas un vēlamās algas.

Bezdarba iemesli, noteicošie faktori

63% respondentu ir bez darba mazāk par pusgadu. 41% bezdarbnieku ir vecumā no 18-45 gadiem un ir bezdarba mazāk par 6 mēnešiem. 46-55 un pirmspensijas vecuma bezdarbnieki salīdzinoši vairāk nekā pārējo vecumposmu respondenti ir bez darba ilgāk par 3 gadiem.

Attēls.6. Bezdarbnieku sadalījums pēc vecuma un bezdarba ilguma

No nozīmīgākajiem faktoriem darba vietā – atalgojums ir svarīgs 55% vīriešu un 47% sieviešu, stabilitāte un sociālās garantijas precīzi 43% abu dzimumu pārstāvjiem, izaugsmes iespējas 23% sieviešu un 18% vīriešu un ne pārāk garas darba stundas – 26% vīriešu un 12% sieviešu.

Sievietes biežāk nekā vīriešus atbrīvo no darba štatū samazināšanas dēļ.

Sievietes ir ar mieru strādāt par salīdzinošu zemāku samaksu nekā vīrieši. Piemēram, no visiem, kas ir gatavi strādāt mazāk par 150Ls – 76% ir sievietes un 24% vīriešu. Līdzīga proporcija ir arī tiem, kas gatavi strādāt par 151-300Ls lielu algu – 75% sievietes un 25% vīriešu, turpretim no respondentiem, kas vēlas saņemt 451-600Ls lielu algu – 91% ir vīrieši un 9% sievietes.

Pastāv statistiski nozīmīga korelācija ($r=-0,15$, $\alpha=0,05$) starp algas lielumu un bezdarba ilgumu, resp., jo mazāku laiku cilvēks ir bez darba, jo lielākas ir viņa ambīcijas attiecībā par vēlamu darba samaksu un otrādi, jo ilgāk respondents ir bezdarbnieks, jo mazāka ir summa, par kuru viņš ir gatavs strādāt. Arī starp iegūto izglītības līmeni un darba samaksu pastāv statistiski nozīmīga korelācija ($r=0,19$, $\alpha=0,01$): jo augstāks ir iegūtais izglītības līmenis, jo lielāka ir alga, par kuru cilvēki būtu ar mieru iet strādāt, un otrādi – cilvēki ar zemāku izglītības līmeni ir pieticīgāki sava algas lieluma izvēlē.

Atbildot uz jautājumu, vai jūs šobrīd meklējat darbu, 80% bezdarbnieku atbild apstiprinoši, ka meklē. Savukārt, precizējot, ko viņi šobrīd dara, tikai 42% no iepriekš minētajiem atzīst, ka aktīvi meklē darbu, 19% no viņiem apmeklē NVA organizētos kursus, 10% patiesībā atpūšas, 10% nedara neko īpašu un 19% nodarbojas ar kaut ko citu. Tātad no 251 bezdarbnieka, kas apgalvo, ka meklē darbu, 145 bezdarbnieki patiesībā to nedara (t.i. 46% respondentu).

2/3 bezdarbnieku bez profesijas nav arī autovadītāja apliecības. Profesijas esamība vai neesamība neietekmē darba pieredzi. Algotu darbu ir strādājuši 93% bezdarbnieki, kuriem ir profesija un 93% to, kuriem nav profesijas. Profesijas esamība arī nemudina apmeklēt NVA organizētos kursus.

Starp bezdarbniekiem, kuri aktīvi meklē darbu, tādi, kuriem ir profesija ir par 7% vairāk nekā tie, kam nav profesijas. Pastāv sakarības starp profesijas esamību un darba stāžu un vēlamu algu – bezdarbniekiem ar profesiju ir salīdzinoši lielāks darba stāžs un viņi vēlas lielāku algu, salīdzinot ar tiem, kuriem nav ar diplomu apstiprināta profesija. Piemēram, starp aptaujātajiem, kuri vēlas saņemt 601-2000 Ls nav neviena bezdarbnieka bez profesijas.

Respondenti, kuriem ir profesija visvairāk vēlas stabilitāti un sociālās garantijas, turpretim respondenti bez profesijas atalgojumu, izaugsmes iespējas un īsākas darba stundas izvēlas par noteicošiem faktoriem salīdzinoši biežāk nekā tie, kam ir profesija.

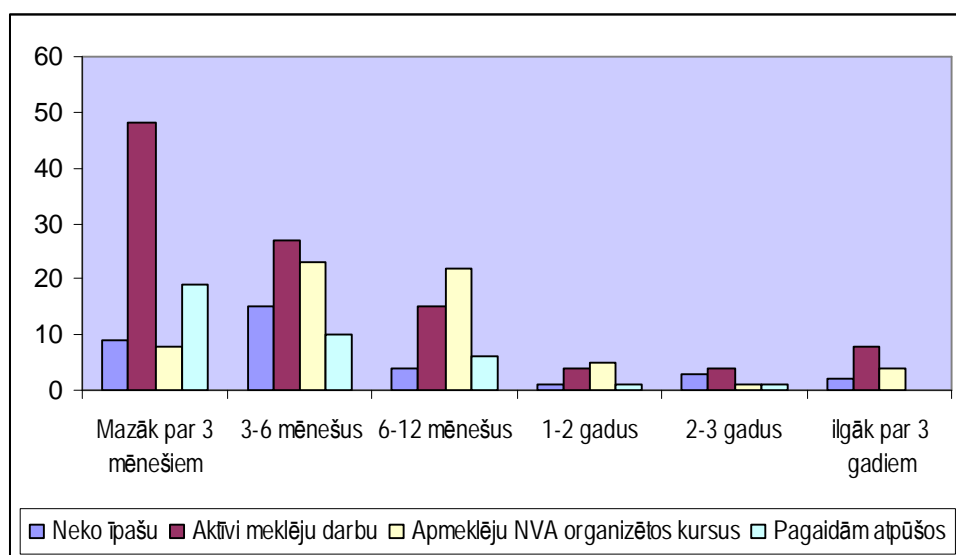
Galvenie iemesli, kāpēc bezdarbnieki līdz šim nav atraduši darbu, ir nepietiekami augsts piedāvātais atalgojums un pārāk lielais attālums līdz darba vietai vai nokļūšanas problēmas.

Nepastāv nozīmīga korelācija starp bezdarba ilgumu un iegūto izglītības līmeni nedz ar profesijas esamību, tādējādi nav iespējams identificēt vienotus bezdarba ilgumu noteicošos faktorus.

Motivācija un gatavība iesaistīties darba tirgū

Gatavību braukt strādāt uz ārzemēm pauž 21% respondentu: 27% vīriešu un 16% sieviešu. 79% aptaujāto nav gatavi doties prom no Latvijas „labākas dzīves” meklējumos.

70% respondentu ir gatavi vienlaicīgi strādāt uz pusslodzi un mācīties, lai paaugstinātu savu kvalifikāciju vai iegūtu profesiju. 68% no viņiem nav apmeklējuši NVA organizētos kursus, bet būtu gatavi sākt strādāt, saņemot piemērotu darba piedāvājumu.

Attēls.7. Ko cilvēki dara, kopš ir reģistrējušies par bezdarbniekiem.

Trīs mēnešus pēc reģistrēšanās ir vislielākais darba meklētāju un arī vislielākais atpūsties gribošo bezdarbnieku skaits. 3-12 mēnešus pēc reģistrēšanās ir vislielākais NVA organizēto kursu apmeklētāju skaits.

40% vīriešu, kļūstot par bezdarbniekiem, aktīvi meklē darbu, starp sievietēm tādi ir tikai 30%, turpretim sievietes aktīvāk par vīriešiem apmeklē kursus (attiecīgi 36% un 24%).

Atbildot uz jautājumu, cik efektīvi bezdarbnieki mēģina iesaistīties darba tirgū, tiek analizēta bezdarbnieku aktivitāte un elastīga pieeja izmaiņām darbaspēka pieprasījumā. 57% respondentu ir gan ar mieru strādāt uz pusslodzi un vienlaicīgi mācīties un sākt strādāt 2 nedēļu laikā pēc piemērota darba piedāvājuma saņemšanas, turpretim 12% bezdarbnieku nemeklē darbu un nebūtu gatavi sākt strādāt arī tad, ja saņemtu sev tīkamu darba piedāvājumu. 81% no 6-12 mēnešus, 80% no respondentiem, kas ir bezdarbnieki ilgāk par 3 gadiem ir ar mieru sākt strādāt 2 nedēļu laikā, turpretim 72% 3-6 mēnešus reģistrēto bezdarbnieku ir gatavi nekavējoties sākt strādāt.

14% reģistrēto bezdarbnieku nav apmeklējušu NVA reģistrētos kursus, nedz pauž gatavību sākt strādāt, tādējādi ir uzskatāmi par ekonomiski neaktīviem vai nelegāli nodarbinātiem.

14% no bezdarbniekiem nav gatavi nedz sākt strādāt 2 nedēļu laikā no piemērota darba piedāvājuma saņemšanas, nedz braukt strādāt uz ārzemēm.

Pastāv statistiski nozīmīga korelācija ($r=0,48$, $\alpha=0,01$) starp darba meklēšanu un gatavību strādāt – tie, kas meklē darbu ir gatavi sākt strādāt 2 nedēļu laikā pēc piemērota darba piedāvājuma saņemšanas.

Aptuveni 60% bezdarbniekus var uzskatīt par aktīviem darba meklētājiem.

V Secinājumi

Jauniešu-bezdarbnieku skaits nav liels, 15-25 gadus veci bezdarbnieki sastāda 21% no visiem. Iespējams, ka pēc mācību gada beigām, viņu skaits palielinās, taču nav vērojama tendence, ka viņi kļūtu par ilgstošajiem bezdarbniekiem.

Pirmspensijas vecuma bezdarbnieki Cēsīs un Cēsu rajonā nav liela problēma.

Ir mazs to bezdarbnieku skaits, kuri vēlas doties strādāt uz ārzemēm.

Riska grupa ir sievietes – bezdarbnieces vecumā no 18-45 gadiem ierobežotās mobilitātes un kvalifikācijas trūkuma dēļ.

Ilgstošie bezdarbnieki un invalīdi neiesaistās darba tirgū, galvenokārt, psiholoģisku problēmu, visbiežāk zemā pašnovērtējuma, uzņēmīguma trūkuma un rigiditātes (nespējas patstāvīgi neko mainīt) dēļ. Risinājums => motivācijas programmas.

Galvenie iemesli, kāpēc bezdarbnieki nespēj atrast piemērotu darba vietu ir ekonomiskā nerentabilitāte: darba devēja piedāvātā alga un attālums līdz potenciālajai darbavietai nesedz izdevumus, kas rodas, lai nokļūtu uz darbu.

VI Ieteikumi

Pāriet no kvantitatīvās bezdarbnieku uzskaites uz kvalitatīvu „aprūpi”; mainīt sistēmu, diferencējot bezdarbniekus pēc bezdarba ilguma un iemesla, lai atsijātu nelegālo nodarbinātību un palīdzētu tiem, kam tas ir nepieciešams. Sākotnējiem bezdarbniekiem, nodrošinot kvalifikācijas celšanu, bet ilgstošajiem bezdarbniekiem obligāta motivācijas programma pirms darba piedāvājuma saņemšanas vai pārkvalifikācijas, lai saprastu, ka var un ko grib.

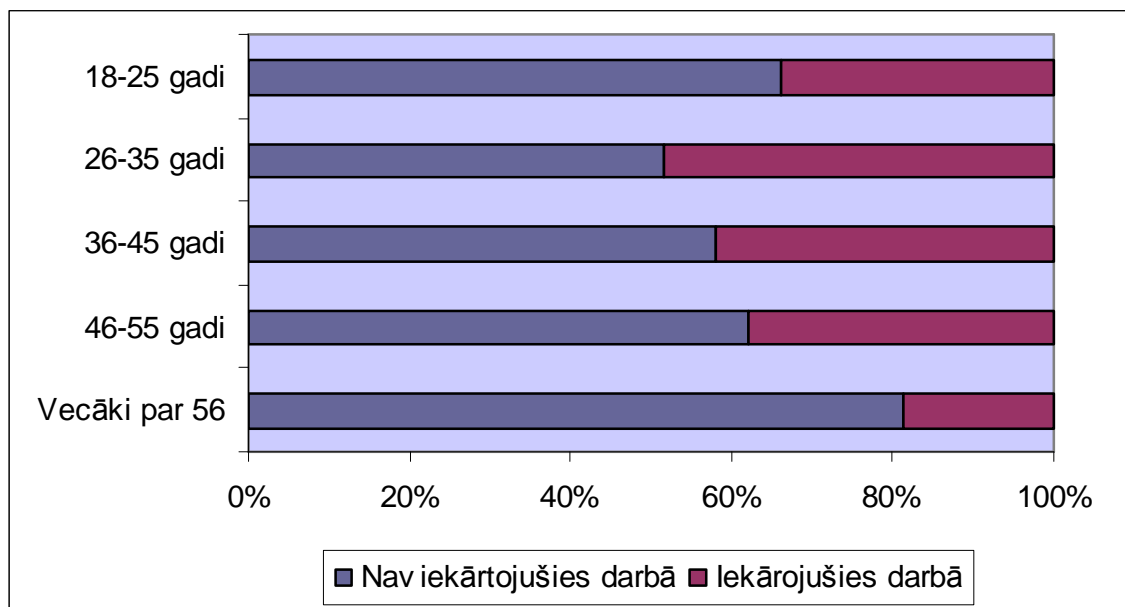
Tā kā darba devēju piedāvātās darbavietas vairumā gadījumu sakrīt ar bezdarbnieku profesijām, būtu nepieciešams pilnveidot NVA piedāvātās apmācību programmas, veicinot bezdarbnieku motivāciju un esošās kvalifikācijas celšanu atbilstoši darba tirgus prasībām, kā arī attīstīt komunikācijas prasmes.

Viens no problēmu risinājumiem varētu būt teledarba ieviešana uzņēmumos, kas ļautu darbiniekiem ietaupīt laiku un līdzekļus, lai pārvietotos uz darbu un atpakaļ un darba devējiem iegūt trūkstošo darbaspēku un strādāt produktīvāk. Īpaši nozīmīga teledarba ieviešana ir invalīdu, bērnu vecākiem (mātēm) un attālākajos pagastos vai ārpus Cēsu pilsētas dzīvojošo nodarbinātības veicināšanai un sociālās atstumtības mazināšanai.

Ekonometriskā analīze

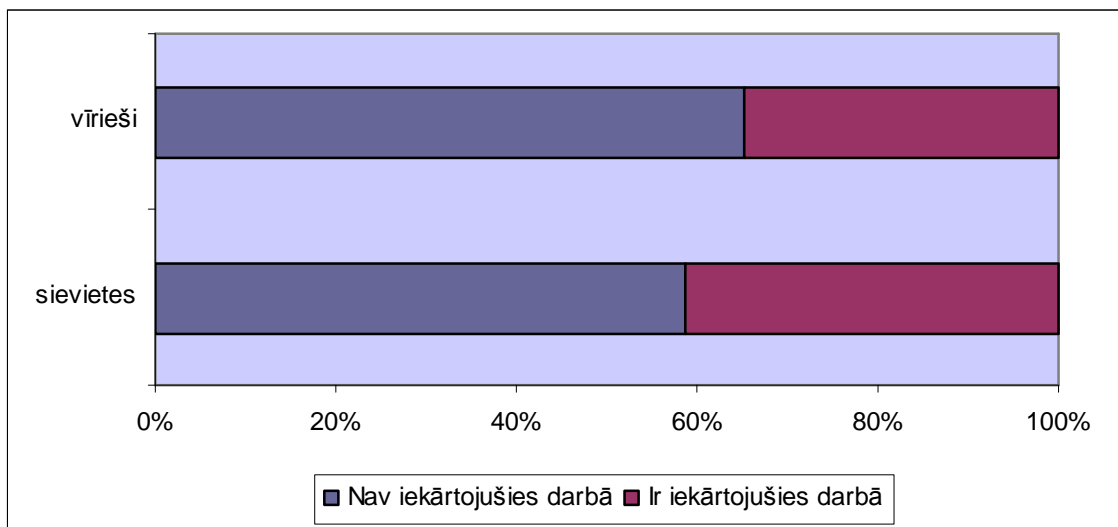
Galvenie secinājumi

- 2005.gadā pēc piedalīšanās NVA apmācībās sāka strādāt 30%, 2006.gadā – 42%
- Taču personu skaits, kuri piedalījās apmācībās ir sarucis no 13 uz 7 procentpunktiem.
- 53% no tiem kas ir piedalījušies Modulārajā apmācībā ir vecumā no 26-45 gadiem

Attēls Nr.1. Bezdarbnieku iekārtošanās darbā pēc apmācībām

- 74% - sievietes, 26% - vīrieši
- Populārākās mācību iestādes Buts un LNI
- 58% gadījumu viena bezdarbnieka apmācībai tika tērēti 100 – 199Ls
- 40% no visiem 2006.gadā Modulāro apmācību izgājušiem bezdarbniekiem iekārtojās darbā.

Attēls Nr.6 Bezdarbnieku – sieviešu un vīriešu iekārtošanās darbā pēc apmācībām

- ~ 10% no respondentiem, kas nav gatavi uzsākt strādāt 2 nedēļu laikā, neapmeklē NVA organizētos kursus un nav gatavi braukt strādāt uz ārzemēm
- ~ 9% respondentu, kuri nav gatavi uzsākt strādāt 2 nedēļu laikā, neapmeklē NVA organizētos kursus un nav ar mieru vienlaicīgi stādāt un mācīties
- ~17% respondentu ir t.s. "sociālie gadījumi" – viņi grib visu, bet darbā viņus neņem.